

- Correa, M.D. (1996): "Els fons comunitaris a Espanya: regionalització i anàlisi de la incidència", *Nota d'Economia*, núm. 54, gener-abril.
- Correa, M.D. (1996): "Els fons comunitaris a Espanya", *Nota d'Economia*, núm. 54, Direcció General de Programació Econòmica. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya.
- Costa, À.; Gomà, C. 1993. "El comerç a Catalunya: principals trets estructurals i resultats econòmics". *Nota d'Economia*, núm. 45, gener.
- Costa, À.; Gomà, C. 1996. "El sector hotelier a Catalunya: resultats econòmics i desagregació territorial". *Nota d'Economia*, núm. 55, maig-agost.
- Costa, A. *et al*, 1995. "L'economia catalana de 1980 a 1994: aspectes bàsics de la seva evolució". *Nota d'Economia*, núm. 53. Barcelona.
- Costa, A. i Rovira, C., 1996. *El mesurament del desequilibri territorial de l'economia catalana*. Revista Econòmica de Banca Catalana. Barcelona.
- Costa, A.; Galter, J. 1994. "Perfils de l'economia catalana". 1986-1992. *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 25.
- Costa, A.; Galter, J. 1995. "El comerç amb l'estranger de l'economia catalana. 1985-1994". *Revista Econòmica de Banca Catalana*, núm. 106.
- Costa, A.; Rovira, C. (1998): "La distribució de la renda i el patrimoni a Catalunya". A: Giner, S.: *La societat catalana*, Barcelona: IDESCAT.
- Costa, M.T.; Garci-Quevedo, J. 1996. "La experiència catalana en el terreny de la innovació de las PYMES industrials". *Economía Industrial*, núm. 312: 125-134.
- DARP (1988-1996). *Estadístiques agràries i pesqueres de Catalunya*. Barcelona. Generalitat de Catalunya.
- DARP (1993). *El pla director de política agrària i pesquera de Catalunya*. Barcelona. Generalitat de Catalunya.
- DARP (1996). *L'agricultura a les comarques de Catalunya*. Barcelona. Generalitat de Catalunya
- Departament d'Indústria, Consum i Turisme. Direcció General de Turisme.(1990-1996): *La temporada turística a Catalunya*. Generalitat de Catalunya
- Departament de Comerç, Consum i Turisme i Cambra Oficial de Comerç de Barcelona. *Taula Input-Output de Catalunya*. Barcelona, 1987. Direcció General de Programació Econòmica
- (1994): *Zones de Catalunya de l'Objectiu 2 dels Fons Estructurals Europeus. Pla de Reconversió Regional i Social 1994-1999*. Direcció General de Programació Econòmica. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya.
- Diversos. (1994). "La nueva política agraria común y los acuerdos del GATT". *Papeles de Economía Española*. Suplemento al núm 60/61. Madrid.
- Diversos. (1994). "Sector agrario bajo el signo de la incertidumbre". *Papeles de Economía Española*. núm. 60/61. Madrid.
- Diversos. (1994). "Situación actual de la agricultura española". *Papeles de Economía Española*, núm. 62. Madrid.
- European Commission (1996): *Economic and Social cohesion in the European Union: The Impact of Member States Own Policies*. Brussel·les.
- Eurostat (diferents anys). *Agriculture. Statistical Yearbook*. Luxemburg. Oficina de Publicacions de la UE.
- Flavián C.; Martínez E.; Polo Y. 1997. "La distribución comercial en España: evolución reciente y perspectivas de futuro". *Boletín Económico de ICE*. Nº 2558, novembre.
- Galter, J. 1996. "Indicadors de posició competitiva de l'economia catalana: metodologia i resultats". *Nota d'Economia*, núm. 55.
- Generalitat de Catalunya. Departament de Comerç, Consum i Turisme. *La temporada Turística a Catalunya*. Anual.
- Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. *Comerç amb l'estranger*. Anual.
- Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. *Comerç amb l'estranger*. Informe mensual.
- Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. *Els viatges dels espanyols d'altres comunitats a Catalunya*. Informe periòdic.
- Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. *Els viatges del catalans*. Informe trimestral.
- Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. *Estadística, producció i comptes de la indústria*. Anual.
- Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. *Evolució de les principals macromagnituds de l'economia catalana*. Anual.
- Generalitat de Catalunya. Institut d'Estadística de Catalunya. *Indicadors de posició competitiva de l'economia catalana*. Informe mensual.

- Gual, J. et al. 1991. *La indústria catalana en els anys noranta*. Barcelona: Ed. Ariel.
- Guizot, F., 1990. *Historia de la civilización en Europa*; Madrid: Alianza.
- Hernández, JM.; Fontrodona, J. 1997. *Les multinacionals de Catalunya*. Barcelona: Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.
- Hirschman, A. O. 1964. *La estrategia del desarrollo económico*. Mèxic. FCE.
- Generalitat de Catalunya. (1989-1997). *Anuari estadístic de Catalunya*. Barcelona: IEC.
- Generalitat de Catalunya. (1990). *Cens agrari. 1989. Vol.1. Avanç de dades*. Barcelona: IEC.
- Institut d'Estadística de Catalunya. (1992). *Cens agrari. 1989. Vol.2. Aprofitament de la terra i ramaderia*. Generalitat de Catalunya : IEC.
- Institut d'Estadística de Catalunya: *Indicadors d'activitat hotelera*. Generalitat de Catalunya. Barcelona. 1995.
- Institut d'Estadística de Catalunya (anual). *Evolució de les principals macromagnituds de l'economia catalana*; Barcelona.
- Institut d'Estadística de Catalunya (cont.). *Base de dades de Comerç amb l'estranger*. Barcelona.
- Institut d'Estadística de Catalunya (quinquenal). *Estadística de Població. 1996. Mobilitat obligada. Informació municipal*; Barcelona.
- Institut d'Estadística de Catalunya (quinquenal). *Macromagnituds bàsiques de les economies locals*; Barcelona.
- Institut d'Estadística de Catalunya. 1993-1997. *Anuaris Estadístics de Catalunya*. Generalitat de Catalunya
- Institut d'Estadística de Catalunya. 1997. *Evolució de les principals macromagnituds de l'economia catalana. 1990-1995*. Generalitat de Catalunya
- Institut d'Estadística de Catalunya. 1997. *Fulls de conjuntura*. Tercer trimestre. Generalitat de Catalunya
- Institut d'Estadística de Catalunya. 1998. *Localització de l'activitat econòmica. 1994-96*. Idescat
- Instituto Nacional de Estadística (anual). *Contabilidad Regional de España*; Madrid.
- Instituto Nacional de Estadística (anual). *Directorio Central de Empresas y Establecimientos*; Madrid.
- Isla, M.; Soy, A. (1995): "Localització de l'activitat econòmica i medi ambient". A Diversos: *L'economia catalana davant dels canvis de segle*. Banco Bilbao-Vizcaya i Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- Isla, M.M.; Soy, A.: "Localització de l'activitat econòmica i medi ambient". A: Diversos Autors: *L'economia catalana en el canvi de segle*. Banco Bilbao Vizcaya, Departament d'Economia i Finances, Generalitat de Catalunya.
- IVIE-Fundación BBV. 1996. *El stock de capital en España y sus Comunidades Autónomas*. Bilbao.
- Jacobs, J., 1971. *La economía de las ciudades*; Península, Barcelona.
- La Caixa (1996): "Els fluxos pressupostaris entre els Estats membres de la Unió Europea", *Informe Mensual*, desembre, Barcelona.
- Maluquer, S. et al. (1992): *El FEDER a Catalunya*. Direcció General de Programació Econòmica. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya.
- Maluquer, S. et al. (1995): *Els Fons Estructurals a Catalunya*, Barcelona. Direcció General de Programació Econòmica Departament d'Economia i Finances, Patronat Català Pro Europa, Generalitat de Catalunya.
- Maluquer, S., Rubiralta, A. (1993): *Fluxos financers i balança fiscal de Catalunya amb el pressupost de la Comunitat Europea (1986-1991)*, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona.
- Mapa (diversos anys). *Anuario de estadística agraria*. Madrid.
- Martín Pliego, FJ., 1987. *Curso básico de Estadística Económica*; AC. Madrid.
- Martín, C. 1997. *España en la nueva Europa*. Alianza Editorial, Madrid.
- Martínez, J. M. 1994. "Nomenclatures i Classificacions Estadístiques". *Revista Qüestió*, vol. 18, núm. 3.
- Massot, A. (1994). "El sector agroalimentari català, entre el mercat únic i la nova política agrícola comuna arran l'acord del GATT". *Banca Catalana, Revista Econòmica*, núm. 102, Barcelona.
- Massot, A. (1996a). "El sector agrari de Catalunya en un entorn internacionalitzat". *Quaderns Agraris*, núm. 18: 5-38. Institució Catalana d'Estudis Agraris. Barcelona.
- Massot, A. (1996b). "Hacia la PAC del 2000". *Economistas*, Núm. extraordinari. Colegio de Economistas de Madrid. Madrid.
- Monasterio, C., Pérez, F., Sevilla, J.V., Solé, J., (1995): *Informe sobre el actual sistema de financiación autonómica y sus problemas*, CPFF, Ministerio de Economía y Hacienda, Madrid.
- Nadal, J., 1979. *El fracaso de la revolución industrial en España*; Ariel, Barcelona.

- Parellada, M. et al., (1997): *La balança de pagaments de Catalunya. Una aproximació als fluxos econòmics amb la resta d'Espanya i l'estranger (1993-1994)*, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- Parellada, M. (Ed.). 1997. *La Balança de Pagaments de Catalunya*. Generalitat de Catalunya.
- Parellada, M. et al., 1990. *Estructura econòmica de Catalunya*. Barcelona.
- Pastor, JM i Illueca, M., 1997. *El tamaño como determinante de la estrategia de las empresas españolas*. IVIE. València.
- Prud'homme R., (1997): "Budget-Induced Interregional Transfers in Seven European Countries" en *Seminario sobre Desequilibrios Territoriales en España y en Europa*, UIMP, Barcelona, 21 y 22 de Julio.
- Puig, P. et al. 1996. *La competitivitat de l'empresa industrial a Catalunya*, ESADE
- Raymond, JL., 1996. *Exportaciones y crecimiento económico*. Papeles de Economía Española, 66.
- Richarson, H., 1978. *Economía Regional y Urbana*; Alianza, Madrid.
- Sineiro, F. (1991). "La reforma de la PAC y los equilibrios territoriales". *Revista de Estudios Agro-sociales*, núm. 15. Madrid.
- Solà, J. 1992 *Quaderns de Competitivitat n 9*, Departament d'Indústria i Energia, Generalitat de Catalunya
- Sumpsi, J. M^a. et al. (1996). *La Ronda Uruguay y el sector agroalimentario español*. MAPA. Madrid.
- Varis Autors, (1998): *Catalunya i Espanya. Una relació econòmica i fiscal a revisar*, Proa, Barcelona.
- Vicens Vives, J., 1962, *Notícia de Catalunya*; Destino, Barcelona.
- Vicens Vives, J., 1972, *Historia económica de España*; Editorial Vicens Vives, Barcelona.
- Viladecans, E. 1997. "La localització de l'activitat industrial a les comarques catalanes", *Revista Econòmica de Catalunya* 31
- Zubiri, I., Vallejo, M.. (1995): *Un análisis metodológico y empírico del sistema de cupo*, Fundación BBV, 1995.

POLÍTICA

Introducció

Jordi Sànchez

Sovint, quan parlem de política i ens disposem a fer balanç d'un període, tendim a pensar i reflexionar només en la part més espectacular de la política, la que protagonitzen els partits, en la seva vida interna i en les seves disputes públiques, en les eleccions i en el comportament dels ciutadans. Massa sovint sembla com si la política s'acabés en el fet de conèixer la composició de les diferents institucions del poder legislatiu i executiu. Probablement, aquesta tendència ens ve determinada per l'actitud d'alguns mitjans de comunicació, tant premsa escrita com televisiva, que de manera reduccionista en excés inclouen només com a política els aspectes acabats d'esmentar. Certament, tots són aspectes de la vida política, i probablement són molt importants, però sortosament no són únics.

En aquest apartat de l'*Informe per a la Catalunya del 2000*, corresponent a la temàtica política, la voluntat és d'analitzar l'evolució del sistema polític a partir d'algunes institucions, decisions i actors dels més importants. L'estructura d'aquest apartat és principalment deutora del primer informe que l'any 1989 la mateixa Fundació Jaume Bofill va publicar donant compte d'allò que havia caracteritzat la primera dècada d'ençà de la recuperació del sistema democràtic i de l'autogovern.

La política pública és en certa mesura l'actuació última que dóna sentit a les nostres institucions, és l'instrument a través del qual es concreten les idees i els programes polítics de les diverses opcions que han rebut un suport majoritari de la ciutadania. En aquest informe n'hem volgut fer balanç només d'algunes, en bona part com a continuació d'allò que vàrem fer en l'informe *Catalunya 1977-1988*. Per això, ens hem centrat

bàsicament en l'ensenyament i en la sanitat com els dos eixos vertebradors de tota acció de govern en un sistema de benestar com el nostre. Així i tot, hem incorporat també una visió d'algunes altres àrees o camps d'actuació governamental. Es com s'ha d'entendre la inclusió d'una anàlisi entorn de la seguretat ciutadana, de la política d'habitatge, de les posicions i propostes per un nou mecanisme de finançament autonòmic en el marc de les finances de la Generalitat o l'activitat a l'estranger del nostre govern.

És important remarcar en aquest punt que l'informe no pretén fer un repàs exhaustiu de l'obra de govern dels darrers deu anys, ja que si fos així aquest treball s'hauria d'haver presentat en un altre format i caldria haver considerat molts altres aspectes dels considerats en aquest treball.

L'apartat que seguirà fa també atenció al comportament i l'evolució que han tingut en la darrera dècada algunes institucions que, malgrat que tenen una inestimable funcionalitat en el conjunt del sistema polític, queden sovint oblidades, fins a l'extrem que en algun cas aquestes institucions són del tot desconegudes. El treball entorn del Poder Judicial o l'anàlisi de l'activitat del Tribunal Constitucional són, juntament amb l'estudi de l'activitat del Consell Consultiu de la Generalitat i el de la Sindicatura de Comptes, les principals referències d'aquestes institucions.

Finalment, aquesta visió més àmplia sobre l'anàlisi de l'activitat política que recollim en les pàgines que segueixen es veu completada, d'una banda, per l'estudi de l'evolució dels sindicats i, de l'altra, de les organitzacions empresarials. Pot semblar sobrer fer esment de la importància d'aquests actors

en el procés de concertació social i en la seva permanent actuació i interlocució amb el govern i l'administració. Sense detriment de la importància que altres actors col·lectius puguin tenir-hi, és innegable que organitzacions empresarials i sindicals són una de les parets sobre què el sistema polític descansa i diposita la seva confiança per garantir un bon funcionament.

Els deu anys darrers han representat en molts aspectes un moment especialment rellevant del disseny i la reelaboració de la política pública. Sense anar gaire lluny, cal recordar en aquesta introducció que en aquesta dècada es posa en marxa, per exemple, la reforma educativa a Catalunya, una decisió que afecta centenars de milers de nois i noies i, per tant, de famílies que es disposen a viure en la pròpia pell les conseqüències d'aquest nou model d'ensenyament. Una reforma que es pot considerar com a mínim sobre el paper com gairebé revolucionària, ja que transforma amb certa radicalitat el model educatiu anteriorment existent. És rellevant de fer el seguiment de l'aplicació d'aquesta reforma, de la qual Catalunya ha estat pionera, i de la qual encara no tenim notícies definitives pel que fa als seus resultats.

D'altra banda, l'anàlisi de les actuacions de la nostra administració posa també sovint al descobert els límits de l'autogovern, com ho emfatitzen Guillem López i Vicente Ortún en llur treball. Un autogovern entès com la capacitat de redissenyar des del nostre govern una política pròpia no necessàriament idèntica a la de la resta de Comunitats Autònomes. Així, els autors esmentats manifesten, en una de llurs conclusions principals, que en política sanitària –l'altra àrea rellevant analitzada en aquest apartat– no s'ha manifestat a Catalunya un model de gestió diferent a les altres realitats de l'Estat.

L'observació porta els autors a remarcar com a més apropiada la definició de l'estudi com la de la política sanitària *a* Catalunya, més que no pas la de la política sanitària *de* Catalunya. He volgut remarcar aquesta afirmació que correspon als autors d'un dels treballs recollits en el present apartat, no només perquè és una afirmació que crec rellevant en el cas de la política sanitària, sinó precisament perquè en podem fer una generalització per a d'altres àrees d'actuació del govern de la Generalitat.

Finalment, cal fer esment aquí de la nova situació que els últims anys s'ha plantejat en la política

catalana, especialment arran de les últimes eleccions al Parlament de Catalunya. La dècada que en aquest informe s'analitza i també en bona part l'anterior, que va ser objecte d'un informe anterior i publicat en el treball ja esmentat de *Catalunya 1977-1988*, ha estat marcada per tres grans tendències pel que fa al sistema de partits i a les majories governamentals. La primera ha estat la continuïtat en el govern de Catalunya de la mateixa formació, Convergència i Unió. Un fet certament insòlit en moltes altres latituds on hi ha un sistema democràtic, un fet que evidencia l'excepcionalitat que en molts aspectes caracteritza la vida política a Catalunya i també, perquè no dir-ho?, la mateixa persona protagonista d'aquest fet, Jordi Pujol. La segona tendència, en bona part relacionada amb l'anterior, ha estat l'existència del que podem definir com a bipolarització imperfecta. Al marge de com definim aquesta realitat, a Catalunya hi ha hagut dues grans formacions (PSC i CIU) que, d'una banda, han alternat en la primera i segona posició en funció dels comicis realitzats i, de l'altra, han agrupat repetidament en totes les convocatòries entorn d'uns dos terços del vot. Finalment, la tercera tendència ha estat l'estabilitat del sistema de partits. La rutina que els dos punts anteriors han imposat al sistema de partits, cal afegir que les formacions menors (ERC, IC i PP) han resistit la pressió de les grans, malgrat que en cap cas totes aquestes formacions sumades no han superat el 30 per cent dels vots.

Ara, quan tot just ens disposem a canviar de segle i de mil·lenni, aquestes tendències es mostren insegures; hi ha indicis que apunten a escenaris on cal considerar possibles els canvis, tant quant a la continuïtat en el govern de la coalició que des de 1980 es troba al capdavant, com en el disseny del sistema de partits i més específicament en els dubtes sobre la continuïtat de totes les formacions i àdhuc, per què no?, en la possibilitat que n'apareguin de noves. Aquests aspectes prospectius, però, no trobaran resposta en el present informe. Només el futur immediat permetrà veure fins a quin punt les tendències manifestades en les dues dècades que van des de 1980 fins a l'actualitat tindran continuïtat o no. L'informe vol només servir el públic lector, oferint una descripció al més acurada possible i posant-li a l'abast les claus que permetin interpretar el present i apuntar alguns possibles camins de futur.

Evolució i comportament electoral

Jordi Sànchez

Introducció

Des de l'any 1989 fins al 1999 els ciutadans de Catalunya han estat cridats a les urnes en dotze ocasions; tres eleccions legislatives catalanes (març 1992, i novembre 1995 i octubre 1999), tres eleccions legislatives espanyoles (octubre 1989, juny 1993 i març 1996), tres eleccions municipals (maig 1991, maig 1995 i juny 1999) i tres eleccions al Parlament Europeu (juny 1989, juny 1994 i juny 1999). El fet que només en una ocasió hagi coincidit en una mateixa jornada la convocatòria de dues eleccions (maig 1999, eleccions municipals i eleccions al Parlament Europeu), permet fer-se una idea de fins a quin punt la vida política en aquest període (1989-1999) ha estat condicionada per la sovintejada convocatòria electoral. Amb aquest calendari tan dens de cites electorals hem d'acceptar fins a cert punt com a normal i inevitable la pressió que sobre el funcionament habitual de les legislatures han tingut les convocatòries continuades. De fet aquesta pressió electoral sobre la vida política catalana ha estat encara més marcada per la desaparició, tant al Congrés dels Diputats (1993 i 1996) com al Parlament de Catalunya (1995), de la majoria absoluta que fins aleshores havia estat habitual. La implicació de Convergència i Unió (CiU) – coalició majoritària en les eleccions legislatives catalanes – en la creació d'un suport parlamentari al Congrés dels Diputats amb l'objectiu de permetre la creació d'un govern espanyol estable (1993 suport al govern de Felipe González i 1996 suport al govern de José María Aznar) ha tingut com a resultat una influència sobredimensionada de qualsevol fet de la vida política espanyola en la dinàmica

pròpia de la vida política catalana. La interferència més clara de l'esdevenir polític espanyol a la lògica específica de la política catalana es pot resseguir a partir de 1993.

En tot cas, la saturació de processos electorals en el període 1989-1999 cal assumir-la com la conseqüència d'una decisió política per la qual es mantenen en dates diferenciades convocatòries electorals de nivell diferent, com són l'europeu, l'espanyol, el català i el local. Aquesta decisió es manté amb l'objectiu de potenciar al màxim el perfil propi de cada una de les eleccions i evitar especialment que les eleccions al Parlament de Catalunya quedin diluïdes en el marc d'altres convocatòries. De fet, ningú no ha plantejat seriosament la modificació a Catalunya dels cicles electorals, i només algunes veus del camp acadèmic s'han fet sentir en aquesta direcció, argumentant possibles beneficis de la coincidència en una mateixa jornada d'eleccions de nivells diferents. Uns beneficis que, hipotèticament, podrien concretar-se en una més gran mobilització electoral i, sobretot, en una més que probable i significativa reducció de les despeses electorals. La incògnita, però, seria fins a quin punt aquesta confluència de diverses convocatòries en una mateixa jornada electoral podria modificar el comportament de vot dels ciutadans i, en conseqüència, modificar l'especificitat de resultats que s'estableix en funció de la convocatòria (efecte d'arrossegament en la tendència de vot en les eleccions percebudes com a menys importants en favor de la conducta de vot en les eleccions percebudes com a més importants). Relacionat amb aquesta possibilitat, hi ha també el dubte de fins a quin punt l'encavallament podria reduir el debat i els continguts específics de les di-

verses convocatòries en detriment d'aquelles altres amb menys atractiu polític per a la ciutadania.

El sistema de partits a Catalunya durant el període 1989-1999 no ha sofert cap modificació substancial de les característiques pròpies que ja coneixem des de l'inici dels vuitanta. CiU i PSC continuen sent les dues forces principals, alhora que mantenen alternativament la condició de majoritàries en funció d'unes o altres eleccions. Així, CiU ha continuat durant tot aquest període com a primera força política en les eleccions legislatives catalanes, i el PSC com a primera força política en les eleccions legislatives espanyoles. Aquest escenari s'ha vist parcialment modificat en les últimes eleccions al Parlament de Catalunya (octubre 1999), on, malgrat que CiU ha continuat com a primera força en nombre d'escons, la coalició encapçalada pel PSC ha assolit un major nombre de vots. La resta de partits, Partit Popular, Iniciativa per Catalunya i Esquerra Republicana de Catalunya, continuen ocupant una segona línia en l'escenari polític català, amb la salvetat que el pes relatiu i absolut de tots al llarg de la dècada dels noranta ha crescut lleugerament en relació amb el que els mateixos partits van tenir al llarg de la dècada dels vuitanta. Cal remarcar la recuperació d'ERC a partir de les eleccions municipals de 1991, tot i que la formació independentista no ha assolit encara els resultats que va obtenir a les primeres eleccions al Parlament de Catalunya l'any 1980. En aquesta mateixa direcció, cal fer un esment especial del creixement del Partit Popular, iniciat a Catalunya amb molta claredat en les eleccions municipals de 1995. Els resultats que des d'aquesta data obté el PP fan que aquesta opció se situï com la tercera força política a Catalunya, a una certa distància d'IC i d'ERC. La polarització que s'han produït a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1999 ha modificat parcialment la tendència a guanyar protagonisme dels partits menors. PP i IC, de manera especial, han retrocedit en vots i escons en relació amb la legislatura anterior.

En tot cas, cal remarcar com a característica essencial d'aquest període l'estabilitat en el sistema de partits a Catalunya. Una característica que és conseqüència d'unes pautes de distribució del vot en la dècada dels noranta, que segueixen en les seves principals tendències les produïdes els anys vuitanta. Fins i tot no s'hi han produït els moviments de canvi en el comportament electoral que s'han succeït a la resta de l'Estat des de les eleccions auto-

nòmiques i locals de 1991, on el Partit Popular ja se situa en moltes comunitats autònomes i en molts municipis com la força de govern o, en el pitjor dels casos, com a candidat inequívoc a l'alternança en el poder al Partit Socialista fins aleshores quasi hegemònic. Aquests moviments de l'electorat espanyol tenen un moment àlgid l'any 1995 amb l'arribada al poder del PP en força ajuntaments i alguns governs autònoms on encara no hi era (per exemple, València, Madrid o Astúries) i, després de les eleccions de 1996, es veuen culminats amb l'accés de José María Aznar a la Moncloa, seu de la presidència del govern espanyol. Doncs bé, a Catalunya aquest moviment en el comportament electoral que acaba amb el cicle iniciat el 1982, es percep poc sensiblement. Com s'ha remarcat amb anterioritat, l'estructura del vot i del sistema de partits pateix només lleugeres modificacions. La més important, sense dubte, és la que es produeix en les eleccions al Parlament de Catalunya, primer el novembre de 1995, on CiU perd la majoria absoluta, i la segona és l'octubre de 1999, on la coalició liderada pel PSC se situa al capdavant de CiU en nombre de vots.

Analitzem ara amb una mica més de detall els aspectes principals a remarcar i els resultats de les diferents convocatòries electorals.

1. Participació i abstenció

La participació electoral d'aquest període no ha estat homogènia. La participació habitual ha oscil·lat en funció del tipus d'elecció (legislatives espanyoles, legislatives catalanes, locals, europees) i també de la transcendència d'allò que estava en joc en l'elecció concreta. De fet, la major abstenció s'ha produït en les eleccions considerades per l'opinió pública com menys importants o de segon ordre i també en les convocatòries, independentment de quines eleccions fossin, on no hi havia tensió política ni expectatives de canvi en relació amb les majories governants existents.

Una anàlisi detallada dels nivells de participació en cada una de les convocatòries d'aquests anys ens permet constatar unes puntes d'afluència a les urnes en les eleccions legislatives espanyoles de 1993 i 1996. En aquestes ocasions a l'entorn d'un 76 % dels ciutadans van exercir el seu dret a vot. L'altre extrem el tenim en les eleccions europees de 1989 i 1994, on només va participar prop d'un 51 per cent. Els nivells de participació i abstenció regis-

Taula 1: Nivells d'abstenció en les diverses convocatòries electorals

Convocatòria	% Abstenció
Eleccions europees de 1989	48,5
Eleccions europees de 1994	48,1
Legislatives catalanes de 1992	45,1
Eleccions europees de 1999	44,6
Eleccions locals de 1999	44,4
Eleccions locals de 1991	42,2
Legislatives catalanes de 1999	40,1
Legislatives catalanes de 1995	36,4
Eleccions locals de 1995	35,2
Legislatives espanyoles de 1989	32,9
Legislatives espanyoles de 1993	24,1
Legislatives espanyoles de 1996	23,5

trats en aquestes convocatòries confirmen que les eleccions legislatives espanyoles són les més participades i que les eleccions europees, les legislatives catalanes i les locals, per aquest ordre, les que ho són menys. En les eleccions locals i legislatives catalanes de 1995 es produeixen nivells de participació elevats en relació a d'altres convocatòries d'aquest mateix tipus d'elecció, amb prop de 10 punts de diferència. Cal atribuir aquest fet a l'atmosfera política que es vivia a Espanya en aquell moment, caracteritzada per una forta tensió, amb múltiples casos de corrupció i un reguitzell d'es càndols i acusacions i amb una oposició política contundent. Aquests fets acabarien amb la dissolució anticipada de la legislatura espanyola i l'alternança, el març de 1996, del govern socialista per un altre presidit per José María Aznar.

Un fet destacat d'aquest període és la tendència

a l'alça que es produeix en els nivells d'abstenció en relació amb els produïts en el període que va de 1977, any de les primeres eleccions democràtiques, a 1987. Si comparem la mitjana d'abstenció en els diferents tipus d'elecció produïda en els dos períodes, observarem que la participació es redueix en tots els casos, de manera especial en les eleccions locals. Globalment, la participació mitjana en les eleccions de la dècada dels noranta ha estat uns sis punts per sota de la registrada des de les primeres eleccions fins a la fi dels vuitanta.

2. Eleccions legislatives catalanes

Com ja havia succeït des de les primeres eleccions de març de 1980, CiU ha estat la primera força política en nombre d'escons en les tres eleccions al Parlament de Catalunya celebrades en aquest període. De fet ni en les eleccions de l'any 1992 ni en les de 1995 no semblava estar en joc la possibilitat que CiU fos derrotada electoralment. Possiblement per això, la pèrdua de la majoria absoluta el novembre de 1995 va causar un impacte especial en les tranquil·les aigües en què, de fet, s'havien convertit per a Convergència i Unió les eleccions legislatives catalanes. Una situació realment diferent es va produir en la convocatòria de 1999. El fet que el candidat de la principal força de l'oposició fos l'exalcalde de la ciutat de Barcelona, Pasqual Maragall, va obrir una incertesa sobre el resultat. La polarització d'aquestes sisenes eleccions entre el candidat Pujol i el candidat Maragall va ser l'expressió d'un fet insòlit en la vida política catalana des de 1980: l'existència d'un candidat que no s'anomenava Pujol i amb possibilitats reals d'obtenir la victòria electoral.

Tant les eleccions de 1992 com les de 1995 es varen convocar per dissolució anticipada del Parlament de Catalunya, per decisió del president de la

Taula 2: Comparació de l'abstenció entre els períodes 1977-1988 i 1989-1999

	1988-1999	1977-1988	Increment mitjana abstenció
Espanyoles	26,8	25,6	1,2
Locals	40,6	34,2	6,4
Catalanes	40,8	38,3	2,5
Europees	47,1	32,1	15
Total mitjana	38,8	32,5	6,3

Generalitat. Els motius en tots dos casos eren molt diferents. L'any 1992 la dissolució anticipada va ser motivada per la celebració dels Jocs Olímpics a la ciutat de Barcelona l'estiu d'aquell any. Es pot considerar com un avançament tècnic, sobretot si es té present l'existència d'un molt ampli consens entre totes les forces polítiques en la decisió de l'avançament amb l'objectiu que no coincidís amb la celebració olímpica i, d'altra banda, pel fet que només tres mesos varen separar la celebració dels comicis (15 de març de 1992) amb el moment originàriament previst de realització, juny de 1992. Quant a la convocatòria de 1995, la decisió d'escurçar la legislatura, que tenia previst finalitzar el seu mandat la primavera de 1996, va ser motivada per càlculs d'arrel més partidista i clarament motivada pels interessos de la coalició Convergència i Unió. En bona mesura la decisió de CiU era resultat de la influència que la política espanyola tenia cada vegada més en el desenvolupament de la vida política catalana. L'objectiu principal de Pujol a l'hora d'avançar les eleccions catalanes va ser, per damunt de tot, evitar la proximitat amb les eleccions legislatives espanyoles, convençut que aquesta coincidència aniria a favor del PSC i del PP i, per tant, en detriment de CiU, per la forta polarització i tensió que a la vida política espanyola es vivia entre aquells dos partits des de 1993.

Malgrat tots els esforços, les eleccions legislatives catalanes de 1995 no varen poder ser aïllades del context que imposava la clau política espanyola. Entre altres conseqüències que podrien remarcar-se'n, en sobresurten dues:

- 1) Una més gran participació electoral. Una participació que no va tenir a veure gran cosa amb els nivells que des de 1980 les eleccions al Parlament de Catalunya havien registrat, excepció feta de l'any 1984. L'any 1995 la participació electoral és d'un 63 per cent i se situa a la franja més alta dels nivells registrats en les eleccions al Parlament català celebrades prèviament. De fet, les eleccions de 1995 van registrar uns nivells propers al que a Catalunya han registrat les eleccions legislatives espanyoles. No sembla, doncs, desgavellat d'atribuir aquest fet a la influència o interferència (segons sigui el punt d'anàlisi) que les tensions del sistema polític espanyol entre 1993 i 1996 van tenir en el sistema polític català. Contrastant amb aquesta relativament baixa taxa d'abstenció, tenim l'any 1992 uns

nivells de participació situats a l'altre extrem. Amb una participació que no va superar el 55 per cent, les eleccions de 1992 representen el punt més baix de participació de tots els registrats en unes eleccions al Parlament català des de 1980.

- 2) La segona conseqüència de la influència de la política espanyola en les eleccions legislatives catalanes de 1995 és el fort protagonisme del Partit Popular durant la campanya, acompanyada posteriorment dels bons resultats que aquesta formació obté, amb un 13 per cent dels vots emesos. Aquest segon aspecte no sembla que es pugui deslligar de l'evolució i les expectatives que el PP generava arreu de l'Estat com a alternativa immediata al govern socialista. De fet, a Catalunya això ja es veure amb la creixuda que va obtenir el PP en les eleccions locals de 1995, celebrades sis mesos abans de les eleccions al Parlament de Catalunya.

L'any 1999 la convocatòria es va fer quan la legislatura tocava a la fi. Malgrat això, els dubtes que dos anys abans ja havia expressat el president de la Generalitat sobre l'oportunitat de convocar avançadament les eleccions van marcar inevitablement la cinquena legislatura. Els rumors i les especulacions tant polítiques com periodístiques sobre un avançament de la convocatòria van situar aquest punt en el centre del debat, sovint per davant d'autèntiques polèmiques sobre polítiques concretes. Aquesta legislatura – la cinquena – va ser condicionada per tres fets:

- 1) La pèrdua de la majoria absoluta de CiU. Això va obligar CiU a buscar els suports necessaris en el Parlament per perdre el mínim possible de votacions. L'estratègia de CiU va ser la de construir majories variables segons el contingut de les qüestions debatudes en el Parlament. Així i tot, CiU va disposar, tret d'alguns moments molt puntuals, del suport del PP.
- 2) L'acord entre el PP i CiU pel que fa al suport d'aquesta última al govern central. La inexistència d'una majoria suficient per governar l'Estat espanyol, va portar CiU a repetir el que ja s'havia fet entre 1993 i 1996 amb el PSOE. La diferència és que ara el receptor d'aquest acord va ser el PP. No hi ha dubte que entre aquest acord de legislatura al Congrés dels Diputats i

el suport del PP al Parlament de Catalunya hi ha relacions inequívokes.

- 3) L'anunci de la candidatura de Pasqual Maragall a la presidència de la Generalitat. La renúncia, primer, a l'alcaldia de Barcelona el setembre de 1997 i després els rumors sobre la intenció d'op-
tar com a candidat al Govern de la Generalitat, confirmats per boca seva el juny de 1998, van condicionar bona part de la política catalana i van centrar l'interès i les estratègies dels diferents partits.
- 4) Les ruptures i escissions, especialment greus en el cas d'IC i d'ERC, i l'aparició de noves ofertes electorals com la d'Esquerra Unida i Alternativa (EUiA) o el Partit per la Independència (PI)

Com ja s'ha apuntat anteriorment, els resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya de 1992 representen una continuïtat amb els resultats de les legislatives catalanes de 1988. Excepció feta de la previsible desaparició de l'escena política catalana del CDS, l'única novetat remarcable va ser l'increment d'Esquerra Republicana de Catalunya, que amb un discurs clarament independentista aconseguí aixecar els minsos resultats que aquesta formació va obtenir l'any 1984 i 1988. Tot i que a una distància molt notable de la primera i la segona força política, ERC se situa l'any 1992 com a tercera força al Parlament de Catalunya amb un 8 per cent dels vots emesos, quasi el doble que aquesta formació havia obtingut en les dues eleccions anteriors. La rellevància del resultat d'ERC el 1992 no es pot atribuir tant als vots obtinguts, de fet obtenia un percentatge força similar a l'obtingut per IC i pel PP, sinó a la novetat que representava per al sistema polític català el fet que una força que proclama obertament la seva condició d'independentista obtingués un suport significatiu de l'electorat i que, a més, en relació amb el passat d'aquesta formació, permetés situar-se amb una clara tendència a l'alça. Pel que fa a la resta de les formacions, CiU obté uns resultats que li permeten reva-
lidar la majoria absoluta, que retenia des de 1984. De fet, les eleccions de 1992 la situen novament en el seu nivell més alt de suport electoral, amb més d'un 46 per cent de vots. Els socialistes corren en direcció oposada i retrocedeixen dos punts en relació amb els seus resultats de 1988, situant-se en un pendent descendent amb evidents dificultats d'erosionar la coalició governant i d'oferir a

Taula 3: Resultats del 15 de març de 1992

	% sobre vot	escons obtinguts
CiU	46,2	70
PSC	27,5	40
ERC	8	11
IC	6,5	7
PP	6	7

l'electorat català un programa alternatiu al govern de Jordi Pujol. Una altra formació que baixa sensiblement és IC, que perd poc més d'un punt en relació amb 1988 i obté dos escons menys. Finalment, el PP incrementa lleugerament el percentatge de vot en poc més de mig punt i guanya un escó en relació amb els resultats de 1988.

Les eleccions de 1995 aporten un escenari relativament inesperat a la vida política catalana. Els resultats de les cinquenes eleccions legislatives catalanes despullen CiU de la majoria absoluta de què havia gaudit des de 1984. La coalició liderada per Jordi Pujol continua sent la força guanyadora, però aquest cop no aconseguí arribar al 41% dels vots i es queda 5 punts per sota del resultat de 1992. La conseqüència immediates d'aquest resultat va reflectir bàsicament la pèrdua de CiU de la presidència del Parlament a favor d'un candidat, Joan Reventós, històric antifranquista i dirigent emblemàtic del socialisme català. Això va ser possible per la signatura de l'anomenat 'Pacte pel pluralisme' entre totes les forces d'oposició, un pacte que va causar un fons malestar en la minoria majoritària de CiU i que aquesta va intentar desacreditar batejant-lo com el pacte dels "Quatre contra un". La resta d'acords que aquest pacte preveia a favor d'un major pluralisme i dinamisme del Parlament de Catalunya (reforma de la llei de creació de la CCRTV...) no es varen concretar per la renúncia d'ERC a tirar endavant els compromisos signats davant l'expectativa d'entrar al govern de la Generalitat i, posteriorment al 3 de març de 1996, pel compromís del PP de facilitar a CiU la governabilitat de Catalunya, en un intercanvi de reciprocitat amb allò que mesos després succeiria al Congrés dels Diputats.

La pèrdua de pes de CiU davant l'electorat no va ser aprofitada pel PSC. Com els resultats demostraven, els socialistes catalans continuaven

instal·lats en un pendís descendent. El PSC retrocedeix prop de 3 punts respecte a 1992, i amb un 24,8 per cent se situa a una distància de més de cinc punts dels seus millors resultats, l'any 1984. Els grans beneficiats del retrocés de les dues grans formacions polítiques, són la resta de formacions parlamentàries. Els 16 diputats que CiU i PSC perden l'any 1995 en relació amb 1992, es reparteixen entre el PP, IC i en menor mesura ERC. El gran salt és protagonitzat indubtablement pel Partit Popular, que incrementa en poc més de 7 punts el seu suport electoral i que li permet obtenir 10 diputats més. El retrocés dels socialistes i l'increment del Partit Popular poden ser llegits com els resultats que l'electorat català, ni que fos parcialment, traslladava a les eleccions legislatives catalanes de 1995 la dialèctica establerta en la política espanyola des de 1993. Quant a Iniciativa, aquestes eleccions li representen en perspectiva històrica uns bons resultats. De fet, exceptuant les eleccions de l'any 1980, el suport que rep la formació que lidera Rafael Ribó, situat entorn del 10 per cent de l'electorat, és el més favorable de tots els obtinguts fins ara. Això es concreta en un increment de 4 diputats en relació amb 1992. L'alta concentració de vot que aquesta formació obté a l'àrea metropolitana de Barcelona i l'escassa presència a les altres circumscripcions, limita que l'increment d'escons sigui proporcional a l'increment de vots. En un escenari oposat es troba ERC, la qual millora lleugerament els resultats de 1992, però amb una intensitat menor a la que ho fan el PP i IC. Així i tot, el punt i mig d'increment es veu compensat amb dos diputats més gràcies a la bona implantació que aquesta formació té a les circumscripcions de Girona, Tarragona i Lleida.

Les eleccions de 1999 obren les portes a un escenari desconegut fins aleshores: la primera formació en escons i, doncs, la que en principi més possibilitats té de formar govern és la segona formació

en vots. La pugna entre els dos grans (CiU i PSC) va portar a dibuixar estratègies i escenaris electorals poc habituals. Per exemple, CiU va situar una part important del seu missatge en una informació no confirmada pel mateix Pujol, però tampoc no desmentida, segons la qual aquestes eren les seves últimes eleccions. L'intent de cercar un efecte plebiscitari entorn de la persona que ha governat el país durant 19 anys semblava clar. D'altra banda, la coalició nacionalista va oferir una imatge de cohesió entre CDC i UDC que contrastava amb les fortes tensions que havien protagonitzat durant la legislatura. Aquesta decisió va comportar que per primer cop des de la formació de la coalició el seu número dos mediàtic fos un dirigent d'UDC, Josep Antoni Duran i Lleida. Els resultats obtinguts per CiU varen ser bons a les circumscripcions de Lleida, Girona i Tarragona, on va quedar com a primera força i a una certa distància de la segona opció. Això, però, no va succeir a la circumscripció de Barcelona, on la coalició liderada per Jordi Pujol va cedir des de 1980 aquesta primera plaça a favor de la candidatura de Pasqual Maragall. El retrocés a Barcelona –en part per la desmobilització del propi electorat– va permetre que en l'escrutini de tot Catalunya CiU quedés en segona posició pel que fa al nombre de vots, tot i que a poca distància de la primera candidatura. La pèrdua de quatre escons en relació amb 1995, situa CiU en el pitjor resultat des de 1984. Malgrat aquest retrocés de CiU, cal considerar que des de 1980 és la formació política que més escons i vots –amb l'excepció de 1999– obté a les eleccions catalanes.

Pel que fa al PSC, cal començar posant de manifest els esforços practicats per Pasqual Maragall per obtenir els millors resultats possibles. Un dels més visibles és la creació d'una coalició amb una nova organització –Ciutadans pel Canvi– amb la qual el PSC es va presentar a totes les circumscripcions. A més, a Lleida, Girona i Tarragona aquesta coalició es va ampliar a Iniciativa per Catalunya-Verds, amb l'objectiu de rendibilitzar al màxim en el repartiment d'escons tots els possibles vots partidaris d'una nova majoria. Els resultats del projecte encapçalat per Maragall van ser els millors del PSC en unes eleccions catalanes, tant quant al nombre d'escons com al de vots obtinguts. De fet, es va situar quasi 8 punts per sobre en percentatge de vot dels millors resultats obtinguts pels socialistes, l'any 1984. L'element diferenciador aquestes últimes eleccions, però, va venir sobretot pel fet de ser

Taula 4: Resultats del 19 de novembre de 1995

	% sobre vot	escons obtinguts
CiU	40,8	60
PSC	24,8	34
PP	13,1	17
IC	9,7	11
ERC	9,5	13

la llista més votada, factor aquest que confereix una legitimitat especial al treball que s'haurà de portar al llarg de la legislatura. L'increment en 16 diputats del Grup Parlamentari Socialista – en un Parlament de 135 escons i 5 grups parlamentaris– mesura el creixement produït. Una anàlisi d'urgència de l'electorat socialista manifesta que està, també en aquesta ocasió, molt desigualment repartit en detriment dels territoris no urbans (és primera opció en totes les grans capitals, fora de Girona).

El Partit Popular es presenta a les eleccions al Parlament per primer cop des que ocupa la presidència del govern espanyol. En aquesta convocatòria presenta un nou candidat, Alberto Fernández, que substitueix Aleix Vidal-Quadras. L'objectiu principal era mantenir-se en la tercera posició, com ja va succeir l'any 1995, davant d'ERC. Els resultats, però, van representar un notable retrocés tant en vots com en escons que van situar el PP quasi quatre punts per sota de les anteriors eleccions i amb 5 diputats menys. Així i tot, manté la tercera posició pel que fa al nombre de vots obtinguts i assoleix un empat a 12 diputats en la tercera plaça amb ERC quant a nombre d'escons. Els resultats posen en qüestió la continuïtat del seu dirigent, que veu com Josep Piqué, que va entrar al govern d'Aznar com a independent i que ara ocupa la funció de portaveu del govern, pot ocupar la direcció dels populars a Catalunya.

ERC és la formació que entre els grups petits de la cambra catalana millor aguanta la polarització entre els candidats Pujol i Maragall. La seva estratègia passava per mantenir una actitud crítica tant amb CiU com el PSC, defensant un espai propi. Els bons resultats obtinguts a les eleccions municipals i europees de juny de 1999 permetien pensar que en les primeres eleccions encapçalades per Josep Lluís Carod Rovira es podrien repetir i millorar els resultats de 1999. La jornada del 17 d'octubre va portar ERC quasi a igualar els resultats anteriors, només un punt per sota del de 1995, i a mantenir 12 dels 13 escons que va obtenir a les eleccions anteriors. Cal fer esment que l'escissió provocada l'octubre de 1996 per Àngel Colom i els seus seguidors va deixar el grup parlamentari amb 9 diputats. En certa manera, doncs, els resultats de 1999 representen no només igualar els de 1995, sinó superar la situació d'interinitat que l'escissió els havia provocat i, finalment, donar per tancada aquesta etapa recent del partit marcada per la ruptura. ERC esdevé, com succeeix amb el PP, un pos-

sible suport a un govern de CiU, tot i que en un altre extrem de l'espai parlamentari del PP.

IC-V és possiblement la formació que surt més malparada en relació amb els resultats obtinguts l'any 1995. D'una banda, l'escissió dels anguitistes i dels Verds va deixar el grup parlamentari reduït a 9 escons, dels onze inicials l'any 1995. De l'altra, la forta polarització i l'atracció que el candidat Maragall podia tenir entre una part de l'electorat d'IC-V, precisament aquell que no va marxar per l'escissió, van ser dos dels factors que probablement han pesat més per la pèrdua de vots. IC-V, a més, va decidir presentar-se sola només en la circumscripció de Barcelona, mentre que a les altres tres ho va fer en coalició amb el PSC-Ciutadans pel Canvi. El resultat ha estat l'obtenció de cinc escons, tres d'ells a Barcelona i dos en el marc de la coalició amb el PSC-CpC. El suport electoral s'ha vist reduït en 7 punts, el més baix en tota la història d'IC-V i també del PSUC. Malgrat que les successives escissions no van obtenir representació, la situació d'IC-V de cara al futur és més oberta que mai i, probablement, serà motiu de fortes especulacions.

Un últim aspecte a remarcar és que les successives escissions partidàries o abandonaments de grups parlamentaris que al llarg d'aquesta legislatura s'han produït en el Parlament de Catalunya (2 en el grup IC-Verds, 4 en el grup ERC i 1 en el grup socialista) i que totes han alimentat el grup mixt, han quedat un cop passades les eleccions novament fora del Parlament. Probablement el fracàs més estrepitos és el d'Esquerra Unida i Alternativa, socis d'IU a Catalunya, que no han aconseguit ni 50.000 vots de suport. El Partit per la Independència havia anunciat la seva dissolució el setembre de 1999, després

Taula 5.- Resultats del 17 d'octubre de 1999

	% sobre vot	escons obtinguts
CiU	37,7	56
PSC-CpC	37,9	50
PP	9,5	12
IC ¹	2,5	5
ERC	8,7	12

¹ El percentatge en vots tot i ser calculat en relació a tot Catalunya, només reflecteix els vots de la circumscripció de Barcelona. Els 5 escons incorporen els dos obtinguts a Girona i Tarragona en la llista conjunta PSC/CpC/IC-V.

dels resultats de les eleccions municipals de juny, i els seus principals van optar per donar suport extern a dues llistes diferenciades, Àngel Colom a CiU i Pilar Rahola al PSC-CpC.

Un comentari final a aquest apartat fa referència als candidats que han encapçalat les diverses opcions per presidir la Generalitat. La renovació en aquestes dues últimes convocatòries analitzades en aquest llibre ha estat notable, especialment si la perspectiva parteix de 1980. De fet, a l'última convocatòria d'octubre de 1999, només dos candidats repetien posicions, Jordi Pujol i Rafael Ribó, mentre que Pasqual Maragall, Fernández Díaz i Carod Rovira, estrenaven plaça. En la següent taula es pot resseguir l'evolució de les diferents candidatures pel que fa als caps de llista per la circumscripció de Barcelona.

3. Eleccions legislatives espanyoles

Els socialistes han estat l'opció més votada a Catalunya en les tres eleccions a Corts Generals espanyoles celebrades des de 1989, mantenint la tendència iniciada ja a les primeres eleccions democràtiques de 1977. Ara bé, l'evolució del vot socialista en el període estudiat ha estat desigual en funció del context sota el qual s'han celebrat les eleccions. Així, l'any 1989, on encara no era visible cap alternativa al govern socialista encapçalat per Felipe González, es produeix un relaxament del vot socialista proporcionat a una tendència més general d'una menor participació electoral. De fet, la participació a les eleccions de 1989 no supera a Catalunya el 67 per cent del cens, el percentatge més baix de totes les eleccions legislatives espanyoles des de 1977. Contrastant amb aquest fet, l'any 1993 i especialment les eleccions de 1996, tenen la característica de fer-se en un context més competi-

tiu i on la victòria del PP era un fet perfectament plausible, com de fet es va produir el març de 1996. Aquests factors polaritzen enormement els comicis i mobilitzen en gran manera l'electorat, en general, i particularment el votant socialista. A Catalunya els nivells de participació d'aquestes dues convocatòries van arribar al 76 per cent del cens electoral. Un nivell de participació molt elevat i només superat des de l'inici de la democràcia a les eleccions de 1977 i les de 1982, dues convocatòries reconegudes per tots els analistes com a excepcionals en la història de la democràcia espanyola a causa de la seva forta transcendència política.

Malgrat que a Catalunya la victòria socialista és una constant en aquestes eleccions, l'any 1989 el PSC retrocedeix poc més de 5 punts en relació amb 1986. El context afavoreix les altres opcions polítiques, que veuen, a excepció del PP, millorar sensiblement les seves posicions. CiU incrementa en un punt els resultats de 1986 i, gràcies a la pèrdua de vot socialista, redueix distància en relació amb el PSC i es queda a menys de tres punts d'aquest. Això anima els dirigents de la coalició nacionalista a creure possible que en properes convocatòries d'eleccions legislatives espanyoles tam-

Taula 7: Resultats del 29 d'octubre de 1989

	% sobre vot	escons obtinguts
PSC	35,5	20
CiU	32,7	18
PP	10,7	4
IC	7,3	3
ERC	3,4	--

Taula 6: Candidats a la presidència de la Generalitat en les diferents convocatòries des de 1980.

	1980	1984	1988	1992	1995	1999
CiU	Jordi Pujol	Jordi Pujol	Jordi Pujol	Jordi Pujol	Jordi Pujol	Jordi Pujol
PSC	Joan Reventós	Raimon Obiols	Raimon Obiols	Raimon Obiols	Joaquim Nadal	Pasqual Maragall
PSUC/ IC-V	Josep Benet	Antoni Gutiérrez	Rafael Ribó	Rafael Ribó	Rafael Ribó	Rafael Ribó
ERC	Heribert Barrera	Heribert Barrera	Joan Hortalà	Àngel Colom	Àngel Colom	J. L. Carod Rovira
PP	Joaquín Echevarría	Eduardo Bueno	Jorge Fernández	Jorge Fernández	Aleix Vidal-Quadras	Alberto Fernández

bé CiU ocuparia la primera posició com succeïa a les eleccions al Parlament de Catalunya. En el cas del PP, els resultats a Catalunya continuen sent molt llunyans dels que obté a la resta de l'Estat. L'existència d'un important competidor al PP en l'espai de centredreta, com és el cas de CiU, té molt a veure amb les dificultats del Partit Popular a Catalunya per obtenir uns resultats equiparables als d'altres indrets. IC és qui sembla treure més profit del desgast de l'executiu socialista i incrementa més que notablement els resultats obtinguts l'any 1986. Amb l'obtenció del 7 per cent dels vots sembla que aquesta formació inicia l'any 1989 una recuperació de la desfeta que va patir l'any 1982.

El context diferent amb què les eleccions legislatives espanyoles se celebren l'any 1993, provoca una modificació sensible d'allò que alguns havien predit després dels comicis de 1989. Així, el PSC recupera votants i CiU veu allunyar-se la possibilitat d'assolir la primera posició també en aquest tipus d'eleccions. La distància entre el PSC i CiU, que l'any 1989 era només de tres punts, torna l'any 1993 a les proporcions de 1986, poc més de 10 punts. Distància que es mantindrà també en les eleccions de 1996. Les eleccions de 1993 s'han de recordar també pel gran salt que fa el PP a Catalunya, incrementant la quota de votants fins al 17 per cent. Malgrat aquest avenç, els resultats del PP a Catalunya són sensiblement inferiors als que aquesta formació obté a la resta de l'Estat. Si fem cas dels resultats de 1996, on el PP se situa només un punt per sobre dels resultats de 1993, i a la vegada analitzem l'espai que UCD va obtenir a les eleccions de 1977 i 1979, podem aventurar que el sostre electoral d'aquesta formació política a Catalunya està en el millor dels casos entorn del 20 per cent. L'existència d'un competidor tan solvent davant l'electorat com és CiU, fa impensable que el Partit Popular pugui obtenir a Catalunya uns resultats equiparables als de la resta de l'Estat. Iniciativa per Catalunya consolida en les dues convocatòries últimes els resultats obtinguts l'any 1989, i se situa entorn del 7,5 per cent. Aquest resultat, però, sembla lluny de demostrar l'objectiu d'aquesta formació de recollir els sectors socials d'esquerra descontents amb l'oferta i l'actuació socialista. L'altra novetat que es produeix a les eleccions de 1993 és la recuperació d'un escó al Congrés dels Diputats per a Esquerra Republicana de Catalunya. Amb aquest resultat la formació independentista confirma la tendència a la recuperació que va iniciar a les eleccions legislatives catalanes l'any 1992.

Taula 8: Resultats del 6 de juny de 1993

	% sobre vot	escons obtinguts
PSC	34,8	18
CiU	24,2	17
PP	17,1	8
IC	7,5	3
ERC	5,1	1

Les eleccions de 1993 van tenir, però, una conseqüència molt més important de les que han estat esmentades fins al moment. La pèrdua de la majoria absoluta del PSOE va portar CiU a integrar-se en una majoria parlamentària, juntament amb els nacionalistes bascos i òbviament els mateixos socialistes, amb l'objectiu d'assegurar al govern González una estabilitat que els resultats electorals obtinguts pel PSOE no l'hi garantien. Aquesta decisió de CiU va obrir a partir del setembre de 1993 les portes a un dels atacs més insistents contra el nacionalisme català i la política de reconstrucció nacional i d'autogovern; especialment remarcables foren les campanyes polítiques i mediàtiques orquestrades contra el procés de normalització lingüística i la millora del finançament de la Generalitat de Catalunya. Aquests atacs varen ser protagonitzats directament pel Partit Popular i per destacades emissores radiofòniques (*Cope*) i premsa escrita (*Abc*, *El Mundo*...). La frustració dels adversaris i enemics de González en veure que aquest l'any 1993 recuperava la majoria, per bé que relativa, de l'electorat espanyol es va convertir en un atac continuat contra el govern socialista i de retruc contra els seus aliats, especialment a causa del seu pes contra CiU i, en conseqüència, contra la Generalitat de Catalunya. En aquest context les eleccions de 1996 es van convocar en un ambient de tensió màxima. Unes eleccions que van ser anticipades davant la decisió de la coalició CiU de retirar el seu suport parlamentari a partir de l'1 de gener de 1996, un cop superada la fase de la presidència espanyola de la UE. Aquesta decisió és concretà en el gest de CiU de no votar els pressupostos del govern socialista per a l'any 1996. Sense pressupostos i amb múltiples escàndols sobre la taula (*Gal*, escoltes *Cesid*, *Filesa*, *Roldán*...), González va dissoldre anticipadament les Corts i va convocar eleccions per al març de 1996.

Taula 9: Resultats del 3 de març de 1996

	% sobre vot	escons obtinguts
PSC	39,2	19
CiU	29,5	16
PP	17,9	8
IC	7,6	2
ERC	4,2	1

A Catalunya, els resultats tornaren a ser favorables als socialistes, els quals per primer cop varen obtenir uns percentatges superiors als que el PSOE obtingué de mitjana a la resta de l'Estat. El PSC va pujar fins al 39,2 %, uns cinc punts i mig per sobre dels resultats de 1993. Novament CiU va veure allunyar-se la possibilitat d'esdevenir primera força en unes legislatives espanyoles, malgrat els bons resultats obtinguts, amb prop d'un 30% de l'electorat. La decepció relativa fou novament per al Partit Popular, ja que va veure com novament els seus resultats a Catalunya distaven molt dels de la resta de l'Estat, fins a l'extrem que l'any 1996, any de la victòria de J. M. Aznar, el PP a Catalunya incrementa encara no un punt en relació amb 1993. Aquests resultats posaven al descobert el fracàs de tota l'estratègia del mateix PP d'intentar obrir-se al que definien com a 'catalanisme', amb la vocació d'erosionar l'electorat de CiU, mantenint però una bel·ligerància extrema amb determinats aspectes, com els expressats pel seu dirigent Aleix Vidal-Quadras contra determinades actuacions àmpliament abonades pel Parlament en matèria de normalització lingüística. IC i ERC mantenen resultats molt similars als de 1993, fet remarcable, atès que la polarització en les eleccions de 1996 va ser molt superior a la dels comicis anteriors.

4. Les eleccions locals

Tota anàlisi d'unes eleccions locals a Catalunya és d'una gran complexitat. El fet que el mapa municipal català tingui una fragmentació tan gran i de municipis amb dimensions tan variades, dificulta enormement de fer lectures dels resultats i treure'n conclusions clares. Per entendre'ns, a Catalunya el PSC ha estat el partit que des de 1979, any de les primeres eleccions locals, ha obtingut més vots en cada procés electoral local. D'altra banda, CiU ha estat

l'opció que des de 1979 i amb diferència ha obtingut més regidors i més alcaldies. El motiu no és altre que la forta concentració del vot socialista en les poblacions catalanes amb més habitants i la bona penetració de CiU en el món de la Catalunya no metropolitana.

Centrant-nos en el període a analitzar, cal remarcar que les eleccions de 1991 representen sobretot una continuïtat dels resultats obtinguts per les diferents forces a la convocatòria anterior, l'any 1987. Els resultats de 1991 reproduïxen una distinció clara de l'hegemonia territorial dels diferents partits entre la Catalunya metropolitana i les grans ciutats, on especialment el PSC i en el cas de l'àrea de Barcelona també IC, mantenen posicions de molta força, i la Catalunya no metropolitana, on CiU és clarament qui es fa amb les institucions de govern (municipis i diputacions). El PP manté la seva presència testimonial en alguna gran ciutat (Barcelona i Tarragona) i la seva presència quasi inexistent en la resta del país, mentre que ERC tendeix a concentrar la presència en els municipis petits i mitjans (entre 1.000 i 10.000 habitants), especialment a la circumscripció de Girona, i és a la resta de municipis una força política encara desconeguda.

Les eleccions de 1995 representen el primer advertiment que algunes coses poden canviar en les

Taula 10: Resultats del 26 de maig de 1991

	%vots	regidors	alcaldes
PSC	36,8	1.840	151
CiU	33,1	4.370	593
ERC	3,3	230	14
PP	6,7	253	6
IC	9,5	276	14

Taula 11: Resultats del 28 de maig de 1995

	%vots	regidors	alcaldes
PSC	32,8	1.705	144
CiU	29,9	4.267	626
ERC	6,2	526	32
IC	11,6	353	12
PP	12,2	452	10

preferències de l'electorat català i, doncs, en el sistema de partits i, més concretament, en la correlació de forces entre les diferents opcions polítiques. Certament, els moviments de 1995 són incipients, però, d'una certa transcendència, ja que poden posar sobre avís de l'inici d'un nou cicle on es reajustin les relacions entre els partits. Els resultats apunten a donar més protagonisme als partits petits, especialment el Partit Popular i Esquerra Republicana de Catalunya, i lleugerament IC, en detriment lògicament dels partits més grans, PSC i CiU.

Convergència i Unió i el Partit dels Socialistes perden vot, especialment en ciutats de més de 10.000 habitants; aquesta pèrdua ja és important en el cas dels socialistes també en els municipis d'entre 5.000 i 10.000 habitants. Precisament, el creixement d'IC i del PP es concentra en els municipis de més de 10.000 habitants.

En el cas d'IC, aquesta presència, a més, queda limitada quasi en la seva totalitat als municipis de la demarcació de Barcelona i en menor mesura de Tarragona. Els municipis de la circumscripció de Girona i de Lleida continuen sent desconeguts per la formació que lidera Rafael Ribó. Aquesta forta concentració del vot d'IC en els municipis més poblats de Catalunya explica que, malgrat que IC l'any 1995 en nombre de vots és la quarta força, molt a prop del PP i a una distància de més de 150.000 vots d'ERC, en nombre de regidors sigui l'última força política.

Sens dubte, el gran salt l'any 1995 el produeixen ERC i el PP. En el cas d'ERC, l'increment de vots respecte a 1991 dobla els resultats (poc més de 200.000), però el més rellevant és que aconseguix fer una penetració important en els municipis inferiors a 10.000 habitants, tot i que també en municipis de fins a 100.000 habitants aconseguix percentatges sobre vot prou importants. La gran

característica d'ERC és que manté una penetració homogènia arreu del país, amb la salvetat dels municipis de la circumscripció de Barcelona, que continuen mostrant-se hostils a aquesta formació. Així i tot, el fet que ERC aconseguís representació a l'Ajuntament de Barcelona en aquestes eleccions, amb la importància mediàtica que els resultats a la ciutat de Barcelona sempre tenen, va consolidar davant l'opinió pública el moment ascendent d'aquesta opció i va restar importància als mals resultats de la formació independentista a l'àrea metropolitana de Barcelona. En tot cas, ERC treu benefici clar de la seva presència arreu del país i obté un nombre de regidors que la situa com la tercera força, si aquest és el paràmetre escollit per a l'anàlisi dels resultats.

El PP es pot considerar l'altre gran guanyador de les eleccions municipals de 1995. Indubtablement, el PP a Catalunya recull part de l'entusiasme que aquesta formació i el seu electorat viuen a Espanya en la perspectiva d'accedir al govern de l'Estat a les pròximes eleccions legislatives espanyoles. L'ascens del PP, tot i que menor que el que es produeix en altres parts de l'Estat, va d'acord amb la tendència del PP iniciada tímidament l'any 1987, consolidada l'any 1991 i culminada en aquestes eleccions de 1995, de treure de les mans del PSOE les alcaldies i les comunitats autònomes més importants (excepció feta d'Andalusia, Castella-Lleó i Extremadura). A Catalunya, el PP continua obtenint els seus millors resultats en les ciutats més grans de 10.000 habitants i particularment en les majors de 50.000 habitants. És en aquests municipis mitjans i grans on el PP dobla, en línies generals, els resultats de 1991.

Les eleccions municipals de 1999 a Catalunya van estar influenciades per un seguit d'esdeveniments que donaven especial interès al resultat. D'entrada, aquestes eleccions eren les primeres que se celebraven des de l'accés del PP al govern espanyol,

Taula 12: Resultats del 13 de juny de 1999

	%vots	regidors	alcaldes
PSC	37,3	2.036	182
CiU	26,5	4.086	596
ERC	7,6	671	37
IC	7,7	291	15
PP	10,9	449	11

amb el suport explícit de Convergència i Unió. El principal interrogant que això obria era, d'una banda, com incidiria en els resultats del PP a Catalunya el fet de disposar del govern de l'Estat des de 1996. Tot i que hi havia motius per pensar que la presència a l'executiu els afavoriria, també calia recordar les crisis d'aquesta formació i els problemes per consolidar un lideratge fort al capdavant d'aquesta formació a Catalunya. Quant a CiU, les expectatives se situaven especialment a la ciutat de Barcelona. Sense Pasqual Maragall com a adversari (Maragall va abandonar l'alcaldia de Barcelona el setembre de 1997 donant pas a Joan Clos, regidor i estret col·laborador seu des de l'inici del mandat de Maragall el 1982), la coalició nacionalista va veure factible assolir una de les poques grans institucions del país que des de 1979 se li havia resistit. Després dels intents de R. Trias Fargas, Josep Mª Cullerell i Miquel Roca, l'oportunitat era ara per a Joaquim Molins, una de les poques grans figures de l'inici de la coalició que encara continua actiu en la política al costat de Jordi Pujol. El PSC tenia com a reptes intentar mantenir els espais de govern en el món local que tradicionalment ha disposat a Catalunya, especialment Barcelona. El fet que el seu principal actiu, Pasqual Maragall, no es presentés a la reelecció i les dificultats i tensions sorgides en tot el procés de renovació tant del PSC com del PSOE, amb l'experiència de la realització d'eleccions primàries, obrien dubtes sobre els resultats que la formació socialista podia obtenir. A Catalunya, les tensions més visibles es van produir a Badalona, la tercera ciutat del país, on després de diverses acusacions de malversació de vots durant les primàries l'històric alcalde Joan Blanch es va desvincular del PSC i es va presentar amb una nova candidatura i s'enfrontà al PSC amb la pretensió de formar majoria de govern amb CiU i el PP. La renúncia setmanes abans de la jornada electoral de

Josep Borrell a encapçalar l'opció socialista a les eleccions legislatives espanyoles previstes per al 2000 a causa de la corrupció descoberta protagonitzada per càrrecs de la seva confiança quan ell era secretari d'Estat d'Hisenda, va acabar d'emplenar d'interrogants les expectatives de resultats del PSC. En les petites formacions, IC i ERC, la qüestió més destacada era com afectarien el seu electorat les respectives escissions protagonitzades, en el cas d'IC (tardor 1997) pel corrent anguitista i els històrics prosoviètics, i en el cas d'ERC (tardor 1996) per un grup de dirigents i militants encapçalats per les dues figures més mediàtiques, Àngel Colom i Pilar Rahola. En el cas d'IC, calia també veure com afectava la retirada d'un dels seus alcaldes més carismàtics, Antoni Farrés, que havia permès a la coalició ecosocialista governar una de les principals ciutats de Catalunya, Sabadell, des de 1979. Òbviament, també hi havia interès en els resultats de les opcions nascudes d'aquestes escissions i que es presentaven per primer cop a unes eleccions, EUA (Esquerra Unida i Alternativa) i Partit per la Independència (PI). Per últim, cal assenyalar que les eleccions municipals de 1999 a Catalunya se celebren en un clima preelectoral de les eleccions legislatives catalanes. Per bé que tothom accepta que són dos tipus d'elecció diferenciades, durant la campanya i la precampanya no es va deixar d'establir-se en mitjans polítics i periodístics una certa relació entre els futurs resultats de les eleccions municipals i les properes eleccions al Parlament, anunciades pel president de la Generalitat per a la tardor de 1999. Aquesta relació ve avalada pel fet que, per primer cop després de 1980, el resultat a les eleccions al Parlament es mostra incert per l'atractiu que sembla oferir a amplis sectors de l'electorat el candidat del PSC, Pasqual Maragall, i pel mateix desgast de Pujol després de 19 anys al capdavant de la Generalitat.

El gran guanyador de les eleccions municipals de 1999 és el PSC, que no sols consolida els resultats anteriors, sinó que incrementa molts dels seus resultats i obté còmodes majories absolutes en ciutats on anteriorment havia necessitat pactes per governar. En altres casos, com el de la ciutat de Barcelona, tot i no assolir la majoria absoluta, l'increment de regidors és prou notable com per fer inviable cap majoria alternativa. Finalment, la victòria per poc més de 100 vots del PSC sobre la segona llista al municipi de Sabadell, permet configurar al Partit Socialista una nova majoria de govern i guanyar una alcaldia emblemàtica que repetidament s'havia resistit al PSC. Amb aquests resultats el PSC frena el retrocés viscut els anys 1991 i 1995.

L'altra cara de la moneda la trobem en els resultats de CiU. Especialment significativa per la seva importància mediàtica és la davallada que pateix a la ciutat de Barcelona on només obté 10 regidors. Els resultats de Barcelona, però, no són una excepció al que passa arreu del país. No només CiU no obté cap alcaldia significativa que ja no disposés amb anterioritat sinó que a més perd l'alcaldia a algunes ciutats tant importants com Olot, Igualada, Tortosa o Vilanova i la Geltrú. El més destacable és que CiU ha continuat perdent espai electoral i que les eleccions municipals de 1999 no han servit per frenar les pèrdues iniciades de forma molt clara ja a les eleccions municipals de 1995, confirmades novament en les legislatives catalanes del mateix any i les legislatives espanyoles de 1996. Aquesta és una observació important ja que de mantenir-se en les properes eleccions (legislatives catalanes 1999 i legislatives espanyoles 2000) podria confirmar l'inici d'una nova etapa política a Catalunya on molt probablement es passaria d'un escenari dominat per dos forces polítiques (CiU i PSC) a un escenari amb una única força clarament majoritària en les diverses instàncies de poder a Catalunya (PSC).

L'altra opció que va obtenir uns resultats considerats com a insuficients és el PP. Aquesta opció continua sense obtenir bons resultats en els municipis petits (que són la majoria del país) i a més en els mitjans i grans pateix un cert retrocés. Els resultats del PP a Catalunya continuen molt per sota dels obtinguts en altres ciutats de l'estat. No només no rendabilitza el fet de disposar del govern espanyol sinó que retrocedeix en referència al 1995.

ERC obté uns resultats molt bons que la situen novament com a tercera força política si el criteri

és el de nombre de regidors. L'escissió viscuda l'any 1996 no aconsegueix restar un nombre important de vots (el PI obté uns 14.000 vots a tot Catalunya). En qualsevol cas el percentatge de vots d'ERC en unes eleccions municipals tenen en els resultats de 1999 la seva màxima quota des de 1979. ERC aconsegueix uns resultats equilibrats en tot el territori i per primer cop comença a obtenir presència institucional en la conurbació de Barcelona. Obté representació a municipis de gran dimensió com Sabadell, Tarragona, Cornellà, Sant Feliu de Llobregat o Tortosa on fins 1999 n'havia quedat exempt. Els pactes postelectorals han permès a ERC fer-se amb les alcaldies de capitals de comarca com Banyoles o Montblanc, en aquests dos casos amb el suport de CiU, o Valls amb el suport del PSC, sumant aquestes tres capitals a les obtingudes a Puigcerdà i les Borges Blanques per majoria absoluta.

A diferència d'ERC, IC rep unes pèrdues importants d'electorat com a conseqüència de l'escissió, tot i que la nova formació anguitista només aconsegueix 58.000 vots a tot Catalunya. La resta fins arribar als 130.000 vots que són els que IC perd en referència a 1995, sembla que han pogut beneficiar sobretot a l'abstenció i al PSC, i en menor mesura a d'altres opcions. Tot i aquest retrocés els prop de 230.000 vots obtinguts per la formació ecosocialista posen en evidència l'existència d'un espai electoral que malgrat els problemes de la formació que lidera Rafael Ribó cap altra opció ha pogut aconseguir. Per un altre costat les pèrdues que es produeixen especialment en l'interior de l'àrea metropolitana es veuen compensades pels increments que aquest formació obté en localitats fins ara molts hostils a IC de l'interior de Catalunya, per exemple a la comarca d'Osona. Aquest fet podria ser explicat per l'aparició d'un nou electorat amb forta sensibilitat ecologista i de radicalitat democràtica que IC podria estar atraient, en substitució del seu clàssic electorat obrer de les grans ciutats. Amb l'excepció de Sabadell, IC manté la resta d'alcaldies on governava i continua present en altres Governos com els de Barcelona gràcies al pacte postelectoral amb els socialistes, o Igualada i Tortosa pels bons resultats obtinguts en els candidatures unitàries amb el PSC.

5. Eleccions europees

La convocatòria de 1989 va ser la segona ocasió en la qual els ciutadans catalans han estat cridats a unes eleccions europees. La característica principal d'aquesta convocatòria és que a diferència del que va succeir a les primeres eleccions europees celebrades a Catalunya, l'any 1987, aquest cop la convocatòria no coincidí amb cap altra elecció. La conseqüència més important d'aquest fet és que la participació va decaure en referència a la de 1987 en poc més de 17 punts. Aquest fet no ha de sobtar ja que arreu les eleccions europees són considerades com eleccions de segon o tercer ordre, és a dir, que desperten un baix interès entre la població molt probablement per la llunyania que existeix entre la institució (Parlament Europeu) i la quotidianitat de la vida dels ciutadans. Com ja va succeir l'any 1987, aquestes eleccions donen lloc a coalicions i aliances que en principi no es reproduïxen en cap altra tipus d'elecció. El fet que la circumscripció sigui l'àmbit de tot l'estat força a les formacions petites a buscar aliances amb d'altres formacions i sumar així vots més enllà dels que cadascú per separat pot obtenir. Altrament les formacions d'implantació no estatal (formacions nacionalistes o regionalistes) no disposarien de cap possibilitat d'obtenció d'un escó. A Catalunya aquest fet es va viure amb la repetició de la coalició que ERC va formar amb EA i el PNG que va portar per nom l'Entesa dels Pobles. A diferència de 1987, IC no va formar coalició amb altres formacions d'àmbit no estatal i va integrar-se en la llista d'Izquierda Unida. Donada la relativa ambigüïtat en la que encara es mou la construcció europea i la difuminació del pes del Parlament amb una molt tènue relació entre aquest i l'executiu europeu (Comissió) aquestes eleccions solen tenir una càrrega més ideològica que programàtica i solen afavorir la dispersió del

vot a favor d'opcions que en altres eleccions són minoritàries o inexistents. Tot i que aquesta també va ser la tendència de les eleccions de 1989, cal afegir que aquestes eleccions van ser utilitzades fins a cert punt com a primàries de les eleccions legislatives espanyoles que s'acabarien celebrant la tardor d'aquell mateix any.

Els resultats obtinguts per les principals formacions a Catalunya van ser força similars als que es varen produir a les eleccions de 1987. Aquest fet, però, no va impedir que CiU perdés un escó dels tres que disposava ja que el percentatge obtingut fora de Catalunya va ser sensiblement inferior. Malgrat els escassos resultats que la coalició "Per l'Europa dels Pobles" va obtenir a Catalunya, aquesta coalició va aconseguir un eurodiputat, que va recaure en primera instància amb l'exlehendakari Carlos Garaicoechea i que proporcionalment als vots obtinguts per cada soci va anar ser ocupat al llarg de la legislatura. En general, però, els resultats van ser d'una gran continuïtat en referència no només a les anteriors eleccions europees sinó també al mapa polític català i espanyol. Aquest fet es confirmaria mesos després amb els resultats de les eleccions legislatives espanyoles de la tardor de 1989 ja comentats anteriorment.

Les eleccions europees de 1994 es tornen a celebrar aïlladament de qualsevol altra convocatòria electoral. Com ja va succeir l'any 1989 les eleccions europees se celebren en un clima que es pot considerar de primàries de les properes eleccions legislatives espanyoles, malgrat que a diferència de 1989, les eleccions de 1994 se celebren un any després de les últimes eleccions generals de juny de 1993. El desgast sofert pel govern González en aquest any que separen aquestes eleccions ha estat immens. En pocs mesos han esclatat els casos de corrupció més importants de la encara jove democràcia espanyola. L'afer Roldán i Rubió (director

Taula 13: Resultats del 15 de juny de 1989

	% vot	escons
PSC	36,1	4
CiU	27,3	2
PP	8,5	2
IC	5,5	1
ERC	3,2	1

Taula 14: Resultats del 12 de juny 1994

	% vots	escons
PSC	28,4	4
CiU	31,9	3
PP	18,8	2
IC	11,2	1
ERC	5,6	0

general de la Guardia Civil i Governador del Banc d'Espanya, respectivament), juntament amb la reobertura del sumari dels GAL on un bon grapat d'alts càrrecs del Ministeri de l'Interior són implicats com a responsables d'haver dirigit i/o tolerat terrorisme d'estat durant la dècada dels vuitanta, són la punta de l'iceberg que desestabilitza la política espanyola. Aquestes eleccions també són les primeres en les quals els govern socialista no disposa d'una majoria absoluta, motiu pel qual ha hagut de menester el suport parlamentari d'altres formacions, entre elles el de CiU. Tots aquests elements, més la greu recessió econòmica que viu particularment Espanya després de 1992, fa que el motiu principal de les eleccions europees quedi durant la campanya en un segon o tercer pla, per deixar pas a qüestions de política espanyola.

Com ja va succeir l'any 1987 i 1989, l'existència d'una única circumscripció per tot l'Estat dona peu a coalicions inèdites en d'altres convocatòries. La principal novetat la protagonitza, aquest cop, CiU que construeix una aliança amb socis del País Valencià (UPV) i de Mallorca (PSM) per intentar recuperar l'escó perdut a les eleccions anteriors. Aquesta coalició nacionalista s'enfronta a dues coalicions també de marcat perfil nacionalista, la ja tradicional Europa dels Pobles' integrada bàsicament per EA i ERC i la promoguda des del PNB, que també té un soci Mallorquí (UM) i un del País Valencià, l'antinacionalista UV. Com es pot observar aquests pactes no estant exempts de contradicció entre les formacions que les integren, qüestió que reafirma bàsicament el caràcter instrumental d'aquestes coalicions amb l'objectiu d'obtenir presència a Europa.

Els resultats confirmen el fort desgast socialista que perd més de vuit punts en referència a 1989. Com a contrapunt a aquesta davallada el PP creix significativament més de 10 punts, aproximant-se al 20 % dels vots vàlids i consolidant una tendència a l'alça de la formació conservador i espanyolista que es reproduirà a les eleccions locals i legislatives catalanes posteriors. La caiguda del vot socialista també és parcialment capitalitzada per CiU que se situa per primer cop com a força guanyadora en unes eleccions europees i que gràcies als vots obtinguts al País Valencià i a Mallorca recupera el tercer escó perdut l'any 1989. Els resultats d'IC confirmen a l'alça la tendència a la recuperació d'aquesta formació iniciada a les legislatives espanyoles de 1993 després de la forta crisi de

mitjans dels anys vuitanta i que es reafirmaran en les eleccions immediatament posteriors, les locals i catalanes de 1995. El gran derrotat d'aquestes eleccions és ERC que malgrat els relativament bons resultats que obté a Catalunya, veu com la seva representació al Parlament Europeu es perd pels dolents resultats que EA obté al País Basc.

Les eleccions europees de 1999 tornen a coincidir a Catalunya amb la convocatòria d'eleccions locals i en una part important de la resta de l'estat també amb eleccions autonòmiques. Malgrat el lent però imparabile procés de construcció europea (el cap d'any precisament va entrar en vigor l'euro) in les crisis polítiques que Europa viu durant els darrers anys (conflictes a l'antiga Iugoslàvia, problemes de corrupció que porten a la dimissió a la Comissió Europea la primavera del 1999) l'interès per Europa continua absent del debat polític d'aquestes eleccions, aquest cop a favor d'un debat més en clau d'enfrontament entre el PP i el PSOE i de les possibilitats d'aquests d'assolir novament una confiança de l'electorat que li permeti tornar a La Moncloa. A Catalunya, com també succeeix a la resta de l'estat, aquestes eleccions (europees, locals i en 13 Comunitats les autonòmiques) es viuen amb un notable indiferència per part de l'electorat. La inhibició, doncs, no és només per les eleccions europees sinó també per les altres. Com ja veurem això afecta a la participació que en el cas de Catalunya arriba amb dificultats al 50%.

Les candidatures tornen a oferir coalicions fins a cert punt sorprenents. Es torna a produir l'acord entre CiU, UPV i PSM, i a la coalició 'Europa dels Pobles', tradicionalment formada per ERC i EA, se li afegeixen aquest cop el PNB i UM. Entre d'altres motius això s'explica per l'acord entre EA i PNB que es materialitza després de les eleccions legislatives basques de la tardor de 1998. L'altre novetat l'aporta IC, que un cop desvinculada d'IU intenta

Taula 15: Resultats del 13 de juny de 1999

	% vot	escons
PSC	34,58	3
CiU	29,28	3
PP	16,8	2
IC	5,44	0
ERC	6,05	1

trobar una aliança amb petites formacions autonomistes d'esquerra, com la Xunta Aragonesista, antics referents del que va ser la seva aventura amb IU, com Esquerra Galega, i sobretot amb una de les tendències més sòlides de l'ecologisme polític a Espanya.

Els resultats mostren la mateixa tendència que les eleccions municipals tot i que amb algunes matisacions. Així el retrocés de CiU és poc rellevant quasi imperceptible en referència a 1994, dos punts, cosa que li permet mantenir els 3 eurodiputats que ja disposava. Els socialistes obtenen uns molts bons resultats que els apropen als obtinguts l'any 1987 i 1989, superant notablement els de 1994. El PP veu retrocedir el seu suport com de fet succeeix també a les eleccions municipals, tot i que com ja és habitual el seus resultats a les eleccions europees són notablement més favorables que a les municipals. Tendència atribuïble a l'inèrcia del PP estatal i a la força mediàtica que la política i els polítics d'àmbit espanyol tenen sobre els locals i també a la poca presència territorial d'una estructura estable del PP. Aquest fet es produeix a l'invers en el cas d'IC i d'ERC, els quals obtenen en les municipals millors resultats que en les europees. ERC es consolida a l'alça i la coalició encapçalada pel PNB obté un escó que serà ocupat rotatòriament pels diversos integrants de forma proporcional als vots obtinguts per cadascú. IC, com ja succeeix a les municipals, viu més durament l'escissió dels anguitistes i veu com el seu suport es redueix en quasi sis punts i es queda en poc més d'un 5%. Aquest fet i l'escàs èxit de la coalició a Madrid i Andalusia fa que no s'obtingui representació, tot i que es queda a menys de 3.000 vots per obtenir-la.

6. A tall de resum

Com s'haurà posat en evidència a través de la lectura la pauta general del comportament electoral a Catalunya és el de l'estabilitat. Certament en les últimes eleccions celebrades dintre del període estudiat s'observa una tendència a on per un costat CiU tendeix a perdre posicions sempre en referència a convocatòries anteriors, el PSC ha guanyar-ne i les opcions petites, especialment ERC i PP, a consolidar un espai lleugerament millor que el que varen tenir durant la dècada dels vuitanta.

No hi ha dubtes que l'escenari polític català pot viure en els futurs anys transformacions notables, molt relacionades a l'evolució que CiU tingui i més concretament a l'impacte que pot comportar que Jordi Pujol, president de la Generalitat des de les primeres eleccions, no es torni a presentar com a candidat. La sisena legislatura que acaba de començar deixa tots els escenaris oberts, però les últimes eleccions indiquen clarament una voluntat de l'electorat que podria portar a un canvi en la formació política governant.

Les properes eleccions municipals seran també, sense dubtes, el moment on alguns dels alcaldes que ocupen el seu lloc des de 1979 (any de les primeres eleccions locals) el deixaran definitivament. Aquesta situació omple també de dubtes i incerteses sobre com l'electorat rebrà aquest nou escenari i fins a quin punt mantindrà una fidelitat en el seu vot.

Les previsions més immediates semblen que continuen abocant a les forces majoritàries catalanes a donar un suport directe o indirecte a un govern d'Espanya que tot apunta no podrà escollir-se còmodament ja que cap formació sembla que disposarà d'una majoria absoluta. De com aquesta implicació en la governabilitat d'Espanya afectarà a la política catalan només el futur ens en sabrà donar explicacions. En qualsevol cas, ja sigui amb la fórmula de suport extern, practicada per CiU l'any 1993 amb el PSOE i 1996 amb el PP, o de suport des de dintre, practicada des de 1982 fins 1996 pel PSC en funció de les relacions federals que manté amb el PSOE, tot indica que el suport prosseguirà.

Finalment, una repassada a l'evolució electoral d'aquest últims deu anys, no pot deixar de posar en evidència la manca d'una llei electoral catalana pròpia. L'Estatut d'Autonomia preveu aquesta possibilitat, malgrat que el Parlament de Catalunya encara no l'ha legislat. Per primer cop, totes les formacions polítiques han defensat en el seu programa l'elaboració d'aquesta normativa. Així, doncs, caldrà esperar que en el marc de la sisena legislatura el Parlament de Catalunya estableixi un nou marc legal des d'on referir-se per parlar d'un sistema electoral català.

Votació electrònica

Sistemes d'elecció: consideracions generals

La mecànica utilitzada per a la votació compleix una funció instrumental important respecte a l'acte sobirà de l'expressió del vot que fan els electors. L'operació material de la votació, en tot cas, ha de garantir els principis que encarna el sistema electoral, especialment els que fan referència a la personalitat, la llibertat i el secret del vot, elements essencials de la sinceritat d'aquest.

L'automatització, com a model d'expressió del sufragi i el recompte dels vots, substitueix la litúrgia tradicional de l'acta de votació, estretament vinculada al suport "paper", que ha estat considerat quasi inherent a l'essència mateixa de la democràcia.

La necessitat d'incorporar la informàtica en les activitats humanes i el desenvolupament extraordinari que ha aconseguit els darrers anys farà, amb tota probabilitat, que la utilització d'aquests sistemes sigui una realitat de caràcter universal en poc temps i que calgui trobar, per tant, els mecanismes necessaris per superar els problemes i inconvenients que la seva implantació pugui inicialment originar, un procés en què alguns països ja tenen experiències que podran servir de referència.

Experiències recents de votació electrònica

A Europa, les primeres experiències de vot electrònic s'han fet a Bèlgica, Països Baixos, França, Noruega, Dinamarca i també Espanya.

- A Bèlgica, el vot electrònic es va provar per primera vegada en les eleccions legislatives celebrades el novembre de 1991 al cantó electoral de Verlaine, i des d'aquell moment s'ha estès successivament a d'altres cantons.
- El 1995, es van considerar superades les dificultats observades al llarg d'aquest procés i es

va qualificar de satisfactori l'ús del sistema de targeta amb banda magnètica.

- Els tests realitzats als Països Baixos en les eleccions municipals de març de 1995, a Ede i Helmand, van ser positius i també ho foren a les eleccions sindicals a la Philips de Nimega el novembre del mateix any.
- A França es van fer dues proves: el juny de 1994 a la ciutat d'Estrasburg, amb motiu de les eleccions al Parlament Europeu, i a Issy-Les-Moulineaux per a les eleccions presidencials de maig de 1995.
- Quant a Escandinàvia, es van fer diferents simulacions a Noruega i Dinamarca durant el període de 1992 a 1995.
- A Espanya, Catalunya va ser el primer lloc on, amb motiu de les eleccions al Parlament de Catalunya de 1995, i amb l'impuls del departament de Governació de la Generalitat, es va fer el primer assaig de votació electrònica, del qual no hi havia cap precedent. En aquella ocasió, la Generalitat va fer una prova del sistema de vot electrònic en dues mesos electorals. El sistema anomenat CIVIS ha estat assajat, com ja hem vist, en diferents països d'Europa (Bèlgica, França, Dinamarca, Països Baixos...), i Bèlgica l'ha adoptat ja com a vot vàlid i definitiu a les darreres eleccions d'una part del territori. Aquest sistema garanteix en tot moment l'absoluta confidencialitat del vot emès pels electors, els quals durant la jornada electoral van tenir, a part, el suport tècnic necessari per dur a terme la prova.

Aquesta iniciativa va ser sotmesa a la consideració de la Junta Electoral Central i, seguint-ne les indicacions, també en tenien coneixement les juntes electorals provincials de Barcelona i Girona, així com, per raó de la seva jurisdicció,

les juntes electorals de zona de Barcelona i Santa Coloma de Farners. Les meses electorals seleccionades tenien característiques prou diferenciades: l'una en l'àmbit urbà, a la ciutat de Barcelona i l'altra al municipi d'Anglès, a la circumscripció de Girona.

En cadascuna de les meses seleccionades es va demanar als electors que, un cop haguessin votat pel sistema tradicional (ficant el vot a l'urna), tornessin a votar mitjançant el sistema de vot electrònic. Per votar de manera electrònica, calen tres elements: una targeta electrònica, una estació-cabina de vot i una urna lectora de targetes.

- Seguint aquesta experiència, en els comicis autonòmics de Galícia del 19 d'octubre de 1997, es va fer una prova experimental de dos sistemes diferents de votació electrònica.
- També a la Comunitat Autònoma del País Basc es preveu la implantació del sistema electrònic de votació a les pròximes eleccions, programades per a l'any 2002.

Fora d'Europa, Brasil ha estat el darrer Estat que ha optat per aquest procediment.

D'altres Estats, entre els quals Veneçuela, han previst incorporar en la legislació electoral la implantació del que la Roche anomena "informatització de la votació".

No comentarem aquí les experiències realitzades de votació electrònica tant als EUA com al Canadà, perquè aquests països tenen un sistema específic que s'allunya del que és objecte del present comentari; per aquest motiu, només ens referirem a l'experiència viscuda al Japó l'11 d'abril de 1999.

Anàlisi d'un cas: l'experiència japonesa

La votació electrònica es va fer al municipi de Kawaguchi, que pertany a la prefectura de Saitama i abasta una àrea de 55.750 Km² amb una població de 460.080 habitants.

El sistema utilitzat és conegut com "*all in one*" (tot en un), que pot integrar en un únic equip les funcions de votació, emmagatzematge i escrutini. El tipus de targeta utilitzada va ser la targeta magnètica.

L'observació de la votació electrònica de Kawaguchi va permetre comprovar *in situ* els aspectes principals del sistema:

- procediment de votació entorn de l'usuari,
- seguretat informàtica i confidencialitat,
- escrutini i informació de les dades, i
- l'opinió de l'electorat.

Conclusions

En termes generals, hem de valorar que les noves tecnologies contribueixen molt favorablement a la millora qualitativa dels instruments al servei de la participació política dels ciutadans i que faciliten, alhora, un augment quantitatiu d'aquesta participació. Els avenços informàtics, els costos més baixos dels equips, el desenvolupament de les telecomunicacions i l'ús d'altres elements tecnològics de darrera generació, marquen la tendència ascendent i proporcionen actualment un esbós del que serà en el futur la participació política *on line*.

El sistema de vot electrònic ja s'ha engegat i és un procés imparable. A tot el món es fan passos en la mateixa direcció i cal suposar que s'hi aniran incorporant més governs, investigadors, promotors i fabricants. L'expansió del vot electrònic vindrà per diferents camins: uns d'ordre tecnològic, i altres de tipus polític-social.

En l'aspecte tecnològic, seria absurd pensar que una activitat tan decisiva per a la vida política pugui quedar al marge dels avenços tècnics, malgrat el conservadorisme que sempre hi ha en aquestes esferes.

Les raons polític-socials són, tanmateix, decisives per a l'expansió i la consolidació del sistema de vot electrònic, per a la generalitat dels plantejaments de base del software i per a la simple adaptació a la realitat geopolítica i electoral de qualsevol racó del món.

Es tracta d'una qüestió de seguretat i fiabilitat del sistema a emprar, que ha de reconduir-se de manera que no comporti cap dubte sobre la seva puresa, tant quant al fet que la decisió dels electors pugui ser coneguda per altres, com al fet que les opcions seleccionades per l'electorat puguin ser manipulades.

Aldo D'Ambrosio Gomàriz

Els partits: Principals aspectes de la vida interna

Rafael Martínez
Francesc Pallarés
Antoni Vallès

La pretensió d'aquest apartat és presentar els elements més rellevants de la realitat organitzativa i la vida interna dels principals actors electorals catalans en el període comprès entre 1989 i 1996.

Amb un plantejament essencialment descriptiu presentem per a cada una de les principals forces polítiques catalanes una breu descripció de la seva estructura organitzativa¹, acompanyada del corresponent organigrama; una síntesi dels principals temes, processos i debats que han centrat la vida interna dels partits; finalment recollim el nombre i les dates de realització dels Congressos —o equivalents— dels partits en el període estudiat, els principals càrrecs de direcció que surten d'ells, així com l'evolució de l'afiliació segons dades que ens han proporcionat els mateixos partits.

S'ha de dir que no pretenem fer cap anàlisi aprofundida de l'estructura organitzativa, ni tampoc del funcionament dels processos de representació i decisió o bé de les relacions de poder a l'interior de les organitzacions partidistes. Són aspectes fora dels objectius d'aquesta obra i que necessiten investigacions específiques de les quals encara no disposem al nostre país. Les dades i elements que presentem només pretenen cobrir de manera molt limitada aquest buit, però creiem necessari aportar un seguit d'elements que tot i no ser pròpiament electorals, contribueixen de manera important a definir la capacitat

d'actuació, els plantejaments electorals i la percepció dels partits per part dels ciutadans.

1. Convergència i Unió (CiU)

Convergència i Unió (CiU) és una coalició de dos partits: Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) i Unió Democràtica de Catalunya (UDC). L'anomenat Comitè d'Enllaç entre les dues formacions és la instància a través de la qual s'estableixen els acords entre ambdós partits per definir la política de la coalició. Això no obstant, aquest Comitè, o figura anàloga, no apareix en els estatuts de cap dels dos socis de la coalició. Val a dir, a més a més, que les trobades entre els màxims dirigents dels dos partits, Pujol i Duran, és peça clau en els mecanismes de relació tant per endegar iniciatives com per desbloquejar situacions i resoldre conflictes.

Després de l'aprovació de la Constitució de 1978, els sectors centristes del nacionalisme català representats per Convergència Democràtica de Catalunya i Esquerra Democràtica de Catalunya (EDC) —integrats en el Pacte Democràtic per Catalunya (PDC)² en les primeres eleccions—, juntament amb el sector majoritari dels democristians d'Unió Democràtica de Catalunya (UDC), varen crear la coalició Convergència i Unió (CiU) que es va presentar per primera vegada a les eleccions ge-

¹ Hi ha publicada una recopilació dels Estatuts dels Partits catalans vigents el 1992, i que en gran part són encara vigents a inicis de 1998: Institut de Ciències Polítiques i Socials: *Estatuts dels Partits polítics catalans. 1992*. Pubs. de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials, Barcelona 1997.

² Coalició electoral nacionalista que es va formar cara a les eleccions de 1977, i que a nivell socioeconòmic presentava un programa d'inspiració socialdemòcrata. A més de CDC i EDC també s'integraven en la coalició els socialistes del PSC-Reagrupament.

nerals de 1979. Progressivament, durant els anys vuitanta, aquesta coalició –amb destacat protagonisme de CDC i els seus líders, Jordi Pujol i Miquel Roca–, anirà aglutinant el nacionalisme moderat³, tot incorporant també sectors procedents de Centristes de Catalunya-Unió del Centre Democràtic (CC-UCD) i fins i tot, especialment en els petits municipis, a elits locals que havien tingut un paper de diversa rellevància en els Ajuntaments franquistes⁴.

En relació al nacionalisme el discurs polític de la coalició, i també d'ambdós socis, adopta un plantejament pragmàtic i moderat, tot i alguns èmfasis més radicals en determinades circumstàncies. A nivell socioeconòmic s'anirà desplaçant a plantejaments més de tipus lliberal, tot mantenint certs referents sobre polítiques de benestar en el marc dels inicials plantejaments d'inspiració socialdemòcrata de CDC i dels plantejaments socials democristians d'UDC.

1.1. CDC: Estructura organitzativa

La instància bàsica en l'estructura organitzativa de CDC és el *Congrés*, el qual elegeix els principals òrgans de direcció i de representació del partit, tant unipersonals com col·legiats, a més d'aprovar i decidir sobre les grans línies d'actuació política i plantejament programàtic del partit.

El *Consell Nacional* és elegit en part pel *Congrés* i es constitueix en la representació d'aquest en el període intercongressista. És, doncs, l'òrgan encarregat del debat i aprovació de les línies polítiques concretes del Partit així com de les matèries de caire econòmic i patrimonial. Es compon del President, Secretari General, Secretari d'Organització; 40 membres escollits pel *Congrés*; un membre de cada Agrupació Comarcal, a més d'altres 23 en proporció del nombre de militants d'aquestes Agrupacions; 25 membres per les Agrupacions Sectorials; i finalment 15 membres de la Joventut Nacionalista de Catalunya (JNC). D'altra banda, també són membres nats del Consell Nacional, els

³ EDC acaba integrant-se a CDC.

⁴ En relació a l'evolució fins a 1988 veure, Equip de Sociologia Electoral: "Atlas electoral de Catalunya 1977-1980 / Estudios Electorals-3", Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1981, així com també, Equip de Sociologia Electoral: "Atlas electoral de Catalunya 1982-1988. Estudios Electorals-9", Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1990.

Congressos

- VIIIè *Congrés*: Barcelona, 27, 28 i 29 de gener de 1989.
 IXè *Congrés*: Barcelona, 16, 17 i 18 d'octubre de 1992.
 Xè *Congrés*: L'Hospitalet de Llobregat, 8, 9 i 10 de novembre de 1996.

Direcció

Després del VIIIè *Congrés*:

President: *Jordi Pujol*
 Secretari General: *Miquel Roca*
 Secretari d'Organització: *Josep Caminal*.

Després del IXè *Congrés*:

President: *Jordi Pujol*
 Secretari General: *vacant (*)*
 Secretari d'Organització: *Josep Caminal*.

Després del Xè *Congrés*:

President: *Jordi Pujol*
 Secretari General: *Pere Esteve*
 Secretari d'Organització: *Felip Puig*.

Afiliació

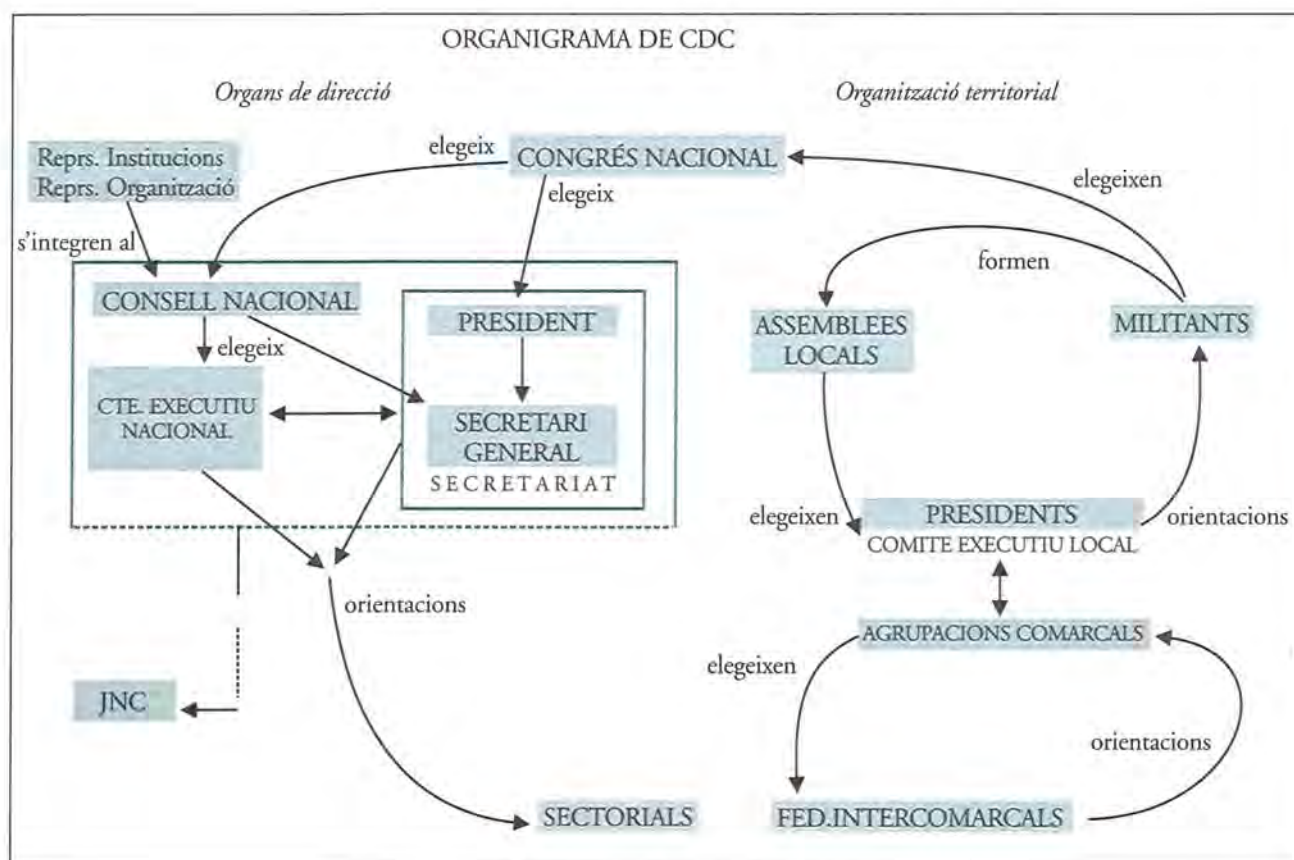
Anys	Afiliats
1989	22.035
1990	23.120
1991	25.140
1992	28.362
1993	29.350
1994	30.932
1995	32.773
1996	35.080

Font: CDC

(*) Una reforma estatutària permet que l'elecció del Secretari General es faci pel Consell Nacional. El gener de 1993 el Consell Nacional va elegir com a Secretari General Miquel Roca i com a Secretari d'organització (en funcions) Enric Renau després de la dimissió de Josep Caminal.

El febrer del 1994, en constituir-se la fundació Ramon Trias Fargas, Enric Renau en va assumir la direcció. El seu lloc en el partit el va ocupar Ramon Camp.

La dimissió de Miquel Roca com a Secretari General, el 17 de novembre de 1995, va suposar l'arribada a la secretaria de Pere Esteve.

parlamentaris de la Generalitat de CDC i els Presidents d'Agrupació, de Federació i els de Sectorials. Mercès a un canvi en els Estatuts del IXè Congrés, el Secretari General pot ser escollit pel Consell Nacional, tal com va ocórrer el 31 de gener de 1993, en escollir el CN en Miquel Roca per a aquest càrrec, o al juny del 95, en escollir en Pere Esteve i en Ramon Camp com a Secretaris Generals Adjunts.

Per la seva part, el *Comitè Executiu Nacional* és elegit pel Consell Nacional i és l'òrgan d'execució política, administrativa, patrimonial i judicial del partit. Està integrat per un mínim de 21 i un màxim de 28 membres del Consell Nacional i on s'inclouen els portaveus del Partit en el Grup Parlamentari on s'integren els representants de CDC al Parlament de Catalunya, al Congrés dels Diputats i al Senat.

Correspon al *Secretari General* proposar la constitució d'un Secretariat General Permanent, de lliure composició, com a ens per donar-li serveis (administratius, de premsa, de formació, de relacions públiques i jurídics) per a la resolució de problemes urgents entre les reunions del Comitè Executiu.

Cal recordar que, al Secretari General, li corresponen la direcció de les funcions executives, de gestió i judicials del Partit, d'acord amb el President, seguint les línies traçades pel Congrés, el CN i el CEN.

La representació del partit correspon al *President*, així com la presidència amb veu i vot de totes les reunions del partit. Des del VIIIè Congrés (gener del 1989) aquest càrrec l'ocupa Jordi Pujol. Anteriorment ho havia estat Ramon Trias Fargas, des de la integració d'EDC a CDC.

L'enquadrament dels militants es realitza en un marc *territorial*, que s'organitza en agrupacions locals, comarcals i de federacions de comarques. A més, poden participar en qualsevol de les 19 *sectorials* del partit, com per exemple: acció social, cultura, sanitat, ramaderia, treball, turisme, consell de la dona. Aquestes *sectorials* són òrgans tècnics al servei del Partit per tal d'elaborar solucions a plantejaments polítics del Partit envers un àmbit especialitzat d'actuació.

D'altra banda, en els equips territorials, els militants intervenen en la discussió política dels seus programes i en l'organització comarcal i/o municipi-

pal, participen en les decisions polítiques del seu àmbit territorial i alhora són informats de la vida interna del Partit.

Tots els militants d'un municipi s'agrupen dins de la corresponent *Assemblea Local*, que en principi s'ha de reunir almenys una vegada cada trimestre. Entre altres funcions, l'Assemblea elegix el *Comitè Executiu Local* –i el seu *President*– que és l'òrgan d'execució dels acords de l'Assemblea i assumeix les funcions de representació, organització i coordinació a nivell municipal. A la ciutat de Barcelona, l'àmbit territorial d'aquest nivell d'organització local és el barri. D'altra banda, a partir de les Assemblees Locals els militants escullen, de manera proporcional, els seus delegats al Congrés de CDC.

Com en altres partits, l'organització sectorial i l'organització territorial de CDC realitzen complementàriament funcions d'intercomunicació interna entre els afiliats i els òrgans de direcció del Partit. Són instàncies d'integració i de representació dels afiliats en els òrgans superiors, i d'altra banda la direcció del partit vehicula a través d'aquesta estructura les orientacions i decisions polítiques.

Per la seva banda, la Joventut Nacionalista de Catalunya és una organització política juvenil amb entitat pròpia, que assumeix el programa de CDC i té representants en l'estructura del Partit.

1.2. UDC: Estructura organitzativa

La direcció d'Unió Democràtica de Catalunya està confiada al Consell Nacional i al Comitè de Govern, en el marc de l'autoritat sobirana del Congrés Nacional.

Com a òrgan suprem del Partit, el *Congrés Nacional* es reuneix ordinàriament cada 2 anys i defineix i estableix els principis i el programa polítics d'UDC. En el Congrés també es discuteix i s'aprova, si escau, la gestió del Comitè de Govern, així com les ponències i mocions presentades per qualsevol afiliat al Partit. La representació al Congrés s'articula a través de les organitzacions territorials. Normalment el Congrés es configura per compromissaris elegits per les Assemblees de les Delegacions locals i dels Equips especialitzats, en una proporció d'1 compromissari per cada 10 afiliats. El Consell Nacional per majoria de 2/3 del total de consellers pot acordar també realitzar el Congrés en forma de plenari de tots els afiliats. Igualment està previst que es puguin celebrar Congressos Ex-

traordinaris a iniciativa de les instàncies de direcció o bé dels afiliats.

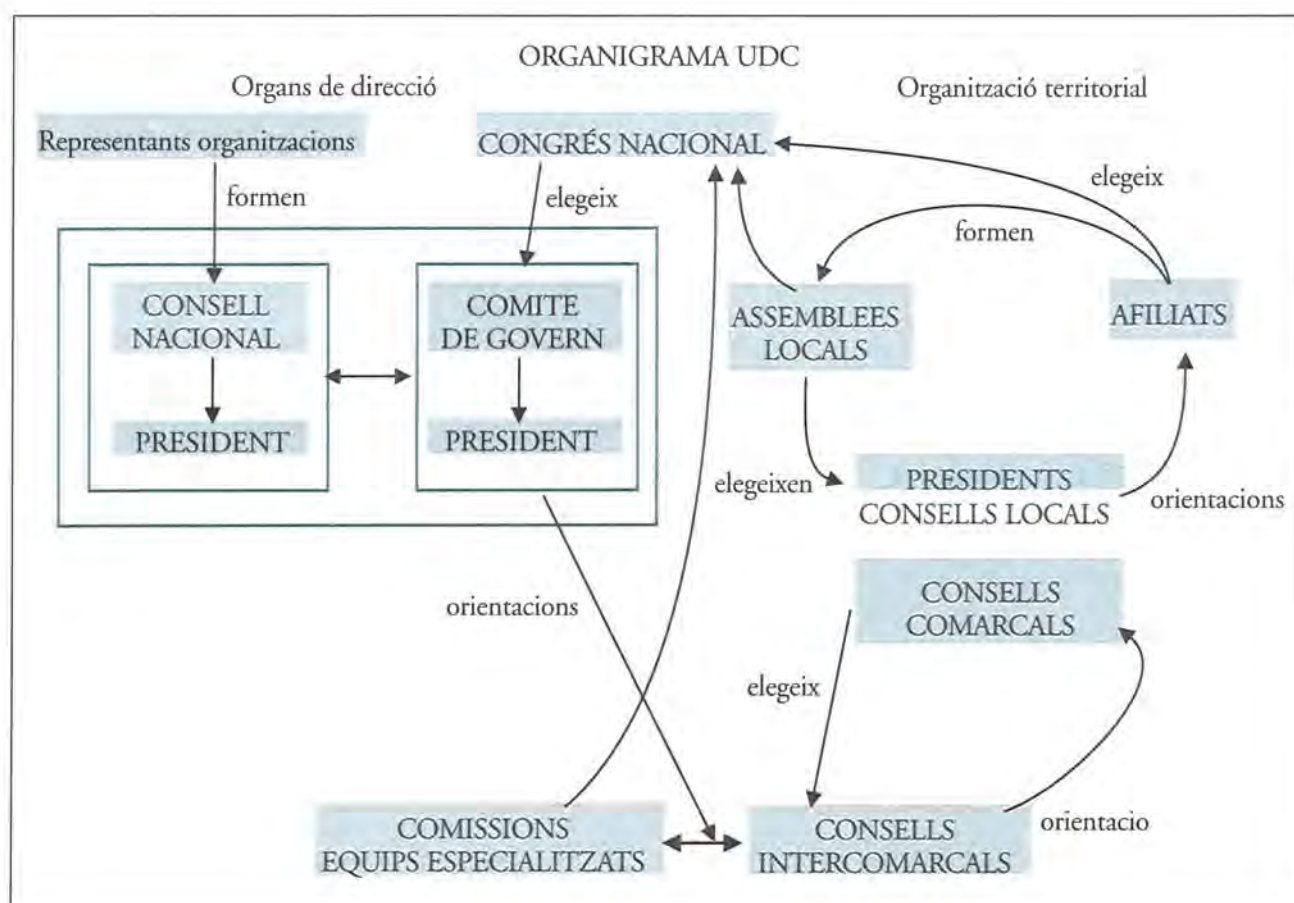
El *Consell Nacional* és la instància superior del Partit en el període entre Congressos, estatutàriament dos anys excepte en el cas de Congressos Extraordinaris. El Consell Nacional té les facultats de direcció, de representació, de govern i d'administració del Partit seguint les directrius polítiques adoptades en el Congrés Nacional. Igualment elegix el seu President, que també ho és del partit.

El Consell Nacional, el componen els Consellers del partit en el Govern de la Generalitat, els Presidents dels Consell Intercomarcals, 100 membres elegits per les Assemblees Intercomarcals, el Comitè de Govern, els parlamentaris, cinc afiliats per cada un dels equips especialitzats, el President de la Comissió Econòmica i el Secretari General i el President d'Unió de Joves. D'aquesta manera, podem observar com el Congrés Nacional no elegix directament la majoria dels membres del Consell Nacional, però sí que ho fa amb la seva direcció política.

Les resolucions del Consell són executives si són dictades d'acord amb el Comitè de Govern. Entre les seves funcions s'ha d'assenyalar la fiscalització de l'actuació del Comitè de Govern, la potestat de resoldre qualsevol conflicte polític relacionat amb les activitats del Partit, així com també li correspon l'aprovació dels pressupostos ordinaris i extraordinaris.

Per la seva banda, el *Comitè de Govern* fa les funcions de Comitè Executiu del Consell Nacional i del Congrés, i doncs té encarregades les tasques de direcció política així com la responsabilitat de l'organització i de l'administració del Partit. Aquest òrgan, de gran poder decisor i executiu, està compost per quinze membres de ple dret elegits directament pel Congrés Nacional; en el seu cas, i per raons informatives i/o deliberatives hi poden participar altres dirigents del partit, amb veu però sense vot. El Comitè de Govern elegix el seu President i pot designar al seu si una Comissió Permanent.

Els Estatuts preveuen que en cas de desacord entre el Consell Nacional i el Comitè de Govern s'ha de convocar un Congrés extraordinari del Partit en el termini màxim d'un mes. No s'ha produït mai una situació d'aquest tipus. Actualment, el President del Consell Nacional, i al mateix temps el President d'Unió, és en Joan Rigol, i manté un bon nivell de sintonia amb el President del Comitè

Elaboració pròpia

de Govern, en Josep Antoni Duran i Lleida, en el marc d'un major protagonisme d'aquest darrer, atesa la funció de direcció política encarregada al Comitè de Govern.

D'altra banda, existeixen unes estructures que relacionen i serveixen de mediadores entre les instàncies i càrrecs de direcció i els afiliats de base, és a dir, que canalitzen la informació i les orientacions polítiques dels òrgans de direcció envers els afiliats i al mateix temps fan arribar l'estat d'opinió dels afiliats a la direcció. L'estructura organitzativa territorial i la sectorial realitzen aquestes funcions.

L'organització territorial d'UDC s'articula sobre les *Delegacions locals*, creades a partir d'un nombre mínim de 10 afiliats. Elegeixen el seu Comitè Executiu Local així com un President. Els Comitès Locals d'una mateixa comarca formen *el Consell Comarcal*, que també elegeix els corresponents Comitè Executiu i President. En un nivell superior d'agregació, els Consells Comarcals s'integren en un dels 6 *Consells Intercomarcals* (Barcelona ciutat, resta de comarques de Barcelona, Lleida, Girona, Tarragona i Tortosa) que també es doten dels seus

respectius Comitè Executiu i President.

L'estructura sectorial s'organitza a través de les Comissions i dels Equips Especialitzats. Les *Comissions* són instàncies de reflexió, discussió i d'elaboració de propostes sobre sectors específics de la realitat social i política, i actuen fonamentalment com a òrgans d'assessorament de les instàncies polítiques de què depenen. Les creen els Comitès Executius Locals, Comarcals i Intercomarcals, dintre de les seves demarcacions, així com el Consell Nacional a nivell general. Aquestes Comissions poden ésser de caràcter temporal o permanent i es poden federar entre elles. Entre les 19 que existeixen a nivell nacional trobem, per exemple, la Comissió Jurídica, la Comissió d'Educació, la Comissió d'Agricultura o la Comissió de Cultura.

Per la seva banda, els *Equips Especialitzats* són estructures amb què el Partit intenta fer arribar la seva influència organitzada més enllà dels afiliats, i articular la seva relació amb persones properes o potencialment afins al partit en espais socials determinats. Els seus membres han de ser majoritàriament afiliats al Partit, i el Consell Nacional

Congressos

- XVIIè Congrès: Reus, febrer de 1990.
 XVIIIè Congrès: Sitges, 27 i 28 de juny de 1992.
 XIXè Congrès: Sitges, 12 i 13 de novembre de 1994.
 XXè Congrès: Sitges, 7 i 8 de desembre de 1996.

Direcció

Després del XVIIè Congrès:

- President del Comitè de Govern: *Josep Antoni Duran*
 Vicepresident del Comitè de Govern: *Agustí Bassols*
 Secretari d'Organització: *Domènec Sesmió*

Després del XVIIIè Congrès:

- President del Comitè de Govern: *Josep Antoni Duran*
 Vicepresident del Comitè de Govern: *Ignasi Farreres*
 Secretari d'Organització: *Vicenç Gavallda*.

Després del XIXè Congrès:

- President del Comitè de Govern: *Josep Antoni Duran*
 Vicepresident del Comitè de Govern: *Ignasi Farreres*
 Secretari d'Organització: *Vicenç Gavallda*.

Després del XXè Congrès:

- President del Comitè de Govern: *Josep Antoni Duran*
 Secretari General: *Ignasi Farreres*
 President del Partit: *Joan Rigol*

Afiliació

Any	Afiliats
1989	6.725
1990	8.574
1991	9.649
1992	11.410
1993	12.931
1994	13.734
1995	14.491
1996	15.103

Font: UDC

ha d'autoritzar la seva creació i aprovar els seus Estatuts. Actualment existeixen quatre equips especialitzats: Unió de Treballadors (USOC), Unió de Joves, Unió de Regidors i la Unió de Dones.

1.3. Principals aspectes de la vida política interna

1.3.1. El lideratge: Història d'un desencontre

Des dels seus inicis, el lideratge a CiU havia pivotat sobre els dos líders de CDC, Jordi Pujol i Miquel Roca, amb un repartiment de papers funcional durant molt temps: Pujol com a President de la Generalitat i màxim dirigent, mentre Miquel Roca actuava com a segon del partit i desenvolupava la tasca de representant regular en la política estatal.

Els anys noranta comencen amb creixents necessitats de suport dels nacionalistes per part d'un PSOE amb majories insuficients a nivell central, així com per part del PP també amb majoria insuficient després de la seva victòria el 1996. Aquestes situacions atorguen a CiU un gran protagonisme a nivell central com a principal "partit frontissa". D'altra banda es fa cada vegada més palesa la necessitat d'adaptar el plantejament nacionalista de CDC i CiU als nous temps, al progressiu desenvolupament autonòmic així com al procés d'integració europea. Paral·lelament comencen a sovintejar preguntes i especulacions sobre la successió de Pujol. Serà en l'intent de donar resposta a la nova situació i a les necessitats de desenvolupament polític de CiU que aniran apareixent fissures entre els dos líders.

L'increment de les divergències en el tàndem Pujol-Roca ha originat un bon nombre de controvèrsies en el si de CDC i fins i tot de la coalició. Després d'un procés complex, el resultat final ha estat l'allunyament de Miquel Roca de la primera línia de la política activa.

L'inici de les divergències està en el congrés de 1989 en què Pujol renuncià explícitament a seguir acomplint el paper de Secretari General (que des del 1983 acomplia per delegació Roca a causa de les responsabilitats de govern del President) passant a ocupar la presidència i, de cara a la renovació, proposà al congrés en Miquel Roca com a nou secretari. Aquest, entre les seves primeres decisions anuncià el desig de procedir a la dissolució del Secretariat permanent (els seus membres eren: Pujol, Trias Fargas, Alavedra, Cullell, Comas i ell ma-

teix) òrgan creat per Pujol amb la finalitat que els "barons" del partit tinguessin major protagonisme en la presa de decisions de CDC. Malgrat tot, la influència de Roca en el govern de la Generalitat era escassa. Aquesta creixerà arran de la dimissió el 1990 del Secretari General de la Presidència de la Generalitat Lluís Prenafeta motivada per un presumpte cas de corrupció.

A la fi de 1990 Pujol convocà el secretariat permanent —no es reunien des de la mort de Trias Fargas l'octubre de 1989— per anunciar la seva disposició a reprendre la direcció del partit. Entenia que alguns problemes sorgits en el darrer any a Tarragona havien deteriorat la imatge del govern català i creia positiu ser informat de tot i conduir personalment molts dels afers interns. A les files del partit s'interpretà com una retallada del protagonisme creixent de Roca dins del partit. A començament de 1991, com a resultat d'aquesta polèmica, de les concessions a UDC amb motiu de la renovació del pacte de coalició que Roca només acatà "per disciplina", del veto de Pujol als acords a què havia arribat Roca en matèria de reforma fiscal amb el Secretari d'Hisenda Josep Borrell i de la filtració des de la Generalitat d'un document sobre el nacionalisme que mai passà per CDC, va saltar el rumor que el Secretari General de CDC pensava abandonar la direcció del partit després de les eleccions municipals del maig d'aquest any, atès que a les desavinences personals i polítiques amb Pujol, s'hi unia el sentiment de desautorització creixent en la seva tasca al capdavant del partit.

En el debat pregressista de CDC el 1992 l'argument més utilitzat fou la possibilitat que Roca no es presentés a la reelecció com a Secretari General. A la fi de setembre el mateix Roca anuncià la seva renúncia a continuar en el càrrec amb la finalitat de "facilitar un funcionament més eficaç de CiU i alliberar la coalició i el partit de qualsevol imatge de tensió personal que pogués perjudicar-li"⁵. Mitjançant un canvi estatutari, el congrés celebrat l'octubre deixà vacant la Secretaria general, posposant l'elecció d'aquest càrrec a una reunió del Consell Nacional. En principi la majoria roquista d'aquest òrgan pronosticava una tornada sense problemes de Roca i per tant un triomf clar en el pols polític plan-

tejat a Pujol, però en els mesos següents la situació no es va decantar en aquesta direcció. Roca volia tornar al càrrec incrementant el pes del partit i per tant la seva influència en el govern de la Generalitat, Pujol posposava la celebració d'aquesta votació i refusava els compromisos que aquell li exigia respecte d'UDC. Finalment, el 31 de gener de 1993 Roca fou elegit de nou Secretari General, però la distància entre ambdós líders s'havia fet molt gran.

Després de les eleccions generals de 1993 el resultat col·locà CiU com a potencial partit frontissa. Davant la nova situació Roca era partidari de formar un govern de coalició, del qual segons rumors seria ministre, i podria així tenir capacitat d'influència en la política socialista. Per la seva banda Pujol, també volia contribuir a la governabilitat però sense assumir responsabilitats en el govern, que comprometria més el seu marge de maniobra. L'entrada en el govern hagués significat un important desplaçament cap a l'àmbit de la política espanyola del centre de gravetat de la política de CiU —des del partit i des de la Generalitat—, amb un desplaçament també corresponent en l'àmbit del protagonisme, el lideratge i el poder interns. El plantejament de Pujol es va imposar i les tensions van desembocar en la recerca d'un nou i hipotètic camp de relacions.

A l'estiu de 1994 Roca anuncià la seva candidatura a l'Alcaldia de Barcelona a les eleccions municipals de 1995. Ja que els pronòstics li eren favorables i amb la declarada finalitat de dedicar-se per complet a la gestió municipal renuncià a la seva acta de diputat. Els resultats no foren els esperats i el pacte entre PSC, IC-Els Verds i ERC el deixà relegat a líder de l'oposició. A finals de 1995 renuncià a la Secretaria General de CDC, i va ser substituït per Pere Esteve i a la fi de 1996 anuncià que quan acabés el seu mandat de representant local abandonaria la política activa.

A la fi del procés, el lideratge intern i extern de Pujol s'havia reforçat, així com el seu plantejament de dissenyar la política de CiU en funció de la política catalana.

1.3.2. Les relacions entre els socis: Increment del protagonisme d'Unió

El fort lideratge de Pujol i Roca des dels inicis de la coalició així com la reduïda dimensió organitzativa d'UDC havien situat aquest partit en una posició secundària en el si de la coalició. Si bé

⁵ *El País*, 29 de setembre de 1992, p. 19 Catalunya. *La Vanguardia*, 29 de setembre de 1992, p. 9.

sense grans problemes en les relacions entre les direccions, els problemes durant els anys vuitanta havien quedat bàsicament limitats a nivell de les relacions entre agrupacions de base a nivell municipal, especialment en algunes zones.

En aquest marc, especialment des de la fi dels anys vuitanta, el partit democristià ha centrat bona part del seu esforç per intentar generar una imatge pròpia com a partit, un marxamo que el distingís de CDC en l'àmbit nacional i del PP en l'estatal-europeu.

- En aquesta darrera línia s'emmarca la polèmica suscitada en el Grup democristià del Parlament europeu durant l'estiu de 1989. UDC intentà sense èxit, davant dels seus correligionaris europeus, que el PP de Manuel Fraga no estigués integrat en el grup democristià del Parlament europeu. El Consell Nacional d'Unió es plantejà la possibilitat d'abandonar el grup però finalment decidí, per 96 vots a favor i dues abstencions, adoptar una actitud d'abstenció activa, que consistia a portar a terme la seva activitat parlamentària inserits en el grup però sense acudir a les seves reunions.
- En el mateix sentit de reforçar la seva imatge de partit independent, intenta millorar arreu la seva implantació, sense renunciar amb això a les candidatures de coalició. Durant la celebració del Congrés de 1990 s'emfasitzaren les diferències amb CDC, se l'acusà d'un tracte despectiu, mentre les relacions entre Duran i Roca eren poc fluïdes. En la cloenda congressista Pujol intervenia sobre "el perill de dispersar el nacionalisme català en petits partits i grups més o menys simpàtics, però sense força per defensar Catalunya"⁶.
- L'elaboració de les candidatures de CiU de cara a les eleccions municipals de 1991 va provocar també agres polèmiques i disputes. El "pacte municipal" es va tancar finalment el gener de 1991 i CDC acceptà que UDC tingués més pes a les llistes, assolint presència en 430 de les més de 900 candidatures presentades. Un dels principals esculls de la negociació fou la clàusula que impedia l'ús

unilateral de les sigles CiU. Tot resumint aquesta primera topada sèria entre els dos socis de la coalició, val a dir que les diferències entre Roca i Pujol, la pugna entre Duran i Roca, així com el desigual pes de CDC i UDC dins la coalició, van ser els tres grans elements que es van embolicar en la complicada gestació del "pacte municipal".

- El XVIIIè congrés d'UDC el 1992 va ser escenari d'una nova situació de crisi a la coalició. Els democristians catalans plantejaven que la coalició amb CDC a les eleccions municipals deixés de ser obligatòria, i que la decisió d'acudir sols o en coalició havia de ser potestat de les organitzacions locals. Pujol reclamà la retirada del congrés de la proposta de revisió del pacte de coalició, i l'efecte immediat va ser convertir el congrés en un acte de reafirmació democristiana enfront del President de CDC. Amb tot, finalment, Unió no estava interessada tampoc en la ruptura del pacte i va declarar que posava per davant "el valor de la coalició" al del partit tot i plantejar a CDC que "o compleix els pactes i respecta la identitat i dignitat d'Unió o no hi haurà coalició"⁷.
- El tema de les candidatures de CiU per a les eleccions municipals fou altra vegada focus de tensió en el XIXè congrés d'Unió l'any 1994, amb motiu de preparar les eleccions municipals de 1995. En el si d'UDC existia un gran malestar per "la inacceptable actitud de Convergència en proclamar candidats a batlle al marge de la coalició"⁸, i es plantejava que el manteniment d'aquest comportament portava a la inviabilitat del pacte. A més el clima de tensió s'incrementà arran de dues preguntes que UDC presentà, al marge de les formulades per la coalició, a la comissió parlamentària de control de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió queixant-se de la poca atenció que li dispensaven els mitjans de comunicació públics. Finalment, la setmana anterior a la celebració del congrés democristià, dues reunions entre Pujol i Duran van assossegat l'ambient en tancar un acord municipal de la

⁶ *La Vanguardia*, 12 de març de 1990, p. 13.

⁷ *La Vanguardia*, 28 de juny de 1992.

⁸ *La Vanguardia*, 14 d'octubre de 1994.

coalició en virtut del qual UDC incrementaria la seva presència en les candidatures a les capitals de comarca, així com una major utilització del consens per a la designació dels candidats a batlle de la coalició.

- Les relacions entre els dos socis eren també un tema de desavinença entre Roca i Pujol. El primer plantejava que CiU deixés de ser una coalició i passés a ser partit. UDC no estava per aquest procés que mirava amb desconfiança i temor de veure's sotmesa per CDC. Per la seva banda Pujol no era tampoc entusiasta de la idea de Roca i com a President de la Generalitat mantenia contactes amb Duran al marge de l'estructura partidista. Així els temes de la coalició sovint no passaven per CDC sinó que es dirimien entre Pujol i Duran directament. En aquest procés, el desembre de 1992 el Consell Nacional de CDC, a instància de Roca, va aprovar un document que precisava que els dos partits havien de canalitzar la seva acció política en el marc exclusiu de les instàncies de la coalició, i en la qual corresponia a CDC la principal responsabilitat. La resposta d'UDC fou demanar la reunió del comitè d'enllaç de CiU per entendre que aquest text era un intent de retallar la seva sobirania com a partit.
- També en el procés de les negociacions entre CiU i el PSOE, van sorgir tensions en la coalició en reivindicar UDC major presència en la comissió negociadora. La resposta de Pujol fou criticar el protagonisme que UDC volia tenir davant el PSOE. Sobre el tipus de pacte amb els socialistes, UDC sintonitzava amb el plantejament de Pujol i s'oposava decididament a una coalició de govern tal com plantejava Roca. La reforma del Reglament del Senat va significar un nou element de tensió. Els senadors d'UDC en el grup parlamentari de la coalició al Senat varen votar en sentit contrari al de la majoria del Grup, dominat per CDC. El comitè executiu de CDC va debatre la possible ruptura de la coalició, i Pujol va advertir que una nova "indisciplina" trencaria el pacte de coalició. Per la seva banda UDC ho valorava com un fet normal que mostrava la pluralitat de la coalició, en paraules de Duran: "no és una indisciplina sinó diversitat de postures, la qual cosa

fins i tot pot ser bona per a la coalició"⁹. Finalment, mentre Pujol i Duran donaven per tancada la crisi, Roca insistia en la gravetat del que havia passat i en el fet que aquesta situació afeblia la coalició.

- Finalment val a dir que en el rerefons de la polèmica hi havia també l'eventual successió de Pujol, que en principi semblava que havia de recaure en Roca mentre des d'UDC es pensava en l'opció Duran.

1.3.3. Finançament il·legal del Partit i interessos personals; els afers de corrupció

El desenvolupament de responsabilitats de govern –a qualsevol nivell– possibilita l'existència de situacions en les quals l'administració dels diners públics o la capacitat de decisió puguin ser utilitzades amb lògiques diferents de les pròpiament institucionals, i responen a finalitats d'enriquiment personal en uns casos o bé com a mecanisme de contribució al finançament de l'organització i les activitats del propi partit, en altres.

A Catalunya, els inicis de la dècada dels noranta han estat marcats per l'aflorent de diversos casos de corrupció política –en formes diverses– que han afectat o almenys esquitxat, els principals partits catalans amb l'excepció d'IC i ERC. Com se sap no ha estat una situació específica a Catalunya, sinó que s'ha viscut de manera encara més profunda a nivell d'Espanya així com també s'han conegut importants escàndols d'altres països democràtics. De tota manera, si bé les dimensions públiques dels escàndols a Catalunya no han estat tan fortes com les que han implicat partits o càrrecs públics a nivell estatal, han tingut també una important repercussió pública i han deixat la seva empremta en la vida interna i en la imatge dels partits implicats. CiU, i especialment CDC, no ha quedat pas al marge d'aquests afers.

- *El cas Casinos.* L'anomenat *cas Casinos*, sorgit a la fi de 1989, part de la denúncia de Jaume Sentís, director financer de Casinos de Catalunya, contra Artur Suqué, president de la societat, acusant-lo d'haver desviat 2.000 milions de pessetes dels quals 598 haurien

⁹ *La Vanguardia*, 14 de gener de 1994, p. 9.

anat a parar a Francesc Gordo i Albert Serra, pertanyents a la direcció econòmica de CDC, i presumptament destinats al finançament il·legal de CDC. El cas s'ha arxivat i segueix sense solució judicial.

- *El cas De la Rosa.* En el darrer trimestre de 1994 els possibles delictes econòmics comesos pel financer Javier de la Rosa implicaven el govern de la Generalitat. Es donava la circumstància que la Generalitat havia avalat un crèdit per valor de 10.000 milions de pessetes per la inversió de Tibigardens en el parc d'atraccions de Vila-seca i Salou (l'actual Port Aventura). Davant de les imputacions cap al govern, el 20 d'octubre del 94 el conseller d'economia Macià Alavedra negà en el Parlament cap mena de responsabilitat del Consell Executiu amb el desviament de 1.000 milions que s'imputava al financer. El febrer de 1995 el financer manifestà davant del jutge que el Conseller d'Economia estava al corrent del desviament d'una part del diner avalat. L'oposició en la seva immensa majoria no donà crèdit a les afirmacions del processat però exigiren al Govern més explicacions sobre l'aval.
- *El cas Prenafeta.* En el marc d'un altre afer, el secretari general de la Presidència de la Generalitat, Lluís Prenafeta dimití del seu càrrec el març de 1990. La fiscalia portava més de tres mesos investigant-lo per la possible comissió de dos delictes vinculats a la utilització del seu càrrec públic pel lucre personal. Aquest argumentava que es tractava d'un problema d'incompatibilitats que no li afectava atès que la llei d'incompatibilitats de l'Estat no era aplicable a Catalunya i perquè comptava amb una certificació del Conseller de Governació que declarava compatible el seu càrrec públic amb la seva responsabilitat a la companyia d'assegurances "Iberia".
- *El cas Cullell.* L'ajuntament de Sant Pere de Torelló requalificà com a urbanitzable una finca que era propietat d'un familiar de Josep Maria Cullell, conseller de política territorial. Després de la requalificació l'ajuntament va comprar la finca pel triple del seu valor anterior. El novembre de 1994 es van conèixer unes cintes magnetofòniques que implicaven Cullell en l'esmentada operació urbanística. Cullell va comparèixer davant del Parlament a donar explicacions i, posteriorment, va dimitir per

no entorpir les investigacions ni perjudicar el projecte polític de CiU. El Parlament va crear una comissió especial d'investigació que el va exculpar políticament.

- *El cas Roma.* El 22 de novembre de 1994 en substitució del recent dimitit Cullell fou nomenat Conseller de Política Territorial Jaume Roma que fins aleshores havia estat Director del Servei Català de la Salut. Aquest nomenament fou entès com l'inici d'un rejuveniment de les elits del partit i com un missatge a la societat catalana que el futur de CiU estava garantit. A mitjan 1995 diversos constructors acusaren Roma d'haver atorgat adjudicacions d'obra a determinades empreses en el seu càrrec anterior, i com a contrapartida aquelles li havien construït el seu habitatge particular per sota del preu de mercat. El resultat de l'escàndol fou la dimissió del recent nomenat conseller.

2. Partit dels Socialistes de Catalunya

A l'inici de la transició democràtica l'àmbit politicoideològic del socialisme a Catalunya presentava una situació de fragmentació entre diverses formacions. A les eleccions de 1977 els sectors socialistes catalans articulats en el PSC-Congrés juntament amb la Federació Catalana del PSOE es presentaven coalitzats com a Socialistes de Catalunya. Posteriorment, el 1978, es fusionaran per formar el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE), conjuntament amb el Partit Socialista de Catalunya-Reagrupament (PSC-R), així com sectors del Front Nacional de Catalunya (FNC), ambdós procedents de la coalició nacionalista PDC. La nova formació es registra autònomament com a partit polític, alhora que es vincula orgànicament al PSOE¹⁰.

Inicialment els seus plantejaments se situen més en la línia de la ortodòxia socialista, i segueix sense problemes l'adaptació i la progressiva renovació del plantejament socialdemòcrata del PSOE, a les quals també ha contribuït.

Després de la inesperada derrota a les primeres eleccions autonòmiques (1980), Raimon Obiols

¹⁰ Vegeu: Colomé, Gabriel: "El Partit dels Socialistes de Catalunya", Edicions 62, Barcelona 1990.

substitueix Joan Reventós en el lideratge del Partit, i ha estat el candidat socialista a la Presidència de la Generalitat fins al 1992. Els problemes inicials tant en les relacions internes com en l'articulació amb el PSOE (ruptura de l'Entesa, LOAPA), van remeient paral·lelament a una major consolidació del partit afavorida per l'etapa d'hegemonia socialista a nivell espanyol que s'obre amb les eleccions generals de 1982.

La seva vinculació amb el govern central socialista, però, ha estat més hàbilment explotada pel seu antagonista a Catalunya –CiU– per desgastarlo, que no pas pel mateix partit per consolidar-se, i no ha estat capaç de bastir una alternativa al projecte i a la majoria electoral del nacionalisme moderat¹¹. Això no obstant, sobre la base de les seves posicions de govern en el nivell local, ha anat desenvolupant un plantejament municipalista que s'ha convertit en el seu principal i més distintiu bagatge polític.

2.1. PSC: Estructura organitzativa

Com la pràctica totalitat de partits a les democràcies actuals, l'organització del partit reposa sobre una instància àmplia, representativa dels afiliats: el *Congrés Nacional* és l'òrgan suprem del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) format pels afiliats-delegats escollits per les Agrupacions. I com a tal ens li corresponen, entre d'altres, les competències d'establir l'estructura interna i l'estratègia política del Partit, reformar els Estatuts, aprovar o rebutjar la gestió del Consell Nacional, de la Comissió Executiva, la Comissió de Garanties i la de Control Financer així com elegir els membres dels dos primers òrgans.

El *Consell Nacional* és la màxima instància entre Congressos i ve a ser com el parlament del Partit. Es aquí on es realitzen els debats de política general, i les seves atribucions són: definir la políti-

ca general i electoral del partit seguint les directrius del Congrès, aprovar i controlar la gestió de la Comissió Executiva i de les diferents Comissions Sectorials, aprovar els pressupostos, fixar les quotes dels afiliats, informar-los, establir Reglaments de funcionament, etc.

En aquest òrgan, a més dels 90 membres elegits pel Congrès Nacional, s'integren també: els membres de la Comissió Executiva, els representants elegits per les Federacions Territorials, els primers secretaris d'aquestes, 15 membres escollits per les Comissions Sectorials i 15 més per les organitzacions adherides, 3 delegats de la Joventut Socialista de Catalunya i els representants del Partit al Comitè Federal.

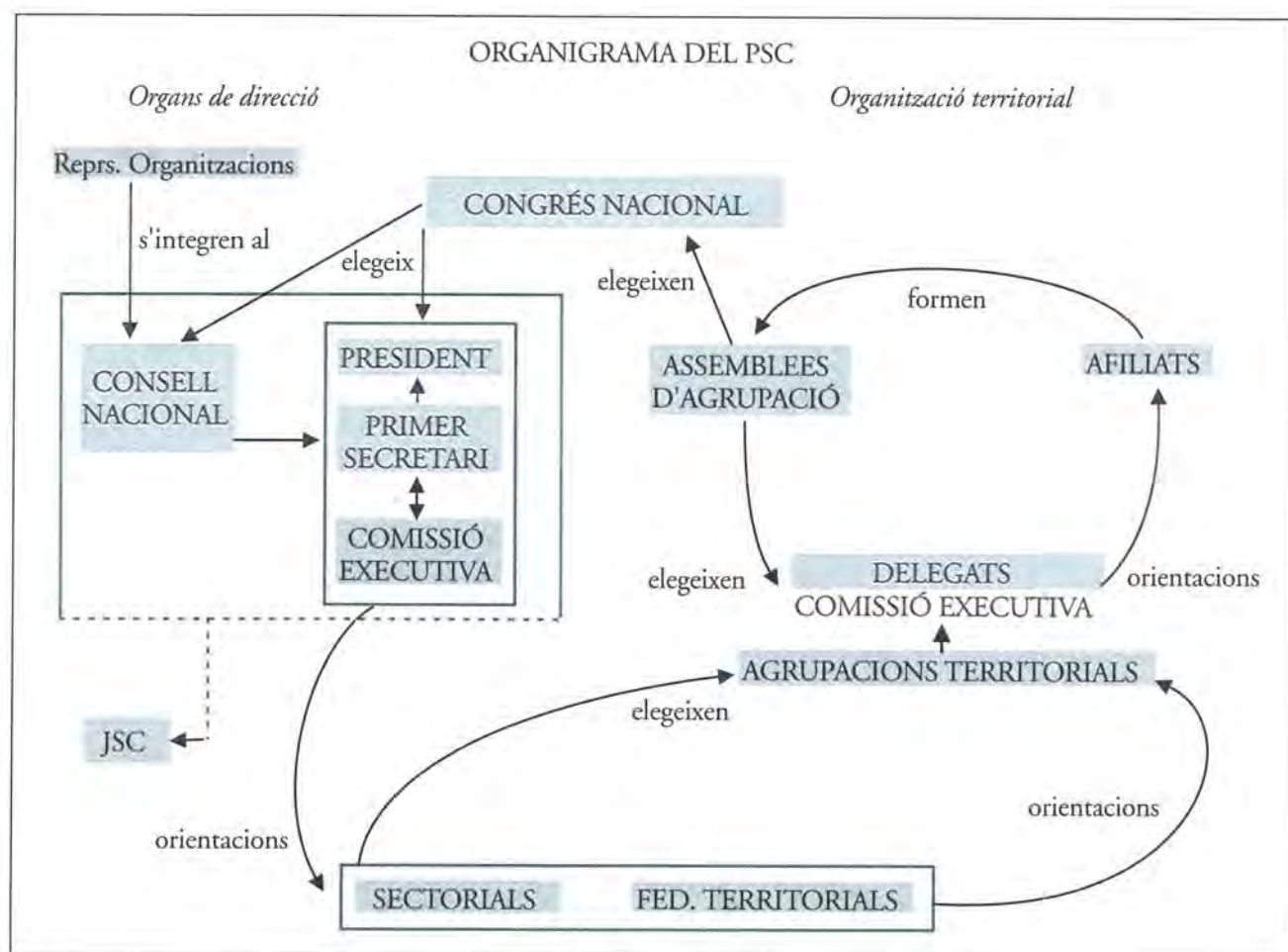
La *Comissió Executiva* és la instància encarregada de la funció de direcció més immediata del partit en el marc dels acords del Congrès i del Consell Nacional, de moure l'aparell electoral, així com portar endavant la gestió administrativa, organitzativa, patrimonial i financera del Partit, entre d'altres responsabilitats. Aquesta Comissió està integrada per 51 persones escollides pel Congrès, entre les quals el President, el Primer Secretari i els 4 Secretaris Nacionals.

Des de la seva fundació, la columna vertebral del projecte socialista català ha estat, i continua essent, l'estructura territorial.

Les *Federacions Territorials* són els elements de coordinació, dinamització i intercessió de les diferents iniciatives que han de desenvolupar les agrupacions comarcals i locals, alhora que actuen com a instància d'interrelació i de descentralització en el conjunt del territori. Cada Federació Territorial (22 des del VIIè Congrès) conté diverses Agrupacions territorials. Els Estatuts del PSC estableixen que una Agrupació pot constituir-se quan el nombre d'afiliats de l'àmbit geogràfic sigui superior a 10 membres.

L'*Agrupació Territorial* és la unitat bàsica per a l'organització dels afiliats. L'Assemblea de cada Agrupació és l'òrgan màxim de decisió a nivell local i municipal, i on s'aproven les principals línies d'acció política general i sectorial en l'àmbit local, en el marc de la política general del partit. De la mateixa manera que la Comissió Executiva executa les resolucions del Consell Nacional, a nivell municipal és la Comissió Executiva de l'Agrupació que procedeix a aplicar la línia política definida per l'Assemblea d'Agrupació, tot respectant els òrgans del Partit a nivell superior.

¹¹ Els resultats electorals i les dades d'opinió pública en relació a les percepcions del govern i de l'oposició confirmen ambdós aspectes. (Canals, R., F.Pallarés i R.Virós: "Els catalans davant la consulta electoral" a Equip de Sociologia Electoral (ed.): *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: Opinions, actituds i comportaments / Estudis Electorals 10*. Barcelona, Pubs. Fundació Jaume Bofill, 1991; p. 21-44. Veure també: Pallarés, F. i J. Sauret: "L'opinió pública catalana davant les eleccions autonòmiques de 1995" a: Gifreu, J. i F.Pallarés (eds.): *Comunicació política i comportament electoral*. Barcelona, Editorial Mediterrània, 1998; p. 27-74.

Elaboració pròpia

De manera complementària a aquesta estructura, les *Comissions Sectorials* integren els afiliats que volen organitzar-se d'acord amb un àmbit especialitzat d'actuació, és a dir, amb un caràcter funcional.

S'ha de dir igualment que per tal de promoure una major participació i presència de les dones socialistes dins i fora del Partit, s'ha adoptat un mecanisme de quotes tot establint que en tots els òrgans de direcció, execució i candidatures electorals hi ha d'haver un mínim del 25%, de dones.

Per la seva banda la Joventut Socialista de Catalunya, seguint l'esquema esquema tradicional, és una organització amb entitat pròpia que assumeix els principis ideològics i el programa del PSC, i està representada en el Congrés i en el Consell Nacional del Partit. És el mateix Consell Nacional el que estableix un protocol de relacions entre el Partit i la Joventut Socialista de Catalunya entre els corresponents òrgans a tots els nivells.

2.2. Principals aspectes de la vida política interna.

La vida interna del PSC ha estat condicionada per la seva particular situació en l'escena política. Es troba en l'oposició en la política catalana mentre a nivell central el govern del PSOE necessita el suport de la coalició en el govern a Catalunya – CiU – enfront a la qual, precisament, el PSC havia d'actuar com a oposició. El PSC no acaba de trobar sortida a aquesta situació, que emmarca la discussió interna alhora que amplifica les tensions.

El principal vèrtex de la discussió interna han estat els temes referents al lideratge i a la direcció. Sobre aquests temes prenen forma alhora tensions pròpies del necessari procés d'adaptació de l'organització partidista a les noves formes en què es planteja i es desenvolupa la política, així com les derivades de l'específica realitat del PSC. Aquí s'ubica el conflicte sobre el poder de decisió en el partit i en les institucions entre, d'una banda, de-

Congressos

VIè Congrés: Girona, 12, 13 i 14 d'octubre de 1990.

VIIè Congrés: Sitges, 4, 5 i 6 de febrer de 1994.

VIIIè Congrés: l'Hospitalet, 11, 12 i 13 d'octubre de 1996.

Direcció

Després del VIè Congrés:

President: *Joan Reventós*

Primer Secretari: *Raimon Obiols*

Secretari d'Organització: *Josep Maria Sala*

Després del VIIè Congrés:

President: *Joan Reventós*

Primer Secretari: *Raimon Obiols*

Secretari d'Organització: *Josep Montilla*

Després del VIIIè Congrés:

President: *Raimon Obiols*

Primer Secretari: *Narcís Serra*

Secretari d'Organització: *Josep Montilla*

Afiliació

Anys	Afiliats
1990	18.202
1991	20.078
1992	21.271
1993	23.132
1994	23.476
1995	24.595
1996	27.741

Font: PSC

tentors de recursos i de posicions de lideratge institucional i, per altra, detentors de recursos i de posicions de poder en l'aparell del Partit. Un conflicte, d'altra banda, que compra amb llarga i ampla tradició en la història dels partits a les democràcies.

L'evolució organitzativa del PSC en el període aporta també elements d'interès des de la perspectiva de les diverses iniciatives per obrir més l'orga-

nització a la societat i adequar la seva estructura als nous temps, amb l'objectiu d'enfortir-se per guanyar les eleccions autonòmiques i assolir el govern de la Generalitat.

D'altra banda, les relacions entre el PSC i el PSOE també han estat una font de discussió interna. A més de les sempre difícils i polèmiques consideracions jeràrquiques entre un projecte socialista a nivell estatal i un projecte socialista a nivell català, la posició institucional d'ambdues parts –el PSOE en el govern i el PSC en l'oposició– deixava a les elits catalanes en desavantatge de recursos en les relacions interorganitzatives. En aquest marc la via que finalment es desenvolupa és la integració d'elits catalanes en el projecte estatal.

2.2.1. El model de partit: la participació dels afiliats i la connexió amb l'entorn

Amb l'objectiu d'enfortir la proposta socialista durant aquest període s'han produït en el si del PSC tot un conjunt d'iniciatives relacionades amb el model de partit, amb el tipus d'organització política adequada a la societat catalana actual i a l'assoliment dels objectius partidistes, especialment el Govern de la Generalitat. Unes són de tipus més tradicional (relacions amb la UGT), altres són de tipus més novell (primàries, major integració de l'organització partidista amb sectors i plataformes progressistes).

2.2.1.1. Afavorir la participació dels afiliats

En un marc de tensions internes, i amb la finalitat d'afavorir la lliure expressió de les opinions dels afiliats en la vida interna, el Congrés de Sitges va introduir la votació secreta, a petició d'un 10%, i va suprimir el vot únic per delegació.

Aquest fet va ser una reforma important vista la definició del paper de l'afiliat i la reorganització dels recursos de poder interns que implica. El seu abast sobre aquests aspectes, però, és molt més limitat que els potencials efectes de la recent iniciativa del PSOE d'introduir el procediment d'eleccions primàries entre els afiliats per a la designació interna de candidats. Després d'uns dubtes inicials tot sembla indicar que el PSC també adoptarà aquest mecanisme per al nomenament dels seus candidats, i especialment pel que fa al candidat a la Presidència de la Generalitat. Sembla haver-se obert un procés que pot tenir un gran impacte

sobre el funcionament del PSC –i sembla que també altres partits ho aniran incorporant– ja que implica canvis significatius en l'estructura d'oportunitats polítiques i en la distribució dels recursos polítics en el partit. És un tema obert.

Els altres aspectes relacionats amb el model de partit fan referència a la connexió del partit amb el seu entorn social.

2.2.1.2. Les relacions amb la UGT

En el marc d'un model clàssic de partit de masses, el PSC busca la col·laboració política amb un sindicat afí. En realitat es tractava de restablir, sinó orgànicament almenys políticament, les relacions privilegiades amb la UGT.

La vaga general del 14 de desembre de 1988 va marcar la fita més representativa d'un turmentat divorci entre la UGT i el PSOE iniciat anys abans, alhora que va fer veure l'abisme de la separació. A la fi de 1989 la UGT a Catalunya, l'encapçalava una gestora al front de la qual es troben entre d'altres Álvarez, Rañé, Berrio, Guevara, tots ells més proclius a un apropament i col·laboració amb el PSC que a la separació respecte d'aquest. Així les coses en l'informe de gestió presentat per Obiols al Consell Nacional el 1990 s'indicava la conveniència de restablir unes bones relacions¹². La proposta va ser aprovada i el PSC es va convertir en la primera organització socialista en la recuperació de l'activitat política amb el sindicat amb el qual històricament havia mantingut relacions orgàniques.

2.2.1.3. Obertura a nous sectors i moviments socials

Durant aquest període des del PSC sorgeixen diverses iniciatives que es dirigeixen explícitament a obrir el partit i la seva organització a persones i grups simpatitzants o potencialment afins.

En el Congrés de Sitges es van reformar els estatuts en la definició ideològica del partit, tot eliminant conceptes com partit de classe o marxista que es van considerar poc adequats a la realitat social actual, i que es pensa que constitueixen un obstacle per a la integració de nous sectors o per a l'establiment de relacions amb ells.

A més a més, en la direcció d'intentar integrar en la reflexió i la discussió del partit l'opinió de sectors progressistes no afiliats, la reforma del reglament en el mateix Congrés de 1994 dóna possibilitats de participació a moviments i persones alienes al partit en els debats congressistes, amb veu i sense vot.

D'altra banda, aquest plantejament d'obertura troba també expressió en diversos àmbits de la política del PSC, com la inclusió d'independents en les llistes de les eleccions generals (Victòria Camps al Senat).

El balanç d'aquestes iniciatives, almenys fins avui, sembla més aviat discret. Potser per això, més recentment, des del PSC s'ha continuat la cerca d'una major vinculació amb els sectors progressistes més enllà de les limitades possibilitats obertes en el Congrés de Sitges. Especialment de cara a la preparació de les eleccions autonòmiques de 1999 s'han posat en marxa diverses iniciatives que en major o menor grau alteren els límits i funcions de l'estructura organitzativa del partit en sentit estricte. És el cas de la crida a la participació de persones i sectors progressistes en l'elaboració del Pla Estratègic impulsat pel propi PSC, i sobretot el cas de la plataforma Segle XXI impulsada a l'entorn de la candidatura de Maragall. I no ha estat pas desmentit per la direcció del partit la possibilitat que la candidatura de Maragall anés arropada per una plataforma més àmplia que el mateix partit.

2.2.2. Les relacions amb el PSOE

El PSC es defineix com a partit sobirà, amb inscripció pròpia al registre de Partits, alhora que està inserit en l'estructura organitzativa del PSOE. Aquest tipus de relació ha estat sovint un tema de polèmica en la vida política del PSC des de la seva creació.

La política espanyola i la política catalana semblen plantejar de vegades necessitats divergents. El PSC havia anat experimentant situacions d'aquest tipus de manera més o menys continuada des de 1979. Les relacions amb el PSUC, primer, i la política respecte a CiU a partir de 1980, havien creat tensions dins del PSC, amb el PSOE com a punt de referència (la ruptura de l'Entesa, el tema del Grup parlamentari del PSC al Congrés, el tractament del cas de Banca Catalana, l'aprovació de la LOAPA, etc.).

Com a conseqüència dels resultats de les eleccions de 1989, i especialment les de 1993, amb la

¹² *La Vanguardia*, 15 de juny de 1990, p. 15.

pèrdua de la majoria absoluta del PSOE, creix de manera important el paper de CiU a la política espanyola i crea un escenari molt més complex d'interrelacions entre política espanyola i política catalana, i doncs també per a les relacions PSC-PSOE. Les relacions entre PSOE i CiU, així com la seva col·laboració parlamentària, es van anar estrenyent i es desenvolupa la via d'entesa directa entre Pujol i González.

En aquest marc, doncs, el PSC va veure seriosament condicionades les seves possibilitats d'oposició al govern de la Generalitat alhora que es desenvolupaven percepcions que el PSOE feia el pont al PSC com a interlocutor de CiU en temes de política catalana.

Paral·lelament, però, sembla desenvolupar-se un altre procés, en cert sentit compensatori. La dimissió d'Alfonso Guerra com a vicepresident del govern va significar l'accés de Narcís Serra a l'esmentat càrrec el març de 1991. Aquest nomenament apuntava un reforçament de la influència del PSC en l'estructura del PSOE. Segons la direcció socialista catalana: 'Amb Narcís Serra de vicepresident serà difícil el 'pontar' al PSC, atès que a l'altre costat del pont hi ha clarament el mateix PSC'¹³. Aquesta via es va veure reforçada amb un increment de participació a l'executiva federal, amb l'acceptació –tot i conflictiva– de la proposta federalista del PSC que incorporava la cessió d'un percentatge de l'IRPF¹⁴ –bandera que posteriorment va fer seva CiU– i amb el posterior nomenament, el 1994, de Raimon Obiols al capdavant del secretariat de relacions internacionals del PSOE.

En conjunt, però, no ha esclatat cap tensió important entre PSC i PSOE. En canvi val a dir que s'han produït polèmiques importants amb algunes organitzacions autonòmiques del PSOE, com va ser el cas entorn de la cessió de l'IRPF i que va tenir la seva manifestació més punyent en la polèmica entre Maragall i el President de la Junta de Extremadura, Rodríguez Ibarra.

Finalment, tot i ser només una possibilitat, val a dir que el plantejament d'una plataforma més enllà del PSC com a base de la candidatura de Maragall a la Presidència de la Generalitat introduiria un canvi important en relació a l'actual esquema in-

tern PSC-PSOE, en el sentit d'una major autonomia per a l'esmentada plataforma.

2.2.3. Dificultats en el lideratge

La vida interna del PSC en aquest període ha girat en bona part a l'entorn de les tensions sobre el lideratge i la configuració de la direcció. Era un tema en estat latent que es desferma definitivament després de les eleccions autonòmiques de 1992, la tercera derrota d'Obiols sense superar el sostre del 30% obtingut el 1984. El propi Obiols renuncià a ser de nou el candidat socialista a la presidència de la Generalitat. S'obria així el procés de cerca d'un nou candidat, alhora que també significava l'inici d'un canvi en la direcció del partit. Aquest canvi es va iniciar en el congrés de Sitges i va culminar en el de l'Hospitalet.

2.2.3.1. El lideratge del partit

En el marc esmentat, diferents sectors del PSC buscaven una major influència en la representació interna i en la presa de decisions, mentre la base de suport del Primer Secretari s'havia anat reduint. Així significatius dirigents de grans organitzacions territorials del partit, els anomenats *capitans*, aglutinats entorn de Josep M. Sala (Secretari d'Organització), reclamaven un major protagonisme i influència de l'organització en les decisions. També els més coneguts dirigents institucionals, els anomenats *barons* (Maragall, Serra i Nadal), aspiraven a tenir més presència en l'estructura de decisió. De les pressions dels diferents sectors va sortir finalment una direcció col·legiada encapçalada novament per Obiols, després d'un recolzament explícit de Felipe González i la millora de les relacions amb Pasqual Maragall. Però en canvi Obiols quedava minoritari en el Consell Nacional.

En definitiva, el congrés acabava amb un lideratge qüestionat i sense un candidat nítid a la presidència de la Generalitat.

El 1996, a l'Hospitalet, la dinàmica iniciada en l'anterior congrés portava a la substitució d'Obiols. Serra, candidat de consens de *barons* i *capitans* era el nou "home fort" del PSC i elegit Primer Secretari. Obiols, tot i ser elegit com a nou President del partit, quedava desplaçat del centre de poder, i els seus partidaris havien quedat com una petita minoria dins del Consell Nacional. Finalment, d'aquest Congrés sembla sortir un lideratge intern

¹³ *El País*, 17 de març de 1991, p. 13.

¹⁴ *Vid. La Vanguardia*, 20 de setembre de 1993.

sòlid, però no es pot concloure el mateix respecte del candidat a la Presidència de la Generalitat.

2.2.3.2. La candidatura a la Presidència de la Generalitat

La configuració de les candidatures als diferents comicis produïts durant aquest període ha provocat polèmiques i indefinicions sobretot pel que fa a les eleccions autonòmiques. Després de la desfeta de 1992, la renúncia d'Obiols obria la via de la successió, que no només era la d'un candidat sinó que aquesta candidatura no es podia separar del lideratge en el socialisme català. En primera línia apareixien Maragall i Nadal, batlles de Barcelona i Girona respectivament. També es va parlar, però amb menys convicció de Borrell, Serra i Solé Tura. A la llista esmentada s'uní a darrera hora Higini Clotas, impulsat per l'aparell del Partit. La renúncia de Maragall, però, va portar a apostar decididament per Nadal i el PSC va organitzar una Conferència extraordinària per a la designació de candidat. Nadal fou elegit amb el 98,9% dels vots, però el lideratge social i la candidatura a la Presidència no semblaven haver quedat realment resolts.

A les eleccions de 1995 el PSC obtenia el seu pitjor percentatge en unes autonòmiques. A la fi de 1996 torna a sorgir la possibilitat que Maragall fos el futur candidat socialista a la Generalitat en anunciar que no es tornaria a presentar com a candidat a l'alcaldia de Barcelona al terme del seu mandat. El rumor anava agafant cos amb la publicació d'enquestes que donaven guanyador a Maragall enfront de Pujol en tant que si l'enfrontament era Nadal-Pujol aquest darrer repetia victòria.

Maragall dimiteix com a Alcalde de Barcelona el setembre de 1997, substituït per Joan Clos, i alhora renuncia també a la seva plaça en el Comitè de Barcelona del PSC, fent explícites diferències importants amb l'aparell organitzatiu del partit. A més, marxa a l'estranger per tal d'allunyar-se de la primera línia política. Tot plegat deixa molts interrogants oberts.

En aquest marc el procés de nomenament del candidat socialista a les eleccions autonòmiques previstes per 1999 és complex. La candidatura de Maragall sona insistentment sense que ni ell mateix ni el partit desmenteixin aquesta possibilitat i crea una situació poc aïrosa pel candidat oficial, Joaquim Nadal. Finalment serà el mateix Nadal qui tanca la situació i anuncia que no es presenta-

rà, alhora que es declara disposat a acompanyar Maragall com a segon de la candidatura. Maragall, però, no es decideix a donar el primer pas fins al Juny del 98. La configuració i la forma de la candidatura, el programa, les relacions del candidat amb el partit, les hipotètiques relacions govern-partit, són, entre altres, aspectes encara per definir i en els quals hi ha plantejaments i interessos no fàcilment integrables.

Finançament il·legal del partit: l'afer FILESA

Els escàndols de finançament il·legal dels Partits polítics afecten també el PSC.

El 28 d'octubre de 1997, la sentència del Tribunal Suprem tancava un afer que havia durat 6 anys des de l'aparició del cas en els mitjans de comunicació. El diputat al Parlament de Catalunya i senador del PSC, aleshores Secretari d'Organització, Josep M. Sala, juntament amb Carlos Navarro, exdiputat, aleshores Secretari de Finances del PSC així com del Grup Socialista al Congrés de Diputats, són els principals imputats i condemnats en el procés judicial per la comissió de diversos delictes de cara a obtenir il·legalment finançament per al PSOE. A través d'empreses-pantalla (Filesa, Time Export), obtenien elevades quantitats de diners d'empreses i bancs com a pagament per a la realització de suposats informes (irrellevants uns, desapareguts altres). Amb aquests diners, Filesa i Time Export van pagar factures per despeses electorals del PSOE durant la campanya de 1989. No consta acreditada cap compensació obtinguda de l'Administració per les empreses i bancs a canvi de la seva generositat.

3. Esquerra Republicana de Catalunya

Després d'uns inicis dificultosos el bon resultat obtingut a les primeres eleccions autonòmiques de 1980 no va significar també un avenç qualitatiu i l'inici d'una nova etapa sinó que, paradoxalment, marca l'inici d'un declivi que culminarà en la crisi i renovació del partit. Entre altres aspectes, l'entrada en minoria en el govern de la Generalitat va desdibuixar la seva oferta política que li va costar perdre part del seus suports electorals en successives eleccions.

Després d'uns anys amb evidents símptomes de crisi d'identitat i de lideratge, l'entrada al partit i posterior arribada a la direcció de sectors procedents de moviments socials independentistes va sig-

nificar una profunda renovació. D'aquesta manera per primera vegada incorpora a l'escena electoral un plantejament independentista, que combina amb un discurs d'esquerra moderada a nivell socioeconòmic. Sobre aquestes bases va experimentar un nou creixement organitzatiu i electoral, fins a arribar a la recent crisi que ha acabat amb la sortida d'ERC d'una part de la direcció i ha creat el Partit per la Independència (PI).

3.1. ERC: Estructura organitzativa

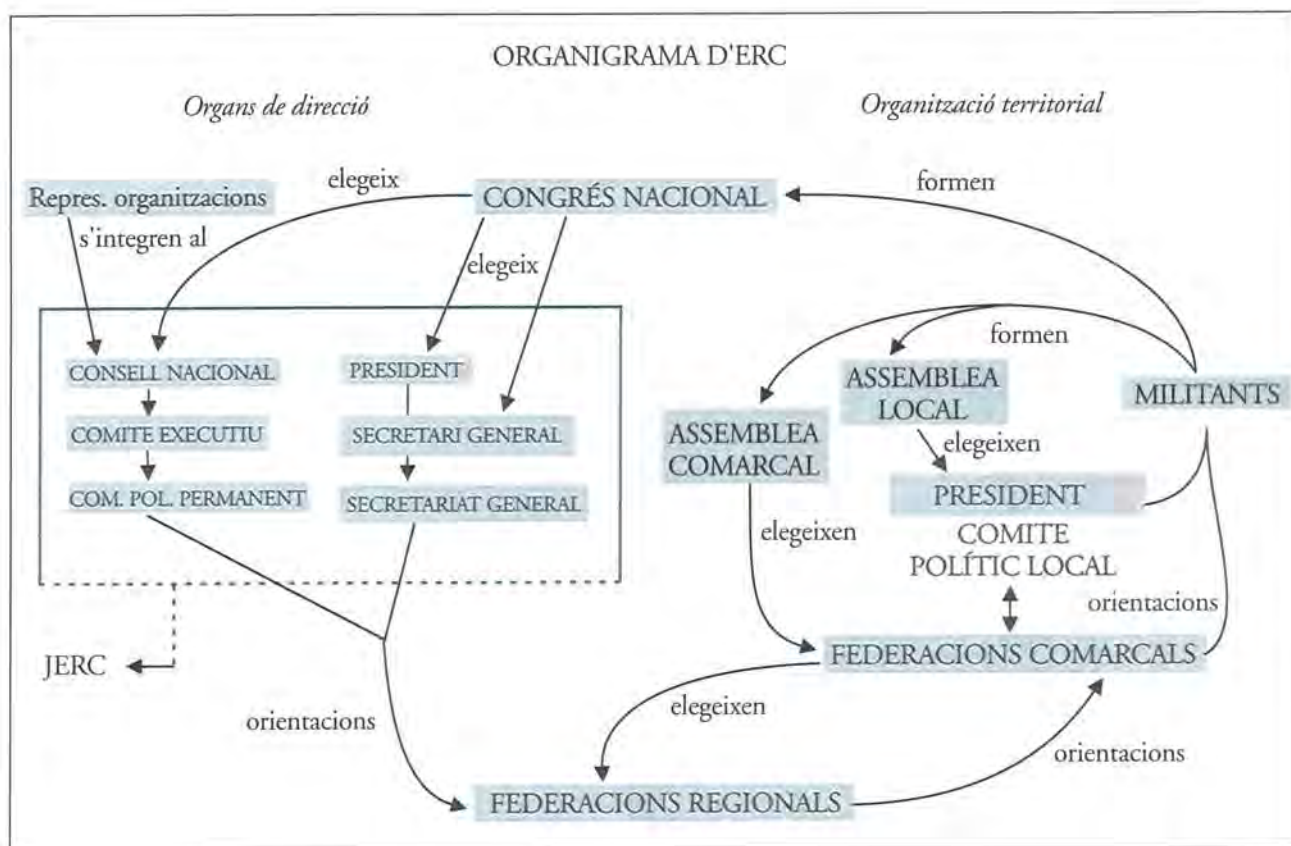
Com en els altres partits, en l'estructura organitzativa d'Esquerra Republicana de Catalunya es poden diferenciar dues parts, una que engloba l'ordenació territorial de Partit i una altra que aglutina els òrgans de govern, ja siguin col·legiats o unipersonals.

L'organització territorial del Partit és d'estructura federativa i s'articula en Seccions Locals i Federacions Comarcals i Regionals. Les *Seccions Locals* són els òrgans territorials bàsics on s'adscriuen els militants, el conjunt dels quals formen l'Assemblea on s'elegeix cada dos anys el President i el Comitè

Polític Local. La direcció i administració de les Seccions és responsabilitat del Comitè Polític de cada secció i tenen plena autonomia en tot allò que fa referència a la seva activitat interna en l'àmbit del municipi.

Per sobre del nivell municipal se situen les *Federacions Comarcals*, que les componen tots els militants adscrits a les Seccions Locals de la comarca i els òrgans són els mateixos que a nivell local: l'Assemblea, el Comitè Polític i el President. La *Federació Regional* és l'òrgan d'àmbit territorial que correspon a la Regió i es compon dels membres de les Federacions Comarcals de cada Regió, encara que no queda prou clara la delimitació geogràfica de cada regió. Els Estatuts del Partit situen a cada Districte de Barcelona una Secció Local, amb les funcions i la consideració de Federacions Comarcals, mentre el conjunt de les Seccions Locals de Barcelona formen la corresponent Federació Regional.

L'òrgan central de l'estructura del partit, que connecta l'organització de base amb les instàncies de direcció és el *Congrés Nacional*, òrgan sobirà on tots els militants són convocats i hi poden assistir amb ple dret. És en el seu si que es fixa la línia

Elaboració pròpia

política general del Partit i s'elegeix el President, el Secretari General i 25 Consellers Nacionals.

Entre Congrés i Congrés el màxim òrgan d'ERC és el *Consell Nacional* on s'aproven les directrius polítiques del moment, les línies bàsiques dels programes electorals i es controlen les actuacions dels òrgans de govern del Partit. El Consell Nacional està format per: 25 membres elegits pel Congrés Nacional, els Presidents de les Federacions Comarcals, els representants comarcals designats per cada Federació segons el seu nombre de militants, els Presidents de les Federacions Territorials de les Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya, els militants que siguin Diputats legislatius, els Consellers de governs i presidents dels Consells Comarcals, els caps de llista de poblacions de més de 50.000 habitants i els batlles de poblacions de més de 15.000 habitants, tots els membres del Comitè Executiu i, per últim, i amb veu però sense vot, tenim els Secretaris Tècnics del Partit.

D'altra banda, ERC disposa d'un organisme que vetlla per la disciplina dels militants i té la potestat necessària per sancionar-lo i fins i tot expulsar-lo o suspendre'l temporalment de l'organització política, estem parlant de la Comissió de Conflictes, la qual està presidida pel President del Consell Nacional.

L'òrgan que executa les decisions del Consell Nacional és el *Comitè Executiu* i conjuntament amb el Secretari General, s'encarrega de la direcció i administració del Partit. Aquest Comitè forma la *Comissió Política Permanent* amb l'objectiu de decidir sobre les qüestions polítiques urgents que sorgeixin entre les reunions del Comitè Executiu.

En l'organització d'ERC, els càrrecs unipersonals més rellevants són el President i el Secretari General. El *Secretari General*, elegit pel Congrés Nacional, és el responsable de la direcció política del partit i pot arribar a assumir les funcions del Comitè Executiu. Organitza el Secretariat General com a instància de recolzament i assessorament polític, econòmic i jurídic al seu abast.

El *President* també és elegit directament pel Congrés Nacional, ostenta la màxima representació institucional del Partit i vetlla per regular el funcionament dels seus òrgans. Atesa la responsabilitat de direcció política encomanada al Secretari General, actualment el poder polític del President queda en un segon terme, desenvolupant una funció de representant del Partit i de "persona conciliadora" i d'assessorament funcional com és el cas de l'actual President Heribert Barrera.

Congressos

- XVIè Congrés: Lleida, 18 i 19 de novembre de 1989.
- XVIIè Congrés: Barcelona, 15 de desembre de 1991.
- XVIIIè Congrés (Extraordinari): Vic, 27 i 28 de juny de 1992.
- XIXè Congrés: Barcelona, 19 de desembre de 1993.
- XXè Congrés: Manlleu, 9 de juliol de 1995.
- XXIè Congrés: Vilafranca, 23 i 24 de novembre de 1996.

Direcció

Després del XVIè Congrés:

President: *Heribert Barrera*
 Secretari General: *Àngel Colom*
 Secretari d'Organització: *Xavier Bosch*

Després del XVIIè Congrés:

President: *Heribert Barrera*
 Secretari General: *Àngel Colom*
 Secretari d'Organització: *Xavier Bosch*

Després del XVIIIè Congrés:

President: *Heribert Barrera*
 Secretari General: *Àngel Colom*
 Secretari d'Organització: *Xavier Bosch*

Després del XIXè Congrés:

President: *Heribert Barrera*
 Secretari General: *Àngel Colom*
 Secretari d'Organització: *David García de Enterría*

Després del XXè Congrés:

President: *Heribert Barrera*
 Secretari General: *Àngel Colom*
 Secretari d'Organització: *David García de Enterría*

Després del XXIè Congrés:

President: *Jordi Carbonell*
 Secretari General: *Josep Lluís Carod Rovira*
 Secretari d'Organització: *Joan Puigcercós*

Afiliació

Any	Afiliats
1992	6.500
1996	8.400

Font: ERC

A diferència dels altres partits catalans, Esquerra Republicana de Catalunya no ha desenvolupat estructures sectorials en la seva organització.

3.2. Principals aspectes de la vida política interna.

El període de 1989 a 1996 ha estat especialment dens i complex en el si d'ERC. Ha estat una època de redefinicions en l'estructura i en les idees, d'entrada important de nous militants, de canvis de lideratge, de molta conflictivitat interna i, finalment, de ruptura.

L'evolució d'ERC durant aquest període s'articula a l'entorn del projecte independentista que personalitza Àngel Colom. La seva arribada va implicar una dràstica renovació en la direcció, la incorporació d'un important contingent de nous joves militants, i l'adopció dels postulats independentistes. El seu lideratge és el punt de referència en la conflictivitat interna. Finalment, la seva sortida per tal de formar un nou partit independentista, significa la divisió d'aquest espai polític, i obre importants interrogants sobre el futur.

Renovació organitzativa i política

A la fi de 1989 ERC viu immersa en disputes pregressistes. La negativa de Colom, antic dirigent de la Crida de la Solidaritat, i Carod Rovira a formar part de la candidatura d'ERC al Congrés dels diputats encapçalada per Hortalà, i el posterior fracàs d'aquesta a les eleccions eren presagi de canvis en les files republicanes. El Congrés celebrat el novembre d'aquest any va ser el marc d'enfrontament en la disputa pel control del partit. Finalment l'acord entre Colom, Carod i Barrera suposà que el primer es convertís en el nou Secretari General del partit en detriment d'un Hortalà que feia dos anys havia accedit a Secretari General succeint a Heribert Barrera. Aquest darrer fou nomenat, amb caràcter honorífic, President del Partit.

La derrota d'Hortalà en el congrés de 1989 tingué com a efecte immediat que tres dels seus sis diputats d'ERC en el Parlament (el mateix Joan Hortalà, Marçal Casanovas i Joan Sabanza) abandonessin el grup parlamentari i formalitzessin la seva baixa en el partit. Els tres dissidents acusaven al grup encapçalat per Colom d'haver-se apoderat dels emblemes i les sigles del partit però no de l'esperit. Entenien que la nova direcció podia conver-

tir ERC en "un perillós element desestabilitzador de la convivència pacífica de la societat catalana"¹⁵. Des d'aquesta premissa es proposaven iniciar un procés de reconstrucció d'una nova esquerra catalana més propera a l'esperit de Macià i Companys, procés que es concretà al començament de 1990 amb la celebració del congrés constitutiu d'Esquerra catalana (EC). Finalment gran part dels dirigents d'aquesta nova formació concorregueren a les eleccions autonòmiques de 1992 com a independents en les files de CiU.

També com a resultat del polèmic congrés de 1989 gran part de les Joventuts d'ERC a Lleida abandonaren el Partit per les seves discrepàncies amb Colom i amb Joan Puigcercós, secretari nacional de les joventuts. Igualment, en els mesos següents al congrés abandonà ERC Albert Alay, diputat autonòmic des de 1980 fins 1988, i ingressà a CDC.

El canvi de lideratge –i la reorientació política que implicava– impulsa també un creixement organitzatiu conforme a la incorporació de militants procedents del Front Nacional de Catalunya (FNC), el Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN), Bloc d'Esquerres d'Alliberament Nacional (BEAN), Catalunya Lliure i Terra Lliure. Aquest procés d'integració de nous membres tindrà un nou impuls el 1992 amb l'ingrés d'alguns exdirigents de l'Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra (ENE).

Sobre aquesta base, a partir del congrés de 1991 ERC va fer explícit un plantejament independentista. En el congrés de 1992, aquest objectiu estratègic passava a formar part dels estatuts del partit¹⁶.

3.2.1. Contestació, crisi i escissió

El conflicte ha estat una constant en la vida interna d'ERC durant aquests anys. Els processos de renovació i de creixement organitzatiu han emmarcat les dificultats d'integració política en ERC.

Tal com hem dit, a la fi dels vuitanta el conflicte en ERC se situava entre un projecte nacionalista de centre amb pràcticament nul·la capacitat de diferenciar-se de CiU i un projecte nacionalista explícitament

¹⁵ *El País*, 24 de novembre de 1989, p.30 Catalunya.

¹⁶ "ERC és un partit que propugna la unitat territorial i la independència de la nació catalana mitjançant la construcció d'un Estat propi en el marc europeu".

independentista i d'esquerres. El triomf d'aquest darrer plantejament va comportar una important renovació en l'organització, amb l'afiorament d'uns nous dirigents i uns nous càrrecs de representació.

Però poc a poc, i per manca d'un projecte sòlid i d'un estil de direcció i de funcionament ben assumits per l'organització, la dinàmica política ha anat generant confrontació interna. Certament els contorns d'aquesta conflictivitat sovint s'han fet difícils de definir en termes polítics i han semblat incorporar importants dosis de posicions personals i dificultats de relació entre xarxes d'afinitat. En tot cas han tingut com a element comú la contestació del lideratge de Colom.

En aquest marc, dins d'ERC es van acabar configurant dos pols principals que, tenint en compte les esmentades superposicions i a risc ben segur d'excessiu esquematisme, políticament es poden caracteritzar com: d'una banda els agrupats a l'entorn de la direcció de Colom i Rahola, que venien posant més l'èmfasi en els aspectes nacionalistes; i de l'altra els agrupats entorn de Carod Rovira, partidaris d'una més explícita identificació i orientació d'esquerres i molt crítics amb uns mètodes de direcció i de funcionament que consideraven personalistes. Sobre aquestes pautes s'arriba finalment a l'escissió a la tardor de 1996.

El detonant de la crisi final va ser l'inici, el març del 96, dels expedients d'expulsió contra Jaume Rodri, Xavier Sans i Carles Bonet integrants del corrent crític Alternativa republicana, autoubicada a l'ala esquerra del partit. Tant Rodri com Bonet havien competit amb Colom pel càrrec de Secretari general en els Congressos anteriors.

Jaume Rodri havia disputat la direcció del partit a Àngel Colom en el Congrés de 1992. La seva proposta, derrotada, demanava un major debat intern i la constitució d'una direcció col·legiada entre d'altres mesures.

D'altra banda, Carles Bonet fou designat per les bases del partit com a candidat a l'alcaldia de Barcelona per les eleccions municipals de 1995 mentre que Colom, contra l'opinió de Barrera i Carod, preferia Pilar Rahola com a candidata¹⁷. La

qüestió es va dirimir en un congrés extraordinari de la federació barcelonina que decidí a favor de Rahola per 196 contra 184 vots. L'enfrontament Colom-Bonet es reproduí durant el congrés del partit el juliol d'aquest any en la disputa per la Secretaria General, finalment obtinguda per Colom per més del doble de vots.

L'obertura dels tres expedients motivà una forta reacció en el si d'ERC: 229 càrrecs electes del partit firmaren una carta crítica contra la direcció, a la qual es varen sumar les JERC. El President del partit, Heribert Barrera, i un centenar de militants van manifestar la seva solidaritat amb els expedientats. Colom va començar a quedar en minoria en el Consell Nacional, com en la votació dels pressupostos. Finalment, durant l'estiu el President dona suport a un manifest que demana la dimissió del Secretari General.

Com a resultat de tot aquest conflicte Colom anuncià la seva intenció de no presentar-se a la reelecció en el congrés previst pel novembre. En aquestes circumstàncies Carod Rovira, líder del denominat sector crític, es presentava com a l'alternativa amb més recolzaments per succeir a Colom. Però tampoc reunia consens general. Els partidaris de Colom van promoure una recollida de firmes per tal que Colom reconsiderés la seva postura, mentre un altre sector era partidari d'una sortida negociada de cara al Congrés. Finalment, dies abans de la celebració del Congrés Colom, Rahola i alguns dels més destacats membres de l'anomenat sector oficialista varen anunciar que abandonaven ERC i creaven el Partit per la Independència (PI). Cap d'ells abandonà els escons parlamentaris o les regidories que tenien.

El congrés d'ERC es va realitzar en un clima de decepció per la ruptura, així com de crítica per la marxa de la direcció i pel fet de no renunciar als seus càrrecs. Carod Rovira va ser elegit com a nou Secretari General.

4. Iniciativa per Catalunya

Iniciativa per Catalunya neix com coalició de partits el 1987 (PSUC i ENE), i es transforma en formació política a la primavera de 1990 amb la intenció de 'construir i aprofundir en una democràcia política, social i econòmica, superadora del capitalisme', i en el marc dels intents a Catalunya per recompondre un espai polític que havia quedat desarticulat per la crisi del PSUC.

¹⁷ La periodista Pilar Rahola, expresidenta del fòrum de debat nacionalista *Fundació Acta*, s'integra el 1991 a les files d'ERC de la mà d'Àngel Colom. Aconseguí acta de diputada a les eleccions legislatives de 1993 recuperant d'aquesta manera Esquerra l'escó que havia perdut des de 1986. Sobre la plataforma del seu escó va desenvolupar una intencionalíssima activitat mediàtica.

En aquest projecte de nova formació política, impulsat principalment des del PSUC dirigit per Rafael Ribó, hi participen sectors de l'esquerra nacionalista (l'Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra, que ja havia participat també amb el PSUC en la coalició precedent, Unió de l'Esquerra Catalana) i independents. Posteriorment també hi confluiran l'EJNE (Entesa dels Joves Nacionalistes d'Esquerra) i les JCC (Joventut Comunista de Catalunya).

Sobre aquesta nova base arribarà també a un transitori acord de coalició amb l'ortodox Partit dels Comunistes de Catalunya (PCC), així com va establint relacions amb altres forces de l'espai progressista alternatiu (pacifistes, verds, independentistes, etc.).

Tot continuant la tradició de la relació del PSUC amb el PCE, el seu referent a nivell estatal és Izquierda Unida (que emergeix també en el marc de la crisi del PCE), amb la qual mantindrà una relació encara més autònoma que en la situació anterior, tot desenvolupant un discurs d'esquerres i un plantejament moderadament nacionalista.

4.1. Estructura Organitzativa

L'estructura organitzativa d'Iniciativa per Catalunya presenta alguns elements diferencials i

que destaquen entre el conjunt de les principals forces polítiques catalanes.

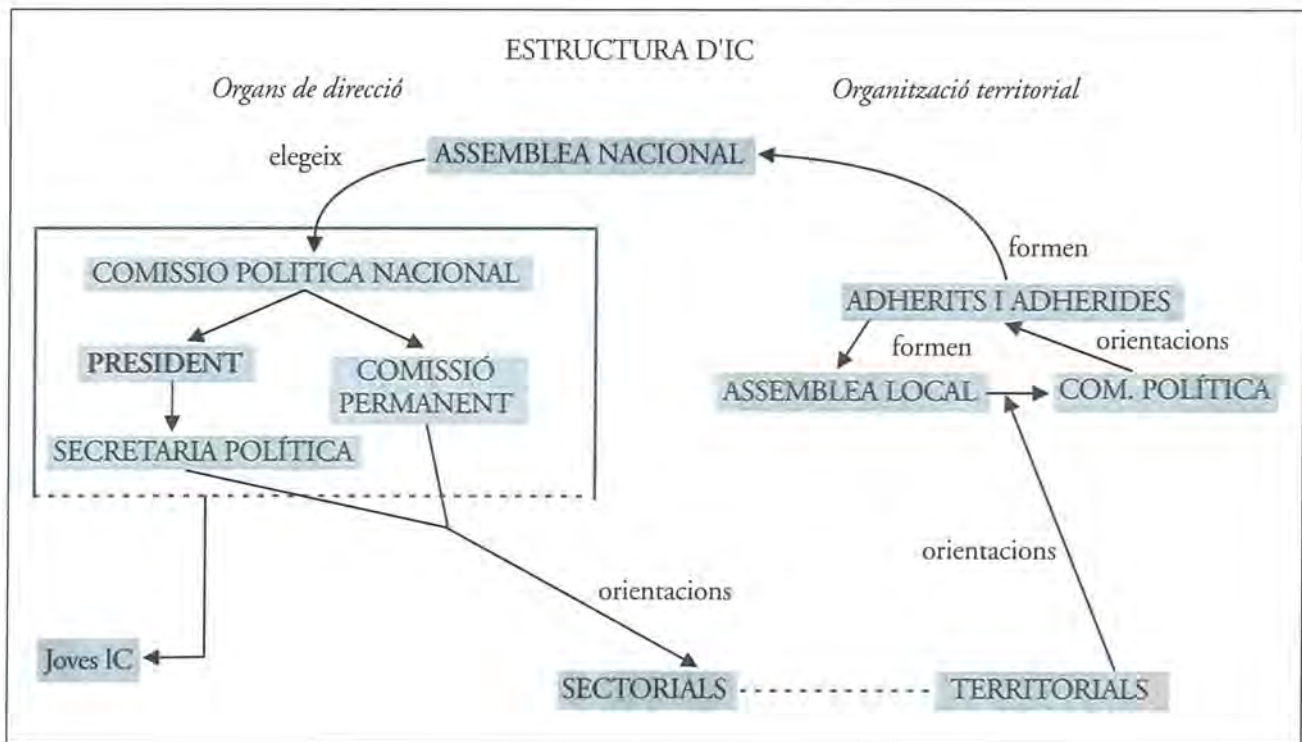
L'element més diferencial és que es planteja com a una proposta federativa de partits, de col·lectius no directament polítics i de persones no adscrites a partits. De tota manera la participació en IC s'estructura sobre les persones individuals i no sobre els col·lectius que s'hi integren.

El nivell bàsic de l'estructura d'IC el formen les *organitzacions de base*, formades per un mínim de 5 adherits/adherides amb criteris territorials, sectorials, per afinitats d'interessos temàtics, etc.

En tot cas, les *organitzacions territorials* als diferents nivells (municipal, comarcal, supracomarcal) seran el marc de coordinació (en processos electorals, etc.) de les *organitzacions de base* de tot tipus que desenvolupin bàsicament la seva acció en aquell territori.

De manera també semblant a la resta de forces polítiques la instància màxima d'IC és l'*Assemblea Nacional*, formada a partir de les *organitzacions de base*. Li correspon la definició i aprovació dels plantejaments programàtics i dels estatuts d'IC, fixar els grans objectius polítics i electorals del Partit, així com elegir la Comissió Política Nacional (CPN).

La CPN exerceix la direcció política i organitzativa entre assemblees nacionals, i amb tal fina-

Elaboració pròpia

Assemblees Nacionals

- Ia Assemblea Nacional: Castelldefels, 31 de març i 1 d'abril de 1990.
- IIa Assemblea Nacional: Molins de Rei, 30 de novembre de 1991.
- IIIa Assemblea Nacional: Barcelona, 5, 6 i 7 de març de 1993.
- IVa Assemblea Nacional: Barcelona, 23 i 24 de novembre de 1996.

Direcció

Després de la Ia Assemblea:

President: *Rafael Ribó*
 Vicepresident: *Joan Saura*
 Secretari d'Organització: *Joaquim Mestre*

Després de la IIa Assemblea:

President: *Rafael Ribó*
 Vicepresident: *Joan Saura*
 Secretari d'Organització: *Joaquim Mestre*

Després de la IIIa Assemblea:

President: *Rafael Ribó*
 Vicepresident: *Joan Saura*
 Secretari d'Organització: *Joaquim Mestre*

Després de la IVa Assemblea:

President: *Rafael Ribó*
 Vicepresident: *Joan Saura*
 Secretari d'Organització: *Joaquim Mestre*

Afiliació

Anys	Afiliats/des
1993	5.761
1994	5.726
1995	5.806
1996	5.834

Font: IC

litat nomena el *President* que coordina la direcció i en qui delega la representació pública d'IC.

En aquest marc la CPN és la instància encarregada de desenvolupar els objectius fixats a l'Assemblea Nacional, establir una política d'aliances electorals, garantir una informació clara i transparent als adherits i adherides i alhora a l'exterior, regular els processos interns i aprovar els pressupostos del Partit.

Al seu torn, la Comissió Política Nacional nomena, a proposta del President, la *Comissió Permanent*, que és l'òrgan responsable de l'execució dels plans d'actuació i les decisions polítiques acordades per la CPN. La Comissió Permanent, doncs, té encarregada i du a terme la direcció diària del Partit.

Per la seva banda, Joves amb Iniciativa és un moviment polític amb entitat pròpia i independent, i mitjançant un protocol s'estableix la relació política, organitzativa, econòmica i de representació amb Iniciativa per Catalunya.

4.2. Principals aspectes de la vida política interna.

La vida interna d'IC ha estat relativament tranquil·la, sobretot comparada amb la resta de "partits", excepte en el darrer període quan esclata la crisi amb Izquierda Unida.

4.2.1. Inestabilitat estructural

La coalició Iniciativa per Catalunya que neix el 1987, té una base més sòlida de plantejament i un espectre de forces més ampli, sobretot per la incorporació del PCC, que l'anterior coalició Unió de l'Esquerra Catalana. Però li mancava solidesa. Només cal recordar, per exemple, que a les eleccions al Parlament europeu de 1987 els candidats d'IC a la candidatura d'IU al Parlament europeu el 1987 van haver de ser tots membres del PSUC. La raó era que l'ENE havia decidit presentar-se en una altra llista i el PCC havia abandonat la coalició.

El pas de coalició a formació política de tipus federatiu el 1990 dona major seguretat a l'oferta política i organitzativa d'IC. Tant PSUC com ENE decideixen que tota l'activitat política dels seus militants es faci a través de l'organització d'IC.

De tota manera, el seu particular plantejament organitzatiu i la seva pròpia vocació política així com les necessitats electorals fan que IC vagi intentant obtenir el suport d'altres col·lectius ve mitjançant la integració en la federació o bé en coalició.

Així, a partir de 1995 l'oferta política d'IC es complementarà amb l'aportació d'Els Verds (IC-EV) mitjançant acord de coalició. També arribarà a un acord de coalició, posteriorment trencat, amb els comunistes ortodoxos del PCC. Igualment, a les eleccions municipals de 1995 arriba a acords puntuals amb sectors independentistes agrupats a l'entorn d'Assemblees o Candidatures d'Unitat Popular. En el mateix àmbit nacionalista, Acció Republicana, petit sector sortit d'ERC, s'integrarà també a IC abans de les generals de 1996.

En definitiva, una vida complexa des de la perspectiva de la configuració estructural de l'oferta política de l'espai del que IC anomena *l'esquerra transformadora*.

4.2.2. Una conflictiva relació amb "Izquierda Unida"

Des d'un principi Iniciativa per Catalunya i Izquierda Unida apareixen com a formacions polítiques agermanades, amb l'existència des de començament de 1990 d'una comissió d'enllaç entre ambdues forces: concorren conjuntament a les eleccions, formen part del mateix grup parlamentari en el Parlament espanyol. Aquesta relació incorpora no obstant elements de manifesta discrepància.

4.2.2.1. Les diferències

En principi, IC, que veu en el *Partito Democratico della Sinistra* italià el seu referent, creu en l'acostament estratègic de les forces d'esquerres, manté un discurs més nacionalista i menys dogmàtic que la IU liderada per Julio Anguita i hegemonitzada per l'ara ortodox PCE i que desenvolupa una política molt més crítica amb els socialistes al govern. El darrer episodi en aquest sentit el marca l'enfrontament arran de la decisió d'*Esquerda Unida gallega* de presentar-se conjuntament amb els socialistes a les autonòmiques de 1997. La decisió d'EU rep el suport d'IC i l'oposició radical d'Anguita i la direcció d'IU, que arriba a la ruptura de relacions amb la formació gallega i promou una força política afí.

La ratificació del tractat de Maastricht féu aparèixer altra vegada clares discrepàncies. La postura d'IC era favorable a la ratificació del tractat amb allò que definien com a 'un sí crític', mentre la postura majoritària d'IU era contrària a la ratificació i demanaven un referèndum per dirimir la

qüestió. Els plantejaments favorables, encara que crítics, d'IC al tractat de la Unió coincidien amb els dels *renovadors* d'IU (grup encapçalat per Sartorius i Almeida). El tema provocà una agra discussió en el si del grup parlamentari atès que Anguita exigia que el grup assumís com a pròpia la decisió presa per l'Assemblea d'IU, mentre que els *renovadors* i IC creien que si l'entesa no era possible l'única sortida era la llibertat de vot, com de fet va passar.

El darrer punt d'enfrontament IU-IC ha vingut marcat per la pretensió d'Anguita de descongelar el PSUC –i en cas que aquest desaparegués articular una federació del PCE a Catalunya o atorgar aquesta funció al PCC– per tal que hi hagués una força comunista com a referent principal de l'esquerra no socialista. Ateses les discrepàncies polítiques IU-IC, des d'IU es pretén traslladar a Catalunya l'esquema de relació PCE-IU fent jugar al PSUC el paper de lideratge d'IC en comptes de passar directament tota l'acció política per IC. Anguita compta que a l'interior del PSUC el sector més proper al seu plantejament es trobarà amb millor correlació de forces que en el si d'IC. Finalment es força el debat en el PSUC on s'imposen els partidaris de continuar centrant els esforços en el desenvolupament d'IC-EV.

4.2.2.2. La ruptura amb IU i a IC

En el decurs de 1997 les diferències entre IC i IU es van radicalitzant i en el marc dels enfrontaments derivats del conflicte sobre el cas galleg abans esmentat, a la tardor d'aquest any es trenquen les relacions entre ambdues formacions. Com a resultat, a l'interior d'IC es forma el Col·lectiu "Roig-Verd-Violeta", proper a les tesis anguitistes. Finalment aquest col·lectiu es separa d'IC i forma el partit *Esquerra Unida*, fet que estableix la divisió també en aquest espai de l'esquerra. Queda per dirimir la part que cadascuna serà capaç d'aglutinar.

5. Partit Popular

A Catalunya, com al País Basc, la dreta estatal troba dificultats per convertir-se en una opció de primera línia. Fins i tot després de la desaparició de la UCD, el seu millor resultat en unes eleccions autonòmiques catalanes no ha pogut arribar al 8% dels vots fins als darrers anys. La identificació amb el franquisme ha constituït un llast molt pesat.

Paral·lelament, l'existència d'un partit nacionalista moderat constitueix una difícil competència per a l'obtenció del vot conservador.

Aquestes dificultats seran causa i conseqüència alhora dels seus continuats problemes organitzatius i de lideratge, així com del rosari de sigles amb què s'ha anat presentant a les successives eleccions, tant a les generals com, encara més, a les autonòmiques catalanes.

En aquest marc, si bé els seus plantejaments socioeconòmics conservadors han anat evolucionant recentment cap a postulats neolliberals i són idèntics als del partit a nivell estatal, la seva política a Catalunya experimenta oscil·lacions passant d'un primer anticatalanisme, als intents d'apropar-se a CiU, a una nova actitud de d'enfrontament al nacionalisme de centre, i posteriorment a una posició matisada entre les dues anteriors.

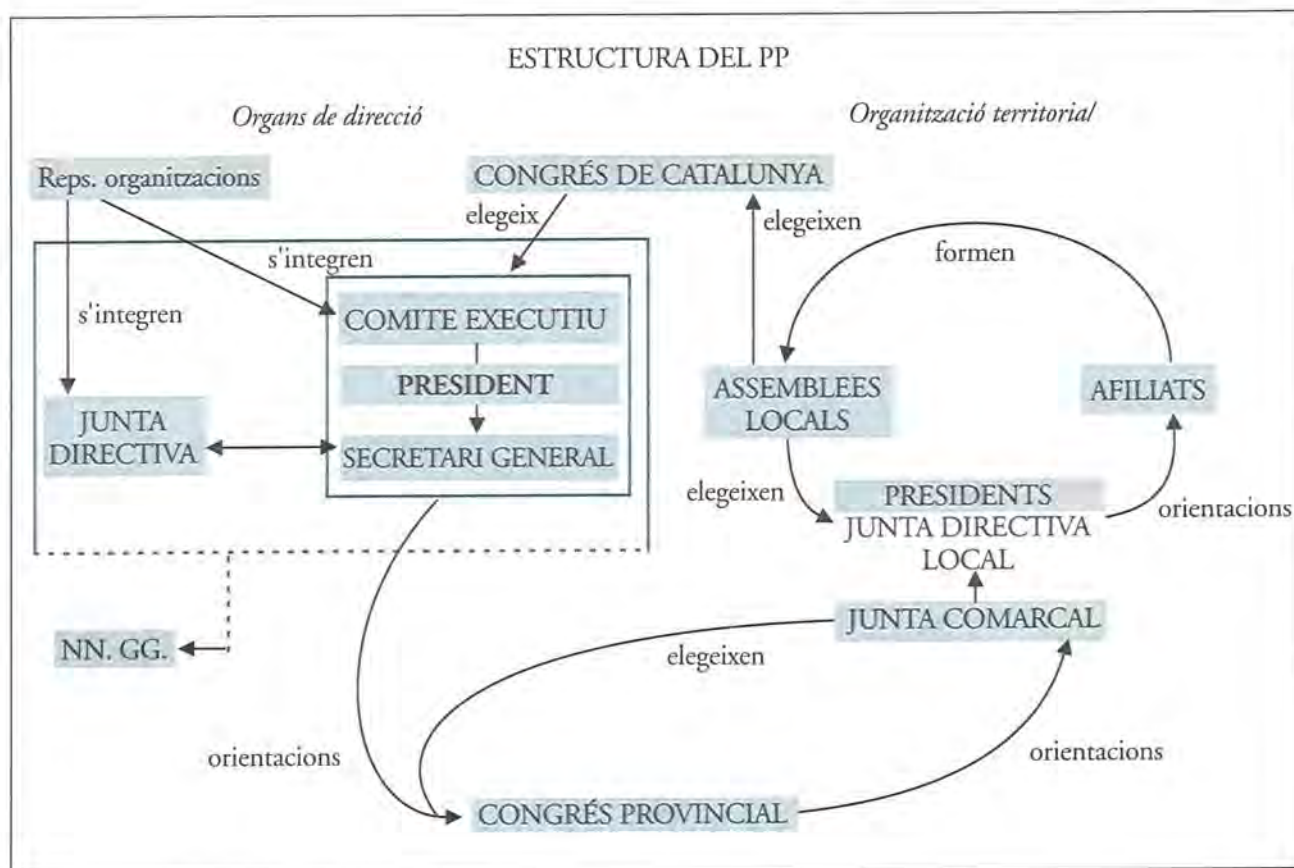
5.1. Estructura organitzativa

L'estructura del Partit Popular de Catalunya s'integra en quatre grans àmbits col·legiats: el Català per la globalitat de "la Comunitat Autònoma de

Catalunya" (art. 8è del Reglament d'Organització), els Provincials, els Comarcals i els Municipals.

Com la gran majoria dels partits polítics, l'òrgan suprem de la institució política conservadora és el Congrés de Catalunya, el qual posseeix les successives facultats: escollir els membres electius segons les normes de jerarquia superior, el Comitè Executiu i la Junta Directiva entre d'altres; autoritzar la normativa reglamentària i organitzativa pròpia de Catalunya; conèixer, aprovar o censurar els comptes pressupostaris; configurar l'estratègia política per a la direcció conforme a la línia marcada pels Congressos Nacionals i, debatre i adoptar els criteris d'objectius polítics i electorals.

i el màxim òrgan de direcció entre congressos del Partit Popular és la Junta Directiva, les funcions de govern i d'administració del Partit Popular de Catalunya les exerceix el Comitè Executiu, que està format per un President i 22 vocals escollits directament pel Congrés; a més, són membres nats el President i portaveu del Grup Parlamentari Popular al Parlament, els quatre Presidents Provincials, el President i Secretari General de Noves Generacions, cinc vocals nomenats pel President,

Elaboració pròpia

els membres del Comitè Executiu Nacional afiliats a Catalunya i tres Diputats nacionals, Senadors o Eurodiputats i cinc Diputats al Parlament escollits per cooptació entre els mateixos.

Dintre de les facultats atorgades al Comitè Executiu cal mencionar les següents: coordinar i controlar totes les activitats del Partit, definir les estratègies i actuacions polítiques del grup i dels òrgans especialitzats –Comitè Electoral, Comitè Regional de Conflictes i Disciplina i Comissions d'Estudi–, elaborar els pressupostos, resoldre sobre la dimissió de militants directius i sobre l'obertura d'informacions reservades i d'expedients disciplinaris i, nomenar el President del Comitè Electoral i el President del Comitè de Conflictes i Disciplina i tots els càrrecs que no correspongui la seva elecció al Congrés.

El President és el màxim responsable del Partit Popular de Catalunya i la seva figura dins l'equip polític no es limita a la representació política i legal com altres forces polítiques catalanes, sinó que més aviat ens trobem davant d'un partit polític clarament presidencialista com es va poder observar amb el mandat d'en Aleix Vidal-Quadras, a causa de l'elevat grau de poder decisiu i d'execució que ostenta aquesta figura, en adoptar mesures executives, coordinar l'acció global, obrir expedients disciplinaris, proposar nomenaments al Comitè Executiu i fins i tot incorporar cinc vocals al mateix òrgan.

La persona de confiança del President és, en principi, el Secretari General; el qual té com a funció principal la d'executar els acords i decisions adoptades pels òrgans col·legiats per encàrrec del President així com les seves resolucions. D'altra banda, gestiona els serveis administratius, laborals i d'informació, i les diferents àrees internes; pot delegar en un màxim de quatre Vicesecretaris Generals l'exercici de les funcions que consideri oportunes, com formació política, acció institucional i estudis i programes.

A l'altre nivell organitzatiu, el territorial, l'estructura principal es fonamenta en les Juntes Comarcals i no pas en una xarxa de tipus sectorial o relacionada per matèries polítiques.

Les Juntes Comarcals controlen la gestió i el funcionament de les juntes locals a cada Comarca. Aquestes estan integrades per un President escollit entre els Presidents de les Juntes Locals i un Secretari Comarcal, els Presidents de les Juntes Locals, els alcaldes, regidors i consellers comarcals electes

Congressos

- VIè Congrés: Barcelona, 1 de desembre de 1991.
- VIIè Congrés: Barcelona, 26 de setembre de 1993.
- VIIIè Congrés: Barcelona, 28 de setembre de 1996.

Direcció

Després del VIè Congrés:

President: *Aleix Vidal-Quadras*
Secretari General: *Josep Curto Casado*

Després del VIIè Congrés:

President: *Aleix Vidal-Quadras*
Secretari General: *Simó Pujol Folcrà*
Secretari d'Organització: *Jordi Cornet*

Després del VIIIè Congrés:

President: *Alberto Fernández Díaz*
Secretari General: *Rafael Luna Vivas*
Secretari d'Organització: *Fernando Martínez*

Afiliació

Anys	Afiliats
1989	14.600
1990	15.223
1991	16.240
1992	16.440
1993	18.881
1994	20.564
1995	22.858
1996	25.593

Font:PP

pel Partit i amb la condició d'afiliats, i el President i Secretari Comarcal de Noves Generacions.

Les funcions de qualsevol Junta Comarcal és la de coordinar l'activitat política entre les Juntes Locals del seu territori, fomentar la implantació del Partit a tots els municipis, constituir òrgans d'enllaç entre el Comitè Executiu Provincial i les diverses àrees de l'estructura provincial i les Juntes Locals,

elaborar i coordinar els programes comarcals electorals i les campanyes i acceptar l'ingrés de nous militants al Partit.

Cal mencionar que NNGG és una organització constituïda dins el Partit, amb els seus propis òrgans electes i reglaments seguint els principis polítics del PP i amb la finalitat de promocionar la plena participació del joves d'entre 18 i 28 anys en la vida interna del partit.

5.2. Principals aspectes de la vida política interna.

La pauta que guia tot aquest període del PP a Catalunya és la cerca d'un espai i d'un projecte polític propis. A més a més aquesta cerca, relativament semblant a la del PP a nivell estatal, està directament i constantment tutelada des de la direcció central del PP, enmig d'una gran feblesa organitzativa a Catalunya que fomenta tot tipus de personalismes. L'absència d'un projecte continuat i canvis de lideratge per intercessió/imposició del nivell central són la tònica predominant. Els relleus constants a la direcció del PP a Catalunya no són tant fruit de conflictes interns entre corrents ideològics en el si del partit, sinó de canvis en el projecte polític a Catalunya plantejats des de la direcció central i en funció de l'interès del projecte estatal del PP.

otser el major retret que se li pot fer a una força política que aspira a governar és el de variar substancialment l'estratègia política segons els escenaris que el procés polític va dibuixant. No es tracta d'ajustar el disseny al nou escenari sinó de configurar un disseny per a cada escenari. El resultat no pot ser altre que una identitat confusa. Possiblement el tret que millor defineix el PP durant aquest període sigui aquest. Tot i així des de l'inici, sota la direcció del més gran dels Fernández Díaz, hi ha una constant: l'ambició per centrar el partit, per abandonar les postures conservadores i ser els hereus d'allò que en el seu dia representà la UCD i el CDS a Catalunya.

5.3. Feblesa organitzativa i problemes de lideratge: les Diverses refundacions del PP a Catalunya.

5.3.1. Jorge Fernández Díaz

La confecció de la candidatura per Barcelona per a les eleccions generals de 1989 presentà pro-

blemes entre la direcció nacional i la regional, encapçalada per Jorge Fernández Díaz. Des de Madrid s'ubicà a Milián Mestre en segon lloc en detriment d'Enric Lacalle que va passar al tercer lloc. També es va voler imposar Magí Pont que havia encapçalat l'oposició a Jorge Fernández Díaz en el darrer congrés. Arran d'aquestes disputes i de l'escàs èxit electoral, el President regional amb l'acord d'Aznar i del Secretari d'Organització (Juan José Lucas) inicià la reubicació del partit en l'espai ideològic. El gir al centre es veié avalat per l'ingrés de més de cent militants de l'antic CDS. No obstant, l'estratègia fou contestada dins del partit. Diversos dirigents històrics abandonaren el partit i generà un agut malestar el fet que moltes de les noves incorporacions accedissin directament a càrrecs de responsabilitat dins del partit, la qual cosa posava en dubte la legitimitat congressista.

Com a resultat del canvi brusc realitzat en les files populars i de les queixes internes sobre l'excessiva dedicació del president regional a l'escó en el parlament espanyol el lideratge de Jorge Fernández Díaz va anar debilitant-se progressivament. Mentrestant, la figura d'Aleix Vidal-Quadras va anar guanyant terreny i recolzaments dins del partit a Catalunya i a Madrid.

5.3.2. Aleix Vidal-Quadras

Després de les municipals de 1991 Aznar inicià una nova refundació del PP català amb la intenció de treure Fernández Díaz de la política catalana i posar al capdavant del partit Vidal-Quadras. Això provocà que durant els mesos previs al congrés del PP català, previst pel desembre de 1991, el debat intern girés entorn a la moderació ideològica, la credibilitat catalanista de la direcció regional i la necessitat de comptar amb una direcció disposada a fer política a Catalunya. El resultat fou la dimissió de Fernández Díaz. En aquest context la figura de Vidal-Quadras aparegué com el més ferm candidat a la presidència regional.

El vicepresident popular Mariano Rajoy, en nom de la direcció, acudí a Catalunya a buscar consens. Va prendre tres mesures dràstiques. Va dissoldre els òrgans col·legiats del PP a Barcelona, ajornà el congrés previst pel desembre i creà una comissió gestora amb Fernández Díaz al capdavant, però amb majoria de 'vidalquadristes'. Els oficialistes passen a ser els crítics i a la inversa.

Amb caràcter previ a les eleccions autonòmiques de 1992 el PP català havia de celebrar un Congrés en què s'elegís la nova direcció, congrés que des de Madrid suposava la ratificació del lideratge de Vidal-Quadras. No obstant, la relació entre els dos sectors era de màxima rivalitat la qual cosa forçà la intervenció del vicesecretari general electoral, Javier Arenas, que gestionà una solució de compromís i evità una possible escissió. Els termes de l'acord proposaven Vidal-Quadras com a candidat a president regional i de la província de Barcelona i atorgaven majoria als seguidors de Fernández Díaz en els corresponents Comitès executius. Tot i així, el congrés tingué dues candidatures. Ignacio Olear encapçalà una candidatura alternativa a la pactada per Arenas que representava militants seguidors de Fernández Díaz i descontents amb l'intervencionisme madrileny i als discrepants amb la candidatura de Vidal-Quadras.

Sota la direcció de Vidal-Quadras el PP català desenvolupa una estratègia política, comentada més endavant, agressiva amb el catalanisme i amb CiU. Aquest nou disseny polític dretà generà algunes reaccions dins del partit, però no suficients com per fer trontollar el sòlid lideratge del president regional recolzat íntegrament des de la direcció nacional. Així estaven les coses, en el Congrés de 1994 Vidal-Quadras és reelegit folgadoament. No succeirà el mateix en el Congrés de 1996. Aleshores l'escenari polític ha canviat i amb ell l'estratègia popular; ja no serà reelegit.

L'etapa amb Aleix Vidal-Quadras al capdavant del PP ha estat marcada per la recerca en general de l'electorat espanyolista i l'electorat catalanista no nacionalista de centre i dreta. En la recerca d'aquest espai l'estratègia dissenyada, en el marc estatal i autonòmic, passà per un atac frontal a CiU i dues de les polítiques bàsiques promogudes pel govern de la Generalitat: la immersió lingüística i la cessió del 15% de l'IRPF. Ambdues crítiques gaudiren del recolzament mediàtic de l'ABC, *El Mundo* i la cadena *Cope*.

Aquesta estratègia, lògicament contestada per la resta de forces polítiques catalanes també ho fou des de dins del partit. Així Pere Barceló, que arribà al PP de la mà de Vidal-Quadras per centrar el partit, abandonà el seu escó autonòmic i Jorge Fernández Díaz, Enric Lacalle, Josep Curto, Simó Pujol i Milián Mestre demanaren en el Congrés de 1994 un relaxament en la crítica sistemàtica cap a CiU per part del President regional.

El setembre de 1995 l'exconvergent ('roquista') Josep Mª Trias de Bes ingressa en el PP en un acte presidit pel propi José Mª Aznar. En un breu termini fou nomenat cap de llista electoral per la circumscripció de Barcelona per les generals de 1996 i membre del Comitè executiu nacional. La seva inclusió, fortament contestada des de la direcció nacional buscava catalanitzar el partit i suavitzar la política d'enfrontament mantinguda fins aleshores per Vidal-Quadras.

El partit popular triomfà a les generals de 1996 i obtingué la investidura parlamentària, en primera votació, gràcies al vot de Coalició Canària, PNB i CiU. Malgrat aquest triomf, el nou cap de llista no suposà un increment significatiu del percentatge electoral popular a Catalunya. Si al dèbil impuls electoral que suposà la incorporació de Josep Mª Trias de Bes afegim el recel que l'exconvergent provocava entre la direcció popular catalana, la militància i àdhuc dels seus 'ex' entendrem fàcilment que mai hagi donat el salt a la direcció regional, com presumiblement estava acordat.

Des de l'ingrés de Trias de Bes, setembre de 1995, sembla clar que la polèmica suscitada a l'entorn del català s'esvairia. Però hi ha diversos fets que forcen un canvi dràstic. El primer fou el resultat de les generals de març de 1996 que suposava una nova composició del Parlament i, davant l'absència de majories absolutes monopartidistes, forçava l'existència de pactes per, com a mínim, superar la investidura. El segon i subsegüent fou el pacte aconseguit entre PP i CiU al qual se sumen amb menor implicació CC i PNB. Immers en el remolí pactista el President Aznar arribà a afirmar que parlava català en la intimitat. El tercer element fou l'acusació en un curs de la UIMP, per part de Vidal-Quadras, als nacionalismes de ser el greu problema pendent de la democràcia, manifestacions que suposaren la seva sortida de la direcció regional.

5.3.3. Alberto Fernández Díaz

Durant l'estiu es convoca un nou Congrés pel següent setembre. Tant Enric Lacalle com Trias Saigner encapçalen corrents crítics al 'vidalquadrisme' fonamentalment pel seu discurs anticatalanista. No obstant, els crítics eren minoria. Tot feia pensar que Vidal-Quadras continuaria al capdavant del partit a Catalunya, situació que casava malament amb el seu habitual discurs polític i amb el pacte que en el Parlament estatal man-

tenien PP i CiU. Malgrat tot, una conferència pronunciada a la UIMP acusant els nacionalismes identitaris de ser un dels grans perills de la democràcia fou l'espoleta d'una bomba contra ell mateix. Una nova intervenció madrilenya, en aquesta ocasió la dirigí el coordinador general del PP (Ángel Acebes), suposà la designació d'Alberto Fernández Díaz com a candidat a la presidència del partit a la

regió i la seva posterior elecció. Els 'vidalquadrists' presentaren una llista amb un èxit nul.

Així estaven les coses, la nova relació de forces, els pactes de govern entre nacionalistes i populars i la sortida de la direcció del PP català dels 'vidalquadrists' propicià i facilità el canvi radical d'estratègia i discurs polític. I al mateix temps l'accés d'una nova elit a la direcció del PP a Catalunya.

El Govern

Jordi Matas

1. El President de la Generalitat i el vot d'investidura

Com a conseqüència dels resultats de les eleccions autonòmiques del 1988, del 1992, del 1995 i del 1999 en les quals, tret d'aquestes últimes, la coalició Convergència i Unió (CiU) va aconseguir clarament la victòria¹, el candidat a la presidència de la Generalitat proposat pel President del Parlament ha estat el mateix que en les anteriors conteses electorals autonòmiques del 1980 i del 1984: Jordi Pujol. Amb la superació de les sis votacions d'investidura que s'han fet des del 1980 fins a l'actualitat, Jordi Pujol ha estat el cap de l'executiu català durant aquests quasi vint anys.

Tan sols en dues de les sis votacions d'investidura el candidat no ha obtingut la majoria absoluta (és a

dir, un mínim de 68 vots) en la primera votació i ha calgut fer una segona votació. Concretament, es va necessitar d'una segona votació després de les eleccions del 1980 i de les del 1995, és a dir, després de dues eleccions en les quals CiU no va obtenir la majoria absoluta dels diputats del Parlament. En aquestes dues ocasions CiU no va aconseguir, doncs, convèncer en la primera volta altres formacions polítiques per votar a favor del candidat, però sí que, en canvi, ho va aconseguir en la segona votació durant la primera investidura del 1980. En definitiva, com es pot percebre en el quadre¹, Jordi Pujol sempre ha obtingut, en la primera o en la segona votació, la majoria absoluta de vots a favor de la seva investidura. L'única excepció la trobem en la investidura que es va fer després de les eleccions del 1995, en la qual tant en la primera com en la segona votació només van votar a favor els diputats de CiU, la suma dels quals no superava el llindar de la majoria absoluta.

En les votacions d'investidura que s'han fet des de les eleccions del 1988 hi ha hagut algunes modificacions pel que fa al sentit del vot de les forces

¹ En les del 1988 i en les del 1992 fins i tot va obtenir la majoria absoluta dels diputats del Parlament de Catalunya.

Quadre 1: Vots a favor, en contra i abstencions en les votacions d'investidura (1980-1999)

	1980		1984		1988		1992		1995		1999	
	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a
A favor	43	75	87		69		70		60	60	68	
En contra	59	59	44		56		58		24	11	55	
Abstencions	31				9		7		48	63	12	
Absents	2	1	4		1				3	1		

Font: Elaboració pròpia

Quadre 2: Votacions d'investidura (1980-1999)

	1980		1984		1988		1992		1995		1999	
	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a
CC-UCD	Abst.	Sí										
CDS					Abst.							
CP/AP/PP			Sí		Abst.		Abst.		Abst.	Abst.	Sí	
CiU	Sí	Sí	Sí		Sí		Sí		Sí	Sí	Sí	
ERC	Abst.	Sí	Sí		No		No		No	Abst.	Abst.	
PSA	No	No										
PSC-CpC	No	No	No		No		No		Abst.	Abst.	No	
PSUC/IC	No	No	No		No		No		No	No	No	

Font: Elaboració pròpia

polítiques parlamentàries. Així, com es pot percebre en el quadre 2, hi ha hagut dues formacions polítiques que no han canviat mai el sentit del vot: CiU, com és evident, votant afirmativament, i Iniciativa per Catalunya (IC) votant negativament. En canvi, Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), que ha estat el partit que ha tingut un comportament més heterogeni des del 1980, va votar negativament el 1988, el 1992 i en la primera votació del 1995 (en la segona, es va abstenir), i va optar per l'abstenció l'any 1999. El PP que es va abstenir el 1988, el 1992 i el 1995, va votar a favor en la darrera votació del 1999. I el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), que sempre havia votat negativament, es va abstenir en les dues votacions del 1995. En definitiva, doncs, en els diversos vots d'investidura que s'han fet des del 1988, Jordi Pujol no ha tingut mai el vot en contra de tota la resta de forces polítiques, però, excepte en la votació del 1999, només ha tingut el vot afirmatiu del seu grup parlamentari. Aquest darrer aspecte és una de les principals diferències respecte de les dues votacions d'investidura del període anterior, ja que en la de l'any 1980 va obtenir el vot afirmatiu (en segona votació) de Centristes de Catalunya-Unió del Centre Democràtic (CC-UCD) i d'ERC, i en la del 1984 van votar a favor (en primera votació) Alianza Popular (AP) i ERC.

2. Evolució de l'organigrama del Consell Executiu

En el període que s'analitza, que abraça quasi tres legislatures (1988-1992, 1992-1995 i 1995-

1998), s'han produït més canvis en l'organigrama del Consell Executiu que en l'anterior (1980-1988). L'assentament de l'Administració catalana i la conjuntura política són els principals factors que ens ajuden a explicar aquests canvis.

Després de les eleccions autonòmiques del 1988, es va crear la Conselleria de Benestar Social (Decret 141/1988, de 4 de juliol), dirigida des de llavors fins avui per Antoni Comas. La creació de la Conselleria de Benestar Social va ser la segona gran modificació de l'organigrama del Consell Executiu des del 1980 (la primera, si deixem de banda alguns canvis de denominació de conselleries², va ser la supressió de la Conselleria Adjunta a la Presidència –Decret 159/1984, de 19 de juny–). Malgrat ser una conselleria nova, el pes polític que va tenir d'entrada i que ha seguit tenint és considerable. Així, en la primera llei de pressupostos que es va elaborar després de la seva creació (Llei 13/1988, de 31 de desembre), el Departament de Benestar Social va ser el quart amb un pressupost més elevat (per sota dels macrodepartaments de Sanitat i Seguretat Social, d'Ensenyament i de Política Territorial i Obres Públiques) i, posteriorment, ha anat tenint un ressò social i una funció politicoestratègica evident.

² Amb el Decret 217/1982, de 21 de juliol, la Conselleria de Cultura i Mitjans de Comunicació va passar a denominar-se simplement de Cultura, i amb el Decret 184/1984, de 6 de juliol, la Conselleria de Comerç i Turisme va passar a denominar-se de Comerç, Consum i Turisme. Aquests són, estrictament, els dos únics canvis de denominació de conselleries que s'han fet des del 1980 fins al 1998.

El següent canvi en l'organigrama del Consell Executiu també el trobem durant la tercera legislatura amb la creació de la Conselleria de Medi Ambient (Llei 4/1991, de 22 de març) després d'una conflictiva política de residus duta a terme pel Govern de Catalunya. Així, els tretze departaments que establia l'article 9.1 de la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, van ser ampliat a catorze per la Llei 4/1991, (disposició final tercera), seguint allò que disposen l'article 9.2 d'aquesta mateixa Llei i el 79 de la Llei 3/1982, de 25 de març, del Parlament, del President i del Consell Executiu (aquests dos articles atorguen al Govern la possibilitat d'introduir modificacions en l'estructura departamental de l'Administració de la Generalitat). L'Administració catalana quedava dividida així en catorze departaments (cal sumar-hi el de la Presidència) i el Consell Executiu, en tretze conselleries. Aquesta estructura es va mantenir igual durant la quarta legislatura (1992-1995).

Al principi de la cinquena legislatura, amb el Decret 3/1996, d'11 de gener, es va nomenar per primer cop un conseller de la Presidència. Fins llavors aquest Departament havia estat dirigit per un secretari general que actuava com a conseller, ja que assistia molt més a les reunions del Consell Executiu (Decret 108/1982, de 12 de maig i Decret 200/1986, de 4 de juliol) i no tant a les del Consell Tècnic (que és la reunió dels secretaris generals dels departaments), a la qual assistia la secretaria general adjunta del Departament de la Presidència (article 2.2 del Decret 200/1986, de 4 de juliol). El nomenament d'un conseller de la Presidència té dues interpretacions: una d'administrativa i una altra de política. Pel que fa a la primera, aquest nomenament va pretendre normalitzar un funcionament orgànic atípic i falcar l'activitat del President, i quant a la segona, es tractava també de catapultar la persona nomenada a la primera línia política i convertir-la, respecte de la resta de consellers, en un *primus inter pares*.

Durant la cinquena legislatura també es va produir un altre canvi en l'organigrama del Consell Executiu. A través del Decret 184/1996, de 7 de juny, es van suprimir el Departament de Comerç, Consum i Turisme i el d'Indústria i Energia, i les seves competències es van atribuir a un nou departament, el d'Indústria, Comerç i Turisme. Aquest reajustament administratiu va respondre a criteris

de racionalitat tecnicoadministrativa, és a dir, es pretenia assolir una major eficàcia i eficiència administrativa. Aquesta racionalitat administrativa, però, no es va imposar en un altre canvi en l'organigrama del Consell Executiu que també es va anunciar per aquelles dates. Efectivament, la voluntat de suprimir el Departament de Benestar Social, anunciada pel mateix President de la Generalitat, va quedar estroncada per una lògica estrictament política que, fixant-se en la rendibilitat política i electoral d'aquest Departament, aconsellava mantenir-lo. No obstant això, algunes de les seves direccions generals van passar al Departament de Governació (Entitat Autònoma de Jocs i Apostes) i al de Justícia (Direcció General d'Atenció a la Infància).

En definitiva, la cinquena legislatura es va desenvolupar amb tretze conselleries que coincidien amb els tretze departaments administratius (Presidència; Governació; Economia i Finances; Ensenyament; Cultura; Sanitat i Seguretat Social; Política Territorial i Obres Públiques; Agricultura, Ramaderia i Pesca; Treball; Justícia; Indústria, Comerç i Turisme; Benestar Social, i Medi Ambient).

3. La distribució de conselleries entre partits

La continuïtat de la coalició de govern entre Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) i Unió Democràtica de Catalunya (UDC), ha comportat durant aquests anys seguir amb la lògica de la distribució de parcel·les de poder entre aquests dos partits. El referent del pacte inicial firmat el 19 de setembre de 1978, en el qual s'explicitava una distribució dels membres integrants de les llistes electorals atenent als resultats obtinguts pels dos partits en les eleccions del 15 de juny de 1977, ha implicat ja des del 1980 l'aplicació de la quota del 75% per a CDC i el 25% per a UDC, que ha significat l'atribució de tres conselleries a UDC.

Més enllà del nombre de conselleries, cal veure també quines s'han assignat a cada partit. Durant la tercera (1988-1992) i la quarta (1992-1995) legislatures, UDC va dirigir les carteres de Treball, de Justícia i de Comerç, Consum i Turisme (quadre 3). La direcció d'aquestes conselleries, la suma del pressupost de les quals no arribava a superar el 5% del pressupost destinat als departaments, va generar en el dirigents d'UDC un sentiment de discriminació del partit democratacristià dins de la coalició. Posteriorment, els canvis en l'organigrama del Consell Exe-

Quadre 3: Distribució de conselleries entre CDC i UDC (1988-1998)

	1988-1995	1996-1998
Presidència	----	CDC
Governació	CDC	CDC
Economia i Finances	CDC	CDC
Ensenyament	CDC	UDC
Cultura	CDC	CDC
Sanitat i Seguretat Social	CDC	CDC
Pol.Territorial i Obres Públiques	CDC	CDC
Agricultura, Ramaderia i Pesca	CDC	CDC
Treball	UDC	UDC
Justícia	UDC	UDC
Indústria i Energia	CDC	
Comerç, Consum i Turisme	UDC	
Indústria, Comerç i Turisme		CDC
Benestar Social	CDC	CDC
Medi Ambient	CDC	CDC

Font: Elaboració pròpia

Quadre 4: Percentatge del pressupost dels departaments assignat a CDC i a UDC respecte del total de cada any destinat als departaments (1989-1998)³

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
CDC	96,2	96,6	96,4	96,2	95,4	95,2	95,3	72,2	71,2	70,2
UDC	3,8	3,4	3,6	3,8	4,6	4,8	4,7	27,8	28,8	29,8

Font: Elaboració pròpia

cutiu que acabem de veure, van afectar també la distribució de conselleries entre els dos partits. UDC, després de la desaparició del Departament de Comerç, Consum i Turisme, va passar a dirigir la Conselleria d'Ensenyament, a més de la de Treball i la de Justícia. Amb l'assignació de la Conselleria d'Ensenyament, UDC va veure satisfeta la voluntat de dirigir un departament important, que havia reivindicat durant anys i que va significar la gestió de més del 25% del pressupost destinat als departaments (quadre 4), tot i que bona part del pressupost d'aquest departament està molt predeterminat.

Finalment, cal assenyalar que durant el període 1988-1998 només hi ha hagut un sol conseller independent, Albert Vilalta, que ho va ser de Medi Ambient des de l'abril del 1991 fins al juny del 1996. A més de Vilalta, durant els divuit anys de govern de CiU hi ha hagut quatre consellers més

que en el moment del seu nomenament eren independents (Max Cahner, Josep Laporte, Vicenç Oller i Francesc Sanuy)⁴.

³ Les lleis de pressupostos d'aquests anys són les següents: Llei 13/1988, de 31 de desembre (DOGC, núm. 1088); Llei 9/1990, de 16 de maig (DOGC, núm. 1293); Llei 20/1990, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1386); Llei 32/1991, de 24 de desembre (DOGC, núm. 1536); Llei 3/1992, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1689); Llei 16/1993, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1840); Llei 12/1994, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1992); Llei 14/1996, de 29 de juliol (DOGC, núm. 2237); Llei 19/1996, de 27 de desembre (DOGC, núm. 2300); Llei 16/1997, de 24 de desembre (DOGC, núm. 2548).

⁴ Cal apuntar també que des del 1980 fins al 1998 només hi ha hagut un sol conseller membre d'un partit aliè a la coalició CiU: Joan Hortalà, d'ERC, que va ser conseller d'Indústria i Energia després de les eleccions del 1984.

4. Els consellers

Si ens fixem en les persones que han ocupat el càrrec de conseller es poden destacar algunes característiques de l'etapa que va des de les eleccions autonòmiques del 1988 fins al 1998. Com és lògic, els principals canvis de consellers en l'executiu català els trobem després de les eleccions. Així, el Decret 142/1988, de 4 de juliol, n'és un bon exemple. Efectivament, després de les eleccions del 29 de maig del 1988, es va produir la remodelació més gran de l'executiu català des del 1980 fins al 1998. Només en dues de les dotze conselleries es va mantenir el conseller anterior, tot i que en quatre de les deu restants es va nomenar com a conseller una persona que ja ho era d'una altra conselleria; en una altra, una persona que ja ho havia estat feia uns quants anys de la mateixa i en les altres cinc, persones que mai no havien estat consellers. En canvi, després de les eleccions del 15 de març del 1992 es va decidir esperar fins després dels Jocs Olímpics de Barcelona per remodelar l'executiu. Així, en el Decret 83/1992, de 15 d'abril, de no-

menament dels titulars de les conselleries, posterior a les eleccions del 1992, es van mantenir tots els consellers que van acabar la tercera legislatura i els canvis es van començar a fer el setembre (Conselleria d'Agricultura, Ramaderia i Pesca) i, sobretot, el desembre del 1992, tot i que només va haver canvis en tres conselleries (Governació, Ensenyament i Justícia). Finalment, els relleus al capdamunt de les conselleries que van generar les eleccions del 19 de novembre del 1995 (Decret 3/1996, d'11 de gener) van ser molt reduïts (un nou conseller de la Presidència i un nou conseller de Sanitat i Seguretat Social), tot i que cinc mesos més tard (juny del 1996) va haver una remodelació de l'executiu que va afectar quatre conselleries: Ensenyament, Cultura, Medi Ambient, i Indústria, Comerç i Turisme –després de la supressió, ja esmentada, de les conselleries de Comerç, Consum i Turisme i d'Indústria i Energia–.

No obstant les esmentades remodelacions, una de les característiques de l'executiu durant el període 1988-1998 és la seva estabilitat (quadre 5). En aquests anys hi ha hagut vint-i-vuit persones

Quadre 5: Nombre de consellers i mitjana d'anys de duració en el càrrec per conselleries (1988-1998)

	Nombre	Mitjana
Presidència	1	3
Governació	3	3,3
Economia i Finances	3	3,3
Ensenyament	3	3,3
Cultura	2	5
Sanitat i Seguretat Social	2	5
Pol.Territorial i Obres Públiques	5	2
Agricultura, Ramaderia i Pesca	3	3,3
Treball	1	10
Justícia	3	3,3
Indústria i Energia	2	4
Comerç, Consum i Turisme	1	8
Indústria, Comerç i Turisme	1	2,5
Benestar Social	1	10
Medi Ambient	3	2,6
TOTAL	34	5,2

Font: Elaboració pròpia

que han arribat a ser consellers i trenta-quatre nomenaments (sis persones han estat nomenades conseller dues vegades). I si fem la mitjana de consellers per conselleria durant aquests deu anys, el resultat és de 2,6, és a dir, aproximadament un cada cinc anys (això és així tenint en compte els trenta-quatre nomenaments i considerant que hi ha conselleries que no s'han mantingut durant els deu anys analitzats). Aquesta mitjana, que és superior a la del període 1980-1988, encara podria haver estat més elevada si no s'haguessin fet tants canvis durant els anys 1995, 1996 i 1997, ja que en dos anys i mig (del febrer del 1995 al juliol del 1997) es van fer més canvis (concretament, dotze) que en els sis anys i mig anteriors (del juliol del 1988 al desembre del 1994), durant el quals es van produir deu relleus de consellers.

Fixant-nos en cadascuna de les conselleries, s'observen diferències molt significatives. Així, hi ha dues conselleries que durant aquests deu anys només han tingut un conseller –Treball i Benestar Social– i que, per tant, han esdevingut les més estables des d'aquest punt de vista. En canvi, la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques ha estat la més inestable, ja que n'ha tingut cinc. Com és evident, una de les explicacions que justifiquen aquesta diferència entre conselleries són les persones que les han dirigides. Així, la Conselleria de Treball ha estat dirigida durant aquests anys per Ignasi Farreres, membre del Comitè de Govern d'UDC i que es va convertir en l'home clau d'Unió a l'executiu català. D'altra banda, el conseller de Benestar Social, Antoni Comas, secretari d'organització de CDC des del 1985 fins al 1988, ha esdevingut, amb un protagonisme extraordinari, l'única persona que ha dirigit aquesta Conselleria des de la seva creació (juliol del 1988) fins avui. En canvi, la inestabilitat en la direcció de la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques durant aquests anys, s'explica bàsicament per les dues sortides precipitades dels consellers Josep Maria Cullell i Jaume Roma després del descobriment de presumptes irregularitats en el seu comportament.

Des del 1988 fins al 1998, a més dels casos d'Antoni Comas i d'Ignasi Farreres, hi ha una altra persona que ha estat conseller de la Generalitat ininterrompudament, Xavier Trias, que primer va ser conseller de Sanitat i Seguretat Social (des del juliol del 1988 fins al gener del 1996) i, posteriorment, de Presidència. A més, en aquesta dècada també s'haurien de destacar altres persones que s'han mantingut

com a consellers durant molts anys: Macià Alavedra (conseller d'Indústria i Energia des del febrer del 1987 fins al desembre del 1989, i conseller d'Economia i Finances des de l'octubre del 1989 –després de la mort de Ramon Trias Fargas– fins al juliol del 1997), Antoni Subirà (conseller d'Indústria i Energia des del desembre del 1989 fins al juny del 1996, i conseller de la nova Conselleria d'Indústria, Comerç i Turisme des de llavors fins a l'actualitat), Joan Guitart i Lluís Alegre (consellers, respectivament, de Cultura i de Comerç, Consum i Turisme des del juliol del 1988 fins al juny del 1996). I pel que fa a aquelles persones que durant aquest període han estat menys temps dirigint una conselleria, hem de destacar novament Josep Maria Cullell, que va ser conseller de Política Territorial i Obres Públiques des del maig del 1993 fins al novembre del 1994, i sobretot, Jaume Roma, que va estar només set mesos al capdamunt d'aquesta mateixa conselleria (del novembre del 1994 al juny del 1995)⁵.

Del que s'acaba de dir podem concloure que a l'Administració catalana hi ha hagut durant aquest període una elevada estabilitat i una certa "professionalització" del càrrec de conseller, ja que, com s'ha vist, hi ha persones que han estat consellers durant molts anys (a la mateixa conclusió es pot arribar si s'analitza el període 1980-1988). Hi ha dues dades més que ens corroboren aquesta professionalització del càrrec de conseller. En primer lloc, que de les vint-i-vuit persones que han estat consellers des del 1988, vuit ja ho havien estat en el període 1980-1988, és a dir, quasi el 30%. En segon lloc, que n'hi ha hagut sis, és a dir, un de cada cinc, que durant aquest període han estat consellers de dues conselleries diferents. Així, Macià Alavedra ha estat conseller d'Indústria i Energia i d'Economia i Finances; Xavier Trias, de Sanitat i Seguretat Social i de la Presidència; Antoni Subirà, d'Indústria i Energia i d'Indústria, Comerç i Turisme; Joan M. Pujals, d'Ensenyament i de Cultura; Artur Mas, de Política Territorial i Obres Públiques i d'Economia i Finances, i Pere Macias, de Medi Ambient i de Política Territorial i Obres Públiques.

⁵ En els divuit anys de govern de CiU ens trobem amb altres casos de persones que han estat menys d'un any al capdamunt d'una conselleria: Jordi Planasdemunt (conseller d'Economia i Finances des del novembre del 1982 fins al juny del 1983) i Narcís Oliveras (conseller de Comerç, Consum i Turisme des del desembre del 1985 fins al maig del 1986).